

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Bibliotheca Mvndi Vincentii Bvrgvndi, Ex Ordine Prædicatorvm Venerabilis Episcopi Bellovacensis, Specvlvm Qvadrplex, Natvrale, Doctrinale, Morale, Historiale

In quo totius naturæ Historia, omnium scientiarum Encyclopædia, moralis
Philosophiæ Thesavrvs ...

Tomvs Qvartvs, Qvi Specvlvm Historiale Inscritbitvr

Vinzenz <von Beauvais>

1624

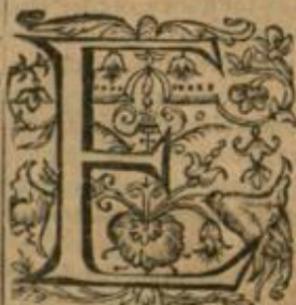
Liber Vigesimoseptimvs

SPECVLI MAIORIS
VINCENTII PRÆSVLIS
BELVACENSIS,
LIBER VIGESIMVSSEPTIMVS.

De Imperio Lotharii secundi.

CAP. I.

X chronicis. De sancto, ut dictum est, Henrico Imperatore; legati apostolica sedis, & Archiepiscopi cum episcopis & optimatibus Imperij ex conducto convenientes Magantia, consultant sibi & toto Romano Imperio de substituendo Rege. Lotharius itaque

Dux Saxonum vir sapiens & indultus, & ecclesiastico iuri devotus, prepotens divitijs & victorijs, omnium assensu eligitur, & à Friderico archiepiscopo Colonensi benedicatur & vngitur omni clero & populo festuam Epinicheon acclamantibus.

Igitur anno Domini 1127. Mundi scilicet 4988. imperavit Lotharius, qui & Lintherius annis 11.

Anno primo Regni sui contra Bohemos vadens quorundam suorum Principum traditione magnam irragem militum passus est, quingentis videlicet, & 40. occisis. In Syria hoc anno exercitus Dei bis aggressus est Saracenos. In primo prælio de paganis ceciderunt duo millia & quingenti, de Christianis solummodo 15. In secundo autem non incruentam victoriam habuerunt Christiani, sed quamvis plurima pars eorum obrucit tamen auxilio Dei reuigorati absque numero hostes contriuerunt, & vicerunt.

Carolus comes Flandensium proditione quorundam optimatum suorum quibus pro zelo iustitiae exodus erat, Brugis in ecclesia sancti Donatiani martyris orans interfectus est, sed horrenda animaduersione vindicatus. Proditores enim cum capti fuissent, aut exilio exterminati, aut percussi gladio aut patibulo affixi, aut præcipitio elisi, aut duello conuicti, & rotis alligati, vix aliquo euadente omnes perierunt.

De resuscitatione sacri ignis in Ecclesia beatae Mariae
Suessoni.

CAP. II.

Anno sequenti scilicet anno domini 1128. multi de pago Sueffonico sacro igne accensi, ad ecclesiam beatæ Dei genitricis Mariæ in ciuitate Suefforum sitam conuenerunt, ibique diebus paucis misericordiam Dei, & beatæ Virginis iuuentum præstolantes, sicut plenius refert libellus eorundem miraculorum, salutem ipsius meritis ac precibus consecuti sunt, ita vt intra 15. dies 100. & tres nominati ab hoc igne restingerentur, & tres puellæ distortæ sanitati redderentur.

Hugo Pharisitus. Nam aduersariæ potestati concessum erat percutere multos plaga inuisibili diuersæ ætatis & sexus, ita vt semel succensa eorum corpora cum intolerabili cruciatu arderent. Est autem morbus hic tabificus sub extenta liuenti cute, carnem ab ossibus separans & consumens, ex mora temporis augmenta dolorum & ardoris capiens per singula momenta cogit miseros mori: sed desiderantibus mortem, illa non venit, donec depastis artibus, ignis ille celes & pestifer inuadit membra vitalia. Et quod valde mirum est, ignis hic sine calore validus ad consumendum, tanto frigore, velut glaciali perfundit miserabiles, vt nullis remedijs possint calefieri. Item quod non minus est mirabile ex quo diuina gratia restinctus fuerit, fugato mortali frigore, tantus calor in eisdem partibus ægros peruatit, vt morbus canceri eidem feruori persæpè se sociat, nisi medicamentis occurratur.

Sex diebus mense Septembri in ecclesia beatæ Virginis fuerunt. Ad preces autem populi de alijs ecclesijs, & de maiori ecclesia in eandem ecclesiam concurrentis affuit beata Dei genitrix, trahens secum fortis agmina sanctorum spirituum, ad cuius præsentiam formidaret infernus, & pauerent portæ mortis. Cuius aduentus præcursor tam magnus tremor ecclesiam repleuit, vt terræ motum esse factum, aut ecclesiam à fundamentis concussam arbitrantes fugerēt omnes: sed vbi nihil periculi adesse senserūt reuersi, omnem ardorem læquentium extinctum, & omnem dolorem esse consopitum celerissima sanitate collata inuenerunt. Aiuere à quibusdam ex læquentibus pridie huius beneficii cælitus dari visas esse cælitus copiosas claritates per fenestras ecclesiæ vitæas

ignis sacro
quis morbus.

Beata virgo
inuisit tem-
plum Sueffo-
nicum.

illapas, quasi quedam præconia largitionis subsequens. Intra 15. dies nominati annotati sunt 100. & tres ab hoc igne restinæti. Sed ut plurimi asseverant, stellas miræ magnitudinis tenebrosam noctis caliginem ultra ecclesiam persequendo effugasse.

De quadam muliere ibi sanata.

C A P. III.

Mulier quædam nomine Gundrada, virum habes nomine Theodoricum, commanens in Riparia ultra Axouam fluium, qui præterlabitur urbem Sueffionum de villa quæ dicitur Andignaturis inter cæteros venerat ad ecclesiam, cuius faciem ignis ille deturpauerat, & nasum & labium superius, quod naso subiaceret vsque ad maxillas & gingiuas, & dentes molares, & extinctus est ignis à facie eius, Sed omni occurrenti iam molesta & odiosa fiebat, gratiisque omnibus etiam suis ad videndum. Itaque compulsa est totam faciem præter oculos madenti pâniculo velare. Redit ad ecclesiam beatæ Virginis, factaque candela quæ offerret, iuit dormitum. Eadem nocte maturius euigilans sensit laxatum fluitate panniculum, quæ dum restringere sursumque reducere nititur, & parû proficit, coacta est circumiacentiû implorare auxilium, qui dum morantur somno vel frigore tardi, illa poscit lucernam accendi, & sibi auxilium ferri. Sensitque interim carnem sub digitis, & panniculo pressam inolescere, & nesciebat, quia caro est nasi & labij reformati. Dumque sapius reducit pannum, sapius quæ perinde attrahat creaturam nouiter plasmata, clamauit ter magna voce: *Deus & sancta Maria adiuua.* Ad quam vocem excitati & turbati qui aderant, maturius inferunt lumen, & vident nasum, & labium nouiter formatum.

De puero quodam, & alia muliere.

C A P. IV.

Quidam puer annorum 11. pecorum custos ardens pedibus à matre sua aduectus est, remedioque doloris intra paucos dies accepto, ad domum reuectus est, erat autem de vallibus. Sed dum puer idem nutu diuino non immemor tanti beneficii, desiderio visendæ domus beatæ Virginis flagitaret, & super hoc quotidie molestus matrem perurgeret, & illa pœnitens non acquiesceret. Redeat inquit, in me infirmitas, ut necesse habeam illuc referri, quod & factum est. Relatus igitur à matre illuc ad ingressum processionis matris ecclesie excussus à quicquid in gratiarum actionibus raptim clamoribus æthera, narrauitque omnibus raptim se fuisse ante Deum, & Dei genitricem pro populo supplicentem vidisse, ut dignaretur Deus hunc morbum à populo auertere, & euertere. Et hanc scintillam, quæ acciderat auferre, hoc & responsum à filio suo benigne accepisse. *Mater tu es maris stella, fiat omnis voluntas tua.* Dumque iterum eadem virgo conquereretur super domo sua, quæ vilis & abiecta præ ceteris erat, audiuit à filio suo quod de trans mare, & de trans Rhenum faceret pecuniam afferri, de qua domus eius ædificaretur, & in omnium oculis intactum claritate magna & gloria illustraret eam. Populo etiam Sueffionensi mala euenire ex parte Dei, prædixit, quia suæ genitricis ecclesiam non reficere, & quidem multos ex eadem vrbe ignis inuasit, quæ & qualia restent nescimus. Idem puer parum post se moriturum testatus est, & sic euenit, non enim mensem superuixit. Mirum autem valde de hoc puero erat, quod ab initio mundi omnem historiam retexens totam narrationem suam cursim rithmice digerebat. Textum Euangelij & actus Domini sic ordine resensebat, tanquam omnia in libro legeret, & dictata ab alijs pronunciatet. De Ioseph quoque vito beatæ Virginis inter cætera ait: *Qui tenet sceptrum florentis virga custos erat gloriose puellæ.* Hæc narrabat clausis oculis, tan-

*Beata virgo
sua exorat.*

quam lucem transitoriam exosus, laicis & illiteratis vix dignabatur facere verbum, tanquam ignorantiam eorum pertæsus. Eius mortui corpus tanta gratia perfudit, ut candore & claritate vultus angelicum nescio quid & diuinum signaret.

Apud villam, quæ dicitur Calla in territorio Sueffionensi, quæ possessio est matris ecclesie beatorum martyrum Geruasij & Prothasij, mulier ob partus difficultatem laborans continuis tribus hebdomadis perclitabatur, persuasæque à conuicinis mulieribus, se nudis pedibus ituram ad sanctam Mariam Sueffionis venit, & liberata est, sed ordine stupendo. Nam primum ex vtero suo emisit tres lapides. Primum in magnitudine oui anseris, secundum ferè in magnitudine oui gallinæ, & tertium non minor aliqua nuce erat. His lapidibus effusis statim sequitur partus infantis, qui & gratiam baptismi accepit, & paucos dies superuixit.

De ceteris euentibus illius temporis.

C A P. V.

Cronographus. Anno prænotato Lauduni in ecclesia sancti Ioannis consilio Regis & Principum monialibus quæ male infames erant, eiectis, & monachis in eorum locum substitutis, Drogo religione & facundia venerabilis à Bartholomæo episcopo primus Abbas ordinatur, qui postmodum à Papa Innocentio Romæ Hostiensis episcopus Cardinalis consecratur.

Helmandus. Anno sequenti cenobium Vrsicampi fundatur. Post Honorium sedit Romæ innocentijs secundus Papa 69. annis 14. Contra quem per contentionem ordinatus est Petrus Leonis, ad cuius scismatis pestem sedandam, vocatus à Clareuallè sanctus Bernardus multum laborauit, & multum profecit. Hic cum esset aliquando in vrbe Nouiomo in domo Simonis episcopi, adductus est ad eum Herueius de Banguntio puer admodum gratiosus, ortus ex regio sanguine, & ipsius episcopi nepos. De quo sequenti nocte famulo suo Christus ostendit, quod erat post tempora longa futurum. Siquidem videbatur sibi tanquam in millarum celebratione Angelo cuidam pacis osculum dare, quod ad puerum deferretur. Nec dubius de revelatione eundem Herueium renunciatum sæculo, & futurum aliquando deuotum Christi famulum promittebat: quem postea venerabilis Vualerannus primus Abbas Vrsicampi monachum fecit, & angelico functus officio pacem, quam ex ore patris sancti ipse suscepit, communicauit Herueio, qui etiam prædicto Vualeranno in regimine Vrsicampi, successit, & nouissime obitum suum imminentem sanus adhuc & incolomis, eodem Vualeranno sibi per revelationem annunciantem, præsciuit atque prædixit.

De Innocentio secundo, & Antipapa Petro Leonis, & quibusdam alijs.

C A P. VI.

Innoctij fama & vita & scientia digna summo sacerdotio habebatur. Petrus autem Leonis ad hunc honoris apicem ambiens, à suis fautoribus precio corruptis nominatus est Anacletus. Congregauerat sanè opes innumeras tam in exactionibus curiæ quam legationum negociationibus, quas ad expectatas nundinas reseruauerat. Insuper & patrum census ampla congeries eatenus sigillata modo distributa in populum ad ad fas & nefas venalem armauerat plebem. Quibus erogatis, donaria Regum in ornamentis ecclesie ab ipsis euulsit altaribus, & cum calices frangere, & crucifixos aureos membratim diuidere ipsi prophani Christiani vel erubescerent, vel timerent, quæsi sunt Iudæi, qui vasa sacra & imagines Deo dicatas audacter comminuerent. Conuocato interea apud Stampas concilio, sanctus Bernardus Innocentium suscipi persuasit.

Petro

Petro igitur ob parentelæ suæ fortitudinem apud sanctum Petrum comorante, Innocentius Romam egressus in Gallias proficiscitur, & ecclesia Gallicana sibi adherente concilium celebratur, in Papam confirmatur, & Petrus ab omnibus Galliarum atque Germaniarum episcopis anathematizatur. Igitur Innocentius Aurelianis honorifice à Ludonico Rege Francorum susceptus est, inde Carnotum deductus est à Gaufrido Carnotensi episcopo magnarum virtutum viro, ubi occurrit ei Hæricus Rex Anglorum: cœnobium apud bellum montem fundatur, sub Abbate primo Alexandro, à viro venerabili Roberto de Candos.

Chronographus.

Anno domini 1131. Philippus puer filius Ludouici, nuper in Regem Francorum vnctus, dum in ciuitate Parisios equo vehitur, porcus equi pedibus se forte submittebat, equum super ipsum dedit præcipitem, & de eius subita & miseranda morte Francis luctum induxit.

Helinandus.

Tunc synodus magna Remis celebratur à Papa Innocentio, in qua multis ad honorẽ Dei dispositis. Regem Ludonicum pro Philippo fratre, quem de equo eiecitur porcus occiderat, viuentem adhuc patre, coronauit in Regem. Idem Innocentius monasterium sancti Medardi Sueffionis, quod est trans fluum situm, dedicauit. Affuit inter ceteros mulier de pago Laudunensi, quæ cum alijs monasterium beatæ virginis ingressura processit, sed virtute visibili ab ingressu repulsa est. Tunc nimio dolore caput vexari & toto corpore tremere. Confessa vero & absoluta ingressum promeruit.

Chronographus.

Ipsa anno ecclesia sancti Medardi Sueffionis ab Innocentio Papa consecratur.

De profectu nouellorum religionum eiusdem temporis.

C A P. VII.

His temporibus ordo canonicus Præmonstratensium, & monasticus Cisterciensium quasi duæ oliuæ in conspectu domini, pietatis lumen & deuotionis pinguedinem mundo ministrabant, & quasi vites fructiferæ religionis palmites circumquaque propagabant. Eratque circa hæc tempora pulchra ac decora facies ecclesiæ, diuersorum ordinum ac professionum circumdata varietate, dum hinc Præmonstratenses, hinc Cistercienses, hinc inde Cluniacenses monachi, cum etiam diuersi habitus & professionis sanctimonialis & mulieres Deo deuoto in continentia atque paupertate sub obedientiæ iugo regulariter viuentes, seruore religionis inuicem prouocarent, & noua certatim diuersis in locis monasteria fundarent. Cum his etiam monachi Carthusienses, & ipsi paulatim pullulabant, qui præceteris continentes, pesti auaritiæ quam plurimos sub religionis habitu laborare & anhelare videntes, terminos posuerunt, dum certum numerum hominum, animalium, ac possessionum quem eis prætergredi nullo modo liceat statuerunt, & ipsi singulas singulis cellulas habentes ac raro vel ob Dei cultum vel etiam ob mutuum in charitate solatium conuenientes perfectius mori mundo, & ceteris tâto diligentius, quanto secretius Deo viuere elegerunt. Ad hoc etiam milites templi Hierosolymitani, fratres quoque de hospitali sub religioso habitu continenter viuentes, ubique se multiplicando diffundebant, & quæ poterant vel de laboribus proprijs, vel de fidelium eleemosynis, ad opus Deo militantium & infirmorum quorumcumque ac pauperum Hierosolymam mittebant. Sed & præfules ecclesiarum ac Principes sæculi promptissime annuebant, vel etiam sponte offerebant, terras, prata, nemora, & cetera, quæ monasterijs ædificandis necessaria erant. Ecclesia sanctæ Mariæ in episcopo totaque pene ciuitas Nouiomensium incendio conflagrauit, iusto ut fertur infortunio, quia summum Pontificem Innocentium verbis irrisorijs multorum eorum exhorauerunt. Clareuallis duo cœnobija vno die

producit scilicet Longipontum & Rieuallum, & post paucos menses etiam vacellas.

De sancto Hugone Grandinopolitano, & boni eius imitjs.

C A P. VIII.

Anno sequenti scilicet anno Domini M. 132. obiit vir sanctus Hugo Grannopolitanus episcopus, cuius religiosam admodum vitam conscripsit Guigo Prior Carthusiæ.

Auth. Huius Hugonis mater (ut refert præfatus Guigo) dicere solita erat, quia dum prægnans sui eum ferret visceribus, visum sibi per somnium fuerat elegantem creasse paruulũ, quẽ sistendo Dei aspectibus, sancti in quibus & beatus erat Petrus deferebant in cælum. Hinc factum est eadem annuente ut discendis applicaretur literis. Sperabatur enim nec frustra singularis apud Deum gratiæ futurus & meriti. Congessit enim in illum diuina gratia per plurima virtutum ornamenta, quæ per singulos dispersita plurimos illustres sufficienter facere possent atque perspicuos. Si enim laudatur castitas, quis illo mundior? Si sermonis veritas, quis in loquendo cauetior? Si charitas, quis feruentior? Si proximi, quis benignior? Si humilitas, quis deiectionior? Si eleemosyna, quis largior? Si oratio, quis deuotior? Si lachrymarũ flumina, in quo effusior? Si contèplatio in quo sublimior? Si tolerantia, quis in tribulatione fortior? Si iustitia, quis districtior? Si prudentia, quis circumspectior? Si tẽperantia quis moderatior? Exceptis his quæ clero & plebi per eũ bona peruenerunt eremus Carthusiæ, Calesiensis Abbatia excubiarum, eremus regulariũ Canonicorũ, & apud Miserennum & apud sanctum Georgium, domus, ipso annuente, ceperunt, ipsoque spiritualiter & corporaliter fouente perfecterunt. Hic ut legitur, in solitudine Carthusiæ Deum suæ dignationi construẽtẽ habitaculum, vidit per somnũ stellasque septẽ sibi præstantes itineris ducatum. Et ecce sanctitatis eius odore tracti ad ipsum ueniũt 7. viri, qui omnes vno desiderio successi locũ eremiticæ vitæ congruũ querebant, & nec dũ repererant. Horum primus fuit magister Bruno vir religione scientiaque famosisissimus, alij quatuor literati, duoque laici. Quos sanctus Hugo gratanter suscepit, & voti cõpotes fecit. Ipso namque consulente, iuuante, comitãte Carthusiæ solitudinem intrauerunt atque extruxerunt. Sic cepit ordo Carthusiensis puritate mētium, ac theoriæ studio singularis.

De quodam ab igne sacro per beatam Mariam Magdalenam liberatum.

C A P. IX.

Huius Hugonis temporibus videtur accidisse miraculum per beatam Mariam Magdalenam factum, quod in quodam paruo memoriali repperi scriptum in hunc modum.

Vir quidam priuignum habuit, qui dum ei bubulci ferret officium, dies beatæ Mariæ Magdalene obuenit, quã idẽ iuuenis nomine Petrus in dictione sacerdotali cõ audisset opere forensi inhibiti, vitrico agricultũ imperanti, reuerentiã veritẽ solẽnitatis obiecit, sed vitrici iugantis imperiũ vicit. Itaque boues aratro subiungen, cum ipsius operis atque animalium execratione profequitur. Cumque capta iugeribus maledictis illapidat, inutile sibi exauditur ad votum. Nam boues & vitensilia motis subitaneo tonitru elementis, fulmine absumuntur, & ipse qui hoc fieri exegerat imprecando atrociori supplicio, & diuturniori addicitur. Eadem enim cælestis flamma, quæ bruta lignæque vorauerat, eius pedi extẽplo subripuit, quem in breui cum reddidisset exesum, tibiam quoque parua dens cruris pariter suprema corripuit, carnes quoque vorans, neruorum duricia tabidis fluoribus latecente ossa tetexerat, eademque casu quotidiano vsque ad geniculum hac illac disperferat.

Virtutum S. Hugonis catalogus.

Meritis ac
pretiis bea-
tae Mariae
Magdalene
sanatur con-
ceptus ipsius
felli.

Cum igitur pro misera sua habitudine putori & pudori suis esset parentibus, ad quādam ecclesiam beatę Marię Magdalene nomine dedicatam, effecti se fecit, ut cuius temerata festiuitas occasio punitonis extiterat, remedij causa rursus existat. Itaque sacer ignis qui partes iam corporis superiores, attigerat, merito illius extinctus est, quę ad pedes Iesu Christi concupiscentiarum ignem lachrymis extinguere meruerat.

De miraculo per beatam virginem in eodem nomine confirmato.

C A P. X.

INterea vnus experientia pietatis, iam iamque ma- iora præsumens, cum adhuc extremis partibus pro- fusus esset inutilis comperit quādam Dei genitricis ec- clesiam celeberrimis vbiq; dici miraculis insignem, quę habebat & Hipolyti martyris memoriam. Ad hanc cum se deuehi impetrasset, cepit ibi crebris obsecratio- nibus interpellare mundi Reginam, ut quod alijs va- lentioribus impendebat, sibi prorsus imponi non ne- garet. Miles autem quidam sæpe intuens cum basilicam reptando subire elemosynę causa, in domum pro- priam declinare persuasit, vbi cum aliquandiu resedisset, pedisse quę nescio quid acturę à camera noctu in do- mum exteriorem deueniunt, & Petrum crebris plan- ctibus ingemiscens subaudiunt, quorum gemi- tum hæc causa fuerat, virgo Maria cum beato Hypo- lyto in visione strati eius astiterat, quę ut iacenti vi- debatur imperabat, restitue, inquit, cum antiquo vigori. Martyr vero imperanti obsecundans humiliter, crus, tybiam, pedemque quaquaversum olim sparsa diui- nitus ad instar futurę resurrectionis in puncto compa- cta, recolligens corpori eius quasi lurculum arbori cepit subiungere. In qua insertione tantis torquebatur ardoribus, ut non sine clamoribus subsistendo, crebris quoque rictibus, & membrorum moribus quod pate- retur, indicaret. Irruunt igitur ancillę, & illato adia- centis cubile facto, dum hac illacque dispiciunt, duos ha- bere pedes, & duo crura Petrum reperiunt. Ex quo in- tuitu tantus eas stupor illico inuasit, ut non se eas esse quę venerant, sed mutati in alteras estimarent. Contre- ctabant tamen & vera membra, quę tetigerant, sentiebant. Tandem difficillime excitatus, cum aperuisset oculos beatam cum martyre virginem adhuc estimabat astantes, quibus visibiliter absentatis, interrogatus à feminis, quis sibi restituisset amissa, rem retulit, multos- que in admirationem adduxit.

Qualiter idem homo reclusus diabolum visibiliter expugnavit.

C A P. XI.

ERat autem hic homo oriundus ex Grannopolitano territorio. Qui cum pro tanta gratia sibi impensa, quam Deo redderet vicem cogitaret. Ad hoc tandem animum appulit, ut soli Deo victurus sub reclusionem se- cederet. Itaque dum diuinę speculationi sic vacaret, in- uenit diabolus contra eius immunitatem quid machi- natum ingereret. Quadam enim nocte dum sese cu- bitum deponeret, inopinate ad purum sine illusione species, immo vera effigies mulieris sibi apparet, quę membra corporis impudenter intendens ad fædos vsus præmissis lenocinijs moliebatur allicere. Porro blandi- cius minus agens, hominem terrore, mactabat, & cum neutro posset manibus iniectis pellicere vi volebat. Omnibus igitur noctibus se femina illa præbebat, & in tantum eum fatigabat, ut mane ad se venientibus visi- tandi gratia respondere vix valebat, vix id quod perpe- trabatur edicere. Cumque multis quod ab eo fereba- tur, veniret in scrupulum, accidit illi castro superuenire Munanensem episcopum. Eadem nocte quidam equi- tes cum cercis suis pro reuerentia basilicę, cui ille ap-

pendicę habebat cellulam in vestibulo ipsius vigilabāt. Et ecce in ædicula strepitum audientes, ad fenestram venerunt, & in medio conflictum Petri & mulieris attendunt. Quorum ille præsentia roboratior iam iam lassabundus exclamabat stolam ab ecclesia sacerdotalem ocuis exhiberi, quę sibi raptim vecta diabolica il- lius pelicis collum implicuit: Ita ut eam pavimento prosterneret, ac penitus suffocaret. Hoc in crastinum milites episcopo referunt. Adest episcopus, victoriam stupet, quā per Petrum exereuit Deos. Clientes pro- prios dirigit, qui tecto, relecto, & fune dimisso genuque innexo anum ingentissimam extraxerunt: & sanis igni- bus concremendam ab oppido abduxerunt. Postquam autem eam Petrus suffocauit in cellula, tantus factor ipsum, qui sacris illam armis peremerat, & astantes ob- sedit, ut nemini ambiguum foret cadaver turpissime cuiusdam extitisse, quod diabolus induisset. Huic opi- nioni hoc etiam præstat argumentum, quod in fenestula latrinarum, per quam illa irruere consueuerat panni scissi ac putridi reperti sunt. Quis enim hos esse putauerit, nisi quos impurissimum illud in obuolutione sua cada- uer habuerat.

De sacris moribus prædicti Hugonis, & obitu eiusdem.

C A P. XII.

GUigo. Sanctus autem Hugo, quamuis multis vir- tutibus adornatus, & ecclesię Dei multum profi- cius, semper tamen imperfectionem suam cogitans episcopalem sarcinam omnino exuere, & quieti animę va- care desiderauit, quo desiderio ab initio suę promotio- nis vsque ad mortem non caruit. Vnde & super hoc le- gationem ad Papam Honorium misit. Et cum postulata non impetrasset, ipsemet quamquā morbis & senectute grauatus, eundem Papam adiit, rogans & obsecrans dari senectuti suę licentiam quietiscendi, sed obtinere non po- tuit. Defuncto autem Honorio & succedente Innocen- tio, cum Petrus Leonis cognatorum suffultus præsidij, qui certe tam ipse quam pater eius sancto Hugoni mul- tas olim venerationes, & obsequia præstiterant, aduer- sus Innocentium caput erexisset, idem tamen vir san- ctus Hugo nec amicitia flexus, nec potentia territus, sed zelo Dei ductus, quamuis morbis, & ætate consumptus petrexit Anicium, ut eundem cum alijs episcopis ex- communicaret scismaticum. Innocentio autem eiusdem Petri declinanti persecutiones, & Gallias ingresso, oc- currit ei sanctus Hugo lachrymis rogans & obsecrans, quod ab antecessore suo petijt, sed nec sic siquidem ob- tinuit. Credebatur enim quod sola auctoritate & ex- plo plus posset prodesse plebi subiectę debilis & ægro- tus, quam quilibet alius licet robustus & sanus. Ab hoc tempore cepit magis in dies deficere, & molestijs con- crescentibus morti propinquare. Aderant ei viri reli- giosi de Carthulia ac de Calestensi, & excubiaturum do- mibus ad seruiendum, nec vlla prorsus persona sæcula- ris ad eius admittebatur obsequium. Si quid opus ha- bebat, non à quoque seruentium iubendo tanquam Dominus, sed humiliter rogando propter Deum diui- nam remunerationem ei precando poscebat. Ridere autē vel ociosis verbis vacare seruitores suos nequaquam sustinebat, sed statim hoc ipsum seruisima increpatione frænabat, asserens tempora fletibus debita, & ipsa la- mentis occupanda, nec cachinnis, & nugurum relationi- bus terenda. Obijt autem anno domini 1132. ætatis suę ad minus 80. consecrationis eiusdem ad minus 52. Kal. Aprilis 6. feria ante ramos palmarum.

Ex chronico. Eodem anno Lintherius Imperator ex- peditionem in Italiam parat, cum episcopis & archiepiscopis Innocentium Papam Romam deducens contra Petrum Leonis, qui monasterium sancti Petri munit- rat, ipsum episcopum in Lateranensi in sede pontifi- cali potenter collocat. Ipsum vero Lintherium Inno- centius ibidem consecrat Imperatorem.

Consultus
Petri, reclusi
cui damone.

Petrus absol-
uit ab episcopi
palis fundit-
ur.

1132.

De quibusdam eventibus, & scismate Aquitaniae.

CAP. XIII.

An. Christi 1137.

Chronographus. Anno domini 1135. monasterium de Prato fundatum est. Prima plantatio quam pater Vualerannus ex propria domo protulit. Eodem anno Rex Angliae Henricus obiit, cui Stephanus ex sorore nepos in regno succedit, sed magna regni parte mutilatus, non post multum temporis totam Northmanniam amittit. Nam filia Regis Henrici Matildis, quae primo nupsit (vt supra dictum est) Henrico Imperatori, postmodum Gaufrido Andegauensi Comiti, ope Ludouici Regis Francorum Northmanniae ducatum occupat, & in ipsa Anglia magnas ei molestias & calamitates suscitauit, quem etiam postea bello cepit, sed pro Comite fratre suo Roberto eundem relaxauit.

Ventus nimis 3. Kal. Nouembris fait, qui turres & aedificia multa diruit.

Eodem anno Guilielmus Comes Pictaueus ad sanctum Iacobum proficiscitur, & in sexta feria pascae in ecclesia beati Iacobi moritur, & ante altare sepelitur. Qui moriturus proceres suos, quos secum habebat contestatur, vt filia sua maior Alienordis Ludouico Regi Francorum cum Aquitaniae ducatu vxor traderetur, quam praedictus Ludouicus apud Burdegalem cum optimatibus regni praesentibus iungit sibi nuptijs solennibus. Cuius pater Ludouicus intra eundem ferè mensem apud Parisios defunctus, in ecclesia beati Dionysij ante corpus illius est sepultus, Kal. Augusti 27. anno regni sui.

Florebat hoc tempore Theobaldus Comes Campaniae: pater orphanorum, & iudex viduarum, oculis cecorum, ac pes claudorum, singulariter munificus in pauperibus sustentandis, in extruendis monasterijs, & erga religiosos quosque largitate incomparabilis. Hic genuit Comites Henricum, & Theobaldum, ac Stephanum. Guilielmum quoque archiepiscopum Remensem, filias etiam plurimas habuit, quarum vltimam nomine Adelam Ludouicus Rex post in vxorem accepit, ex qua filium nomine Philippum successorè regni suscepit.

Florebat & Guilielmus Comes Niuernensis vir iustitia & honestate insignis: cuius deuotio mira postmodum emicuit, dum ex potente saeculi Principe factus est in Carthusia humillimus pauper Christi.

Helinandus. Laborabat eo tempore sub scismaticorum oppressione tota Burdegalensis prouincia, & non erat in Aquitania, qui posset resistere. Principi cuius animus indurauerat Deus, qui persuadente Gerardo Engolismensi episcopo, & instillante in cor eius semina dissensionis, factus erat schismatis defensor & auctor. Hic Gerardus misit ad Petrum Leonis, vt ei legationem concederet, & ipse ei fidelitate iurata obediret. Insuper & Principem terrae & quoscunque posset ad eius Imperium inclinaret. Gausus homo perditionis locum se inuenisse, in quo dilataret malitiam suam, cito annuit & libenter, & misit ad eum Gilonem Tusculanum Cardinale episcopum, qui solus de Romanis cum Petro Portuensi ei adhaeserat. Igitur Gerardus resumptis cornibus, quod ante non fecerat publicè incedebat mitatus. Ab his ergo duobus violenter expellitur à sede sua. Guilielmus episcopus Pictaueus, vir honestus & catholicus, & pro alio quidam genere nobilis, sed degener fide intrusus est. Similiter in Lemouicensi ecclesia intruserunt Ranulphum quendam Dorathensem, qui non multo post cadens resupinus de equo in via plana, vno tantum lapide vltore, qui ad hoc ibi relictus erat, infixo capiti eius, & quassato expirauit. Audiens hæc & huiusmodi Gaufridus venerabilis Carnotensis episcopus cui à Papa Innocentio Aquitaniae legatio fuerat commendata, duxit secum sanctum Bernardum.

De legatione beati Bernardi cum episcopo Carnotensi.

CAP. XIV.

Venerunt ergo Nannetum, ibi sanata est mulier per virum Dei sanctum Bernardum quae iam per 6. annos ab incubo demone fuerat oppressa. Decanus autem ecclesiae Pictaueus altare in quo sanctus Bernardus missam continebat, contingere ausus est. Post breue tempus percussus à Deo enim iam animam exhalaret, vidit domum suam plenam demonibus, & se à demone iugulari clamitans à circumstantibus postulabat coltellum, quæ ad demonem extrahendum immergeret gutturi suo, & inter hæc verba expirauit. Archipresbyter vero qui Petri muasoris Pictaueus ecclesiae denunciabat synodum coram ipsis quos ad contentum perfidiae inuitabat à diabolo correptos est. Sed & in alios multos, qui in schismate illo seruientes extiterant manus Dei manifestè exercuit vltionem. Tandem principe reconciliato, & episcopis, qui expulsi fuerant in suis sedibus relocatis, Gerardus solus perseverans in malis, sine confessione & viatico repente in lectulo suo mortuus inuentus est, & enormiter tumidus. Quia nepotibus suis in quadam basilica sepultus est, sed à Gaufrido Carnotensi episcopo inde extractus est, & alibi proiectus. Nepotes quoque eius ab eadem ecclesia eliminati sunt, & omnis progemes & plantatio à radice auulsa per extera regna tanti iudicij circumferens querimonias extulauit.

Rex Siciliae Rogerus solus de principibus Innocentio non obediens, misit ad Petrum Leonis, vt Petrum sibi Pisanum à suo latere delegaret, confidens in eloquentia Petri Pisani, sed Abbas sanctus Bernardus ipsum Petrum Pisanum Papae Innocentio reconciliauit. Post triduum Petrus Leonis impænitens moritur, cadaver eius in latebris sepelitur, & vsque hodie fouea illa catholicis ignoratur.

De fine temporum Lotharii, & Imperio Conradi tertij.

CAP. XIV.

Chronographus. Anno domini 1137. siccitas tanta fuit in Francia, quantam nemo qui tunc viueret se vidisse vel ab antecessoribus suis audisse testaretur, ita vt fontes & putei, quidam etiam flumij sicarentur.

Comes Pictaueus Guilielmus ad sanctum Iacobum in Galicia orationis causa proficiscitur, & in sexta feria pascae in ecclesia beati Iacobi moritur, & ante altare sepelitur, qui moriturus proceres suos, quos secum habebat contestatur, vt filia sua maior Alienordis Ludouico iuniori Francorum Regi cum Aquitaniae ducatu vxor traderetur, quod & factum est.

Helinandus. Eo quoque anno Abbat Alexander, qui eum omni conuentu suo annuente Rege Anglorum Henrico in forestam Delionis venerat, & in eremitorio, quod dicebatur mortuum mare, monasterium suum aedificauerat, ipsam domum suam, scilicet Mortui maris ordini Cisterciensi conuinxit, & Vualerannus Abbas Vrsicampi eam in filiam suscepit, monachosque suos illuc transmisit: nec multo post idem Alexander Abbatis curam dimisit, cui Adam quondam Prior Vrsicampi successit.

Chronographus. Anno quoque praenotato Lintherius Imperator secundam expeditionem in Italiam fecit.

Post subactam vero infidelitatem Romanae ecclesiae Apuliam rediens in patriam suam moritur, & Conradus qui ante ipsum imperium affectauerat, Henrici Imperatoris de sorore nepos, ad regnum prouehitur.

Cepit autem anno domini 1138. Mundi vero 4999. & imperauit annis 15.

Terribile vindicta in decanum schismaticum exercuit.

Petri Leonis Antipapa mori ignominiosa.

An. Christi 1137.

Petrus abbas...

Legimus...

An. Christi 1137.

De quibusdam eventibus illius temporis.

CAP. XVI.

An. Christi 1138. M. 4999.

His temporibus quidam pseudo. Imperator in partibus Alemanie surrexit, qui per aliquot annos apud Solodorum in reclusionem vivens, egressus inde Imperatorem Henricum se esse mentiendo dixit. Et cum multos seducendo sibi allexisset, in tantum ut pro eo etiam graves pugne & homicidia fierent, alijs eum recipientibus, alijs seductorem palam profitentibus, tandem declarata eius falsitate Cluniaci in monachum attonsus est.

An. Christi 1139.

Viri in ecclesia Dei preclaris virtutibus fulgentes.

Anno domini 1139. habitaculum servorum Dei in loco qui dicitur ad Montem Dei constructum. Florebat hoc tempore ecclesia Gallicana per viros religione ac sapientia illustres: Milonem Morinensem episcopum humilitatis virtute precipuum. Aluifum Attrebatensem liberalitate atque consilio ac facundia clarum. Godofridum Lingonensem, Hugonem Antisiodorensem. Iossemum Suelionensem, Giffridum Carnotensem, Albertum Bituricensem Archiepiscopum, scientiaque literarum atque consilij prudentia clarissimum. Inter hos & alios multos tunc claros scientia viros, Bernardus Clarevallensis vir opinatissime religionis eminentissime clarior, qui multorum miraculorum patrator, & verbi Dei ferventissimus, predicator, atque multorum monasteriorum fundator, animarum lucra maxima Deo exhibebat, adeo ut magistri scholarum cum magno clericorum comitatu, etiam de longinquis regionibus ad eius optabile magisterium confluentes, centenatio vel etiam ampliori novitiorum numero domum probationis implerent, & vno die 40. monachi fierent.

Eodem anno Ioannes de temporibus moritur, qui annis 341. vixerat a tempore Caroli magni cuius armiger fuerat.

An. Christi 1140.

Anno domini 1140. cenobium sancte Marie de frigidomonte fundatum est.

Helmandus. Eo tempore Henricus germanus Ludovici Regis apud Clarevallem monachus effectus est, qui non multo post ad episcopatum Beluacensem assumptus est.

Anglia fame & gladio atteritur, principibus illius terre inter se discordantibus.

Eo tempore Papa Innocentius apud Aquas salinas fundavit monasterium sancti Anastasij martyris, constructis ibi cenobialibus mansionibus, & petijt a Clarevalle conventum & Abbatem, mittitur illuc cum conventu Bernardus Pisanus ecclesie olim vicedominus.

De Petro Abailardo, & heresibus eius.

CAP. XVII.

Idem hereticus asseruit filium Dei non assumpsisse carnem. Et in carne mortuus esse, ut hominibus liberaret, sed ut hominibus institueret charitatem, que suam ostenderet.

Eo tempore fuit Petrus Abailardus magister insignis, celeberrimus in opinione scientie, sed de fide perfide dogmatizans. Huius scripta incendio & scriptorem silentio condemnavit Innocentius Papa. Capitula in libris eius reprehensibilia annotavit beatus Bernardus in epistola quam scripsit ad Innocentium Papam. Libri tamen huius a multis curiose servantur, quibus aqua furtive dulciora sunt, & panis absconditus suavior, Ego ipse in eis multa reprehensibilia inveni. Huius Petri aliquando discipulus fuerat Gaufridus Antisiodorensis, qui multo tempore notarius fuerat beati Bernardi, hic inter cetera de eodem Petro dicit: Ego aliquando mihi magistrum fuisse recordor, qui cum pedibus & intestinis nihil amplius de agno paschali, aut ipse vorans, aut discipulis exhibens, & se pariter & suos modica eius parte fraudabat. Siquidem pretium redemptionis euacuans nihil aliud nobis in sacrificio passionis dominice commendabat, nisi virtutis eius exemplum & amoris incitium. Quod enim scripture perhibent de prestate diaboli pretioso illo sanguine huma-

num genus esse redemptum in eo solo consistere dicebat, quod exemplum nobis exhibitum est usque ad mortem, pro veritate & iustitia certandi, & adhibuit velut quoddam incitium amoris, cum ex impenso amore occasio data est redamandi, quasi vero, & hanc duo in mortibus prophetarum pro veritate & iustitia occisorum, nobis ante exhibita non sint. Et quidem magna hec & vera, sed non sola.

Benedictus Deus qui mihi simul & vobis magistrum dedit, postea meliorem per quem prioris redarguit ignorantiam, insolentiam confutavit. Ille enim tanquam verus Hareus aude prorsus vorabat, & vorandum nobis sollicite commendabat caput agni cum pedibus & intestinis, sic imitandum dominum predicans patientem, & sic redamandum amantem, ut principalem huius sacrificij causam velut agni caput redemptionem in eo profiteretur, & adoraret humanam. Tria namque specialia Christus in sua passione nobis exhibuit, exemplum virtutis, incitium amoris, redemptionis sacramentum. Quod tertium euacuanti heretico nihil prodesse cetera potuerunt. Sine causa enim pro virtute certavit usque ad mortem, nobis patientie prebens exemplum, & sine causa exhibuit & commendavit huius immense dilectionis affectum, si non recepit olim iam addicta captivitas copiose redemptionis effectum. Gaufridus hanc contra Petrum olim magistrum suum fortiter & catholicè scribit.

De obitu Hugonis Parisiensis, & libro de claustro anime.

CAP. XVIII.

An. Christi 1140.

Ronographus. Anno prenotato primo 1140. ab incar. Domini, Hugo Parisiensis S. Victoris monachus religione, & literarum scientia clarus & in 7. liberalium artium pericia nulli sui temporis secundus, obiit, qui inter multa que utiliter scripsit etiam librum de sacramentis valde necessarium duobus voluminibus comprehensum edidit.

Author. Huius Hugonis libros in superiori libro numeravi, eorumque flores excerpti. Extat etiam liber Hugonis de claustro anime nominis quidem Hugonis de Folietto intitulatus, qui & ipse sancti Petri Corbeisensis dicitur fuisse monachus, sed quo tempore ignorans paucos eiusdem libri scolulos, quia perutilis est ad edificationem legentium breuiter hic inserui.

Ex libro 1. de claustro anime. Episcopi nostri hodie domos non impares ecclesijs magnitudine construunt, pictos delectantur habere thalamos, pauper autem sine vestibus incedit, & vacuo ventre clamat ad ostium. O mira delectatio! Troianos gestat paties pictus purpura & auro vestitus, & Christianis negantur veteres panni. Hectori clipeus datur auro splendens, pauperi vero ad ianuam clamitanti non porrigitur panis. Et ut verum fatear spoliatur pauperes serpe ut vestiantur lapides & ligna. Monachi sibi claustra faciunt, quibus homo interior ordinate teneretur, sic agit discretus non ad tempus, sed assidue ne tradatur aduersarijs castrum, ne & ipse capiatur. Istius vita mores instruit audientium, loqui de eo etiam debilius mentibus prebet affectum. Audire enim bonum diligenter & velle fieri magna pars bonitatis est. At diabolus per quosdam de exercitu suo claustralibus minatur, ut eos terreat: per alios blanditur, ut decipiat, per aliquos promittit, ut peruertat: per aliquos insidiatur ut rapiat. Physicam docet, de complexionibus loquitur, infirmitates vniuersas si teneatur religio generari predicat. Sed quare hoc? Non ut moderari velit, sed ut occidere possit. Videt ex subtractione ciborum luxurie vires minui posse. Et ideo non tardat minatur & gritudinem, timet ocium perire, & somnolentiam destrui. Et ideo laboris intolerantiam & protensa vigiliarum spacia preterdit. Abstinenciam & ieiunium damnat, & per ista naturam carnis deficere astruit, & tamen vitium superfluitatis tacet, per quam natura suffocatur.

Episcopi domos sumptuosas domos construunt.

Claustri faciunt.

Diabolus per quosdam de exercitu suo claustralibus minatur, ut eos terreat.

Physicam docet, de complexionibus loquitur, infirmitates vniuersas si teneatur religio generari predicat.

De

De quatuor occasionibus peccandi, quae claustralibus fugiendae sunt.

C A P. XIX.

Sunt autem quatuor diuersitates rerum, quae claustralibus fugiendae sunt, maxime renunciantibus huic saeculo, habenda respectu. Confert enim pulchritudo delectationem, ornatus affectum, locus opportunitatem, diuitiae effectum. Audiant igitur hoc ut caueant illi qui loculos portant, qui nundinas & fora propter necessitatem fratrum frequentant, qui saecularium domos & curias perlustrant. Deuitant solarium Bersabee, bitium Thamar, thalamum Amon filij Dauid Regis. Deuitent etiam personas infames, hospitia suspecta, munuscula dare & accipere, pecuniam plurimam congregare, ne in potentia laqueus lateat, in quo cum alio pereant. Pudicus oculus ianitor est cordis. Qui quid indecens nouerit esse, excludit. Impudicus vero quarens quod placet per omnia discurret, volentes vero intrare patitur, nolentes autem monet & hortatur. Inde scriptura dicit, Oculi prima tela sunt adulterae.

Solent homines tribus generibus armorum uti, telis videlicet, hasta, & gladio. Immisit vxor domini sui oculos suos in Ioseph: haec sunt impudicitiae tela quibus vulnerantur longe positi, his vero pudicitiam oculorum opposuit. Vibratio hastae blandientis videlicet adulterae sermo, huic opponitur cordis mundicia: Venenata enim colloquia non recipit mundi cordis puritas, gladius quo configitur cominus mollis adulterae tactus; huic restitit per mundiciam cordis, respuit enim adulterae tactum, rupit simbricam, ne serperet contagium. His ergo modis docet nos Ioseph ne per pulchritudinem mulierum ad delectationem trahamur. Vestiu vero ornatum & affectum qui inde subministratur vilis habitus amor exterminat. Nemo enim qui vere habeat proprii habitus contemptum, alieno delectatur ornatu. Sed & loci opportunitatem, ne tentationi sit congrua, claustrum assiduitas excludit, qui enim discurrent per alienas domos, qui societate saecularium gaudent, qui fori spectacula sequuntur, qui non ad necessitatem communem, sed ad propriam voluntatem sunt parati, qui causas itineris sui non habent, sed fingunt tales sicut sunt faciles ad discurrendum, forsitan prouisi sunt ad ea, quae loci oportunitas subministrat.

De securitate claustrum, & periculo saeculi.

C A P. XX.

Secura est igitur claustrum assiduitas, quam cura familiaris rei non taceat, quam non sollicitant accessus hominum. Ibi inter fratres alterius ad alterum diligens habetur custodia. Ibi praetorum sobiectis discreta prouidet solertia. Ibi disciplina ceteros motus corporis seruire cogit munditiae, & sic omnis oportunitas, quae est ad malum per claustrum assiduitatem excluditur, paupertate vero voluntaria pecuniae affectus extirpatur.

Contigit quandoque ut qui minis terreti nequeunt, nec blandimentis acquiescunt, promissis citius flectantur muneribus. Prudentia mundi ipsa est, quae promittit, ut peruertat, scilicet diuitias & honores: alterum cupiditatis est, alterum superbiae, promittit, sed nihil dat. Et si aliquando recipiant homines, quod promittit, non datur illud, sed emitur. Raptoribus promittit agricolae substantiam, oues viduae, agros pupilli. Feneratori vicini sui domum, amplitudinem possessionis. Militibus promittit, inter caetera lucra, inter telorum grandinem, sub spe carceris, & sub mortis periculo. Negociatoribus ultra mare promittit lucrum: Ibi naufragij timor, ibi vento commendantur opes, & animae. In utroque difficilis acquirendi modus. Claustralibus vero vagandi licentiam, quam rigor claustrum abstulerat repromittit. Fa-

bulos autem confessiones ociosorum, platearum plausus, fori spectacula, eiborum affluentiam, vestis molliciem, ut cuncta compleam libertatem faciendi, quod placeat.

Ultimo loco de superbia, quae insidiatur, ut rapiat est agendum. Haec est, quae saeculares possidet & retinet, nouiter conuersos vexat, & reuocat: iustos vero tentat & illudit. In saecularibus apparet, in nouiter conuersis notatur, in religiosis quandoque latet. Elephantis natura talis esse dicitur, ut ossa illius iuncturis careant, & ideo flectere membra nequeat, sed semper stat. Membra superbiae inflexibilia sunt, cum enim superbus loquitur, si imponas silentium ei, non acquiescit. Si aliquid operatur & contradicis, non cessat, & sic flecti nequeunt actus superbiae, sed qui sic stat, male stat ad propriam voluntatem, quasi ad arborem latus inclinatus superbus, ut quietem recipiat. Quod enim per dispositionem propriae voluntatis agimus, hoc quieto suscipimus animo. Si autem aliter ordinetur pro labore reputabitur. Succidatur ergo arbor propriae voluntatis ut cadat, & occidatur bestia superbiae. Sed cavendum nobis est ne cadens opprimat aliquem. Sic igitur nouiter conuersis insidiatur superbia.

Quod vita claustrum & pauperum sit abundans, & mediocri sit sufficiens.

C A P. XXI.

Adiant saeculares, quos delectatio temporalium retinet, qui religionis abhorrent habitum, quam suavis sit verae religionis cohabitio. Abundans enim est pauperum, mediocri sufficiens, tolerabilis diuitum, infimis larga, delicatis compatiens, fortioribus moderata, penitentibus misericors, peruersis seuera, bonis optima. Haec sunt 9. beneficia religionis.

Quidam rebus temporalibus egent, sed inuiti, & haec vocari solet egestas, egent enim rebus, & egent bona voluntate, quae ditius nihil esse potest. Quidam de saeculo veniunt ut in ecclesia possint honorari, qui in sua domo non nisi contemptibiles esse potuerunt. Qui si forte ecclesiam in qua paupertas amatur intraverint, intolerabilem dicunt illius loci consuetudinem, nimiam praetorum seueritatem praetendunt, aliquem de fratribus opponunt sibi, quem cum nolunt pati dicunt, quod non possunt, calide machinantes, ut ad ditiores valeant transire ecclesiam, quasi humiliter rogant a vinculo professionis absolui, miscentes blandis alpera. Minantur enim scandalum, si male discesserint, & iurant in alia ecclesia se quiete mentis posse esse, in sua vero nunquam. Respondent Abbati suo fronte libera, accusant fratres quosdam etiminosos, quosdam per ironiam iustos vocant. Quos vero iustos esse negare non possunt, invidentes bono nimium iustos appellant; genus suum erubescunt, proprio nomine nolunt appellari. Amant enim nomina dignitatum, si vocentur Abbates, si Priores, si Praepositi, aridet oculus, hilarescit facies. Et sic nunciat animus quid optet. Huiusmodi pauperibus non promittit Christus regnum, sed infernum.

Sunt alij qui ex paupertate venerunt, quibus si dentur necessaria ex humilitate putent esse superflua, ocium dici vnius sacrilegium esse credunt, saturari vilibus cibis arbitrantur vitium, nulli aequales esse, ex debito cunctis seruire aestimant, aliquando bonas vestes habere erubescunt, ut nisi condiret humilitatem discretio ut licitis licitum esse dubitarent. Tales sequuntur Christum pauperem itinere recto, quia pauperes pauperem, humiles humilem sequuntur. His dantur ad necessitatem temporalia, & promittuntur ad aeternitatem caelestia.

Mediocri religio sufficere debet, quia necessaria praebet, dat satum, & dat gram. Mediocritas est via media, quae docet ad ciuitatem summi Regis. A dexteris vero & sinistris sunt egestas & diuitiae. In vna angustatur per egestatem, in alia vero errant per superbia. In pretiosa enim

velite

Superbia vitium quam late pateat.

Elephantis comparatur superbia. Prou. 29. Propria voluntas est quasi arbor ad quam inclinatur superbia.

Quomodo pauperum abundans sit religio.

Pauperes in religione prauis.

Optimi pauperes in religione qui.

Mediocri quomodo religio sufficit.

Quatuor rebus diuersitate rebus rebus fugienda.

1. Reg. 11. 2. Reg. 13.

Pudicus oculus est ianitor cordis.

Gen. 39. Ioseph pudicitiam excusauit.

An. Christi 1140.

Proficium ad quod profici.

Episcopi in sua sumptuositas domos conuertunt.

Claustrum securitas.

Quomodo promittit mundiciae reuertat.

Quid promittit pro diuitia mundi.

veste superbia: In paupertate vero rei alienæ concupiscentia timetur. Mediocritas vero est quasi mensura quæ totius bonitatis spacium terminatur.

Quod eadem etiam diuiti sit tolerabilis.

C A P. XXII.

Matth. 23.

Philip. 3.

Religio onus
leue, mundi
onus impor-
tabile.

Matth. 23.

Tutius est
claustrum
quam castra.

Genes malis.

Dan. 11.
Senes boni.

Psal. 102.

Tolerabilis diuiti est religio. Iugum enim meum, inquit, suaue est. Taurorum ceruices humiliat onus quod trahitur, superbiam carnis, quæ quasi ex adipe procedit domat. Sed dicit aliquis, vita Christi est opprobria pati, nihil possidere, affligere corpus, mori pro proximo. Sed cui est hoc onus leue? Audi autem cui, *Cyprio*, inquit, Paulus, *dissolui, & esse cum Christo*. Et est mira res, hoc abhorrent quotidie sæculares, & hoc quotidie patiuntur, timent opprobria pati pro Christo, pro mundo autem patiuntur opprobria sempiterna, mori pro Christo pertimescunt, & pro temporali lucro quotidie moriuntur. Nonne leue est mori pro proximo, & esse cum Christo? Spes muneris laborem oneris imminuit, vere onus leue vita Christi, quia nec portat multa, nec diu. Religio non acquirit cum cupiditate, non possidet cum amore, non dolet si amiserit. Iugum autem diaboli grauat & opprimit, multa enim patitur diuitum superbia. Nonimus diuitum mentas, nouerunt & aliqui nostram, quia proteruitas acquirit ibidem sibi locum non simplicitas. Quibusdam datur ibi cibus sine potu, & econuerso. Multi etiam ieiuni surgunt à mensa, & cum læta urbanitate quadam famem suam consolantur. Mensa vero religionis est ordinata, sufficiens, non superflua. Nullus amittit ibi locum cum robore, quia omnia disponit humilitas. Ieiunant milites, ut aliena rapiant, scholares ut subtiliores fiant, & nolunt ieiunare ut audiant, *Venite ad me qui laboratis & onerati estis &c.* Dicit Christus, *reficiam, & dicit homo, deficiam*. Cui credam? Credo quia qui potuit hominem facere, possit & reficere. Labor diuitum grandis, leuior est labor claustrum, & tamen timeatur. Leuius est enim pondus tunicæ, quam lorice. Tutius est claustrum, quam castrum. Tutius est Abbatis obedientia, quam Regis iussio. Hic inter gladios mittit, illa periculum vitæ. Laborant multi, sed non prodest eis. Labor claustrum tolerabilis est, quia mediocritas laborem temperat, nec aufert diuiti nisi superflua. Religio quod nocet aufert, quod necesse est ministrat.

Quod larga sit infirmis.

C A P. XXIII.

Larga est infirmis religio. Quidam enim infirmantur lex senio, alij ex infirmitate ad tempus, alij continuo languore. Sunt autem alij quorum senectus est garrula, iracunda, plena prouerbis & fabulis vacans. Et licet oculus eorum cæcutiat, licet manus tremebunda cesset ab opere, licet officium suum pes ignoret, licet totus corpore, & animo curuus incedat; tamen cor & lingua non senescunt. Hi sunt qui gloriantur se fuisse diuites, bella principum secularium, non pacem sanctorum recitant, ad causas vocari volunt, quia præterita vouerunt. Tales accusarent Susannam si velles, & laudarent Iezabel. Sunt & alij, qui cum terram non videant oculis, cælum mente considerant, qui licet offendant pedibus, licet toto corpore nutent, non offendunt tamen lingua non nutant animo, tacent noxia, quod instruit narrant, hominem interiorem labori supponunt, cum non possint exteriorem, instant orationi, *recogitant omnes annos suos in amaritudine anime sue. Et ideo renouabitur vultus aquile inuentus eorum*. Illorum vero qui membrorum læsione, siue molestiam corporis, siue languorem patiuntur: quidam ægre ferentes consulunt Medicum, si statim non conualescant, irascuntur, dolorem capitis non patiuntur benigne, & quomodo pro Christo capitis abscisionem paterentur. Flagellum timent, quomodo flagella sustinerent. Sunt alij qui non seruiunt carni, sed volunt

ut seruiat caro spiritui, qui non quærunt Medicum nisi Christum, clamantes tantum. *Sana me domine & sanabor*. soli portant infirmitatem suam, quia non inquietant aliquem querimonij.

Quatuor sunt vnde conqueruntur infirmi, scilicet de infirmitate, de medicina, de cibo, de ordine. De infirmitate ideo conqueruntur, quia pondus infirmitatis portant inuiti, alij vero eo quod labori fratrum interesse nequeant. De medicina vero, quod non subueniatur eis (ut dicunt) fraterna charitate, alij quod dispendium patiatur ecclesia pro salute eorum. De cibo autem, quod non sufficienter, vel quomodo, vel quando volunt ministraretur eis; alij vero quod delicata comedant nihil operantes, quod aliquis eis seruiat, & ipsi nulli. De ordine autem conqueruntur, imputantes grauitati ordinis infirmitatis suæ causam, & sic quod bene egerunt, male perdunt; quia à conuentu fratrum separari delicatius tractantur. Si autem à lectulo fratrum in choro psallentium voces audierint, psalmos illos ruminant, qui claustrum tedium, benigne ferunt, felices esse putantur, nihil de ordine se implere fatentur; sed (nisi fallor) implent totum, infirmitatis claustrum coarctantur, disciplinantur anxietatum virgis, spinis dolorum ieiunant, vigilant, laborant, quia cibum, somnum, & quietem infirmitas negat: & tamen si pareat lectulus sauior, si cogantur sine caligis dormire, quasi aliquid criminale fecerint, in huiusmodi timent vitam finire. Quomodo est infirmis larga religio, ut si dentur alijs necessaria, infirmis plura & delicatiora quærantur: plura, ut ex multis aliquid placeat; delicatiora, ut cum gustauerint reficiantur ex aliquo.

Quod delicatis sit compatiens.

C A P. XXIV.

Delicatis est compatiens religio. Quatuor sunt delicatiorum species scilicet voluntate, vsu, genere, natura. Voluntate delicati sunt, qui cum crassioribus cibis vti possent, nolunt; sed exquisita & diuersa fercula quærentes respondent ventri, & petenti obediunt. Respondeo huic & ego, quem si clamauerit, non vitæ, sed pane comescio. Mihi soli quandoque plura fercula parantur, & multis fratribus vnum datur, multis vnum, & vni plura. Vsu vero, qui cum in sæculo essent seruiebant vtri, in ecclesia vero positi vsu soliti cibi mutare nolunt, infirmitatem corporis timent, & animæ suæ conferunt mortem. Impossibilitatis suæ vsu vitæ præcedentis fore causam testantur, sed ut dici solet: *Malus vsus, abolendus est*. Genere delicati sunt, & filij nobilium, qui sicut fuerint in sæculo nobiliores dignitate generis, ita in conuentu fratrum nobiliores sunt processu boni operis: iactant se non esse delicatos, humiles sunt verbo, vestitu & opere, nec de parentum suorum dignitate gloriantur, sed occultant causas superbiæ, ne peccatorum labatur in vitium. Natura vero, quorum complexio talis est, ut pondus laboris ieiunij & vigiliarum ferre non valeant, qui etiam cibos exquisitos fastidiunt, qui sibi sunt oneri, qui calore solis dissoluti, cito lassantur, & frigore statim torpescunt. Tales etiam quosdam de populo natura plasmauit. Omnibus his compatiens est religio. Est autem vera, & falsa compassio, vtrique tamen tribus modis fieri solet scilicet ore, corde & opere. Ore fit falsa compassio, quando aliquis flebilibus verbis tantum damnum alterius consolatur. Corde vero quando dines aliquis oppresso ægritudine, siue etiam egestate occurrit, & pietate motus affectu inelinat, transiens autem affectu non succurrit egenti. Hæc compassio sterilis est: concepit, sed non peperit. De conceptu enim veræ compassionis nasci solet eleemosyna, sed tanquam venefica mulier partum iugulat avaritia, ne prodeat in lucem: illa quæ ore fit tantum adulatoria est. Sequitur alia quæ multa tribuit, sed ideo ut laudetur aut plus recipiat. Sunt etiam qui compatiuntur

sibi ne

Hier. 17.

Quatuor de
quibus infir-
mi conque-
runtur.

Totum cum
infirmitate
inducant.

Boni infir-
mi in religione
totum effu-
sionem im-
plent.

Totum tria
sunt.

Delicatissimi
quatuor fati-
genae.

Animo for-
tis.

Tob. 1.
Iob. 2.
Gen. 12.

Abrahā &
Laurentij
comparatio.

Comparatio
trium modis
fi.

1. Reg. 17.

sibi ne interficiant civem, alij vero fratri suo; sed quia non habent unde compassionis opera compleant, praelatis quorū est providere aut impendere necessaria, qualis sit, & quid possit frater ille diligenter intiment, compatiuntur, & magistro ne qui praeire debeat, deficiat in via. Vnde quidam vsus inolevit, ut aliquem de fratribus Abbati suo praeponant, cui obediat in agenda sui cura, ne rigor praelationis frangat humanam fragilitatem, & hoc est compassio prudentiae. Tria sunt per quae probatur vera compassio scilicet occulta beneficia, paupertas, & mors. Beneficium enim si impendatur occulte, humanae laudis favorem extinguit. Quando enim pauperi miseretur aliquis, temporalis remouet spem retributionis; cum proximo in ortem pati non renuit, amorem mundi non praeponit.

Quod moderata sit fortioribus religio.

C A P. XXV.

Fortioribus sit moderata religio. Tenendus est in omnibus modus, quod enim excedit modum excedit & vires. Modus aqua lance librat ohera fortiorum siue debiliū, ne grauentur fortiores, aut debiles sub onere opprimantur. Tres sunt species fortium, scientia, corpore, animo. Scientia fortes sunt, qui licet diligentis affectu animi careant, licet fortitudo corporis non suppetat, ipsi tamen quadam rationabili scientia, qua creatoris sui benignitatem, & suam negligentiam recognoscunt, inclinant animi rigorem, & corpus cogunt seruire suo creatori: & sic discunt bene amare, quia sciunt bene operari. Corpore fortes sunt, quos natura solidauit ad tolerandos labores, quorum quidam quod prosit operari possunt, sed nolunt; alij possunt & volūt, alij vero plus volunt, quam quod pati possunt. Qui corpore fortes debiles autem animo parcunt sibi seiplos amātes, sectant ocium, vacant fabulis, fures sunt, quia communi necessitati subtrahunt, quod commune fecerant. Mētiuntur autem coram Deo, & hominibus, quia quod voverunt reddere possunt, sed nolunt: decipiūt fratres suos ignorantes quid possint.

Animo sunt quidā fortes, alij vero fortiores, alij fortissimi. Fortis Tobias, fortior Iob, fortissimus Abraham. Duobus modis probatur fortitudo animi cupiditate scilicet & carnalitate. Tobias commisit, Iob amisit, Abraham dimisit; hic pecuniam, iste substantiam, ille domum, terram & cognationem. Vnus in spe, alter patienter, alius vero sponte. Primus egenti compatiendo, secundus persequentem tolerando, tertius iubenti obediendo. Sic non cedunt cupiditati, quae in tribus consistit scilicet in amore possidendi, in dolore amittendi, in coactione deserendi. Sed simul expellunt tres tria, quia quisque suum nec cedunt carnalitati. Non enim plus amavit Tobias filiam, quam debuit, Iob de morte filiorum non doluit plus, quam necesse fuit: Abraham vero non tantum Isaac, quam necesse fuit, sed etiam Isaac ad immolandum Deo obtulit. Fortissimus Abraham sua dimisit, Laurentius fortior fortissimo: Abraham sua dimisit, Laurentius sua dispersit & dedit. Abraham filium suū obtulit Deo, Laurentius seipsum pro filio Dei. Hic ignem parat, colligat filium; ille ad ignem positus Christum praedicat, efficitur holocaustum domino, vere totum incensum intus charitatis igne, exterius flamma tribulationis. Hic quia sit obediens filium recepit incolumem, ille quia perseverat in tormentis à Dei filio recipitur ad salutem. Sic igitur in tribus his consistit fortitudo totius religionis. Qui enim scit, & vult, & potest bene operari, si modum in hoc teneat semper perfectus est.

Quod paucis sit misericors.

C A P. XXVI.

Pauca sit misericors religio. Tribus modis paucet homo, Saul ore, Petrus corde, David corde, &

ore simul paucet. Tria commisit David erga Uriam, perfidiam, homicidium, & adulterium. Tamē quia corde paucet, audiuit: *Dimissum est tibi peccatum tuum.* Ter negavit Petrus, & tamen respexit eum dominus. Tribus modis peccauit Saul, per superbiam, per inobedientiam, & per excusationem peccati: superbiaeque diaboli, prauaricationis Adae, excusationis Euae particeps efficitur. Adam contra patrem, Eua contra filium, diabolus contra spiritum sanctum peccauit. Hi tres sunt qui testimonium dant in caelo aduersus Saul. Pater qui est veritas de mendacij excusatione. Filius qui est patri obediens de inobedientia, Spiritus sanctus de perseverantia peccati testimonium profert. Superiori non obediuit Saul, nec pepercit inferiori, sed sibi dum populum sibi subiectum accusat, dum seipsum excusat, dum Samuelis praeccepta recusat.

Tribus modis paucet homo, & tribus modis miseretur Deus. Peccantem expectat & reuocat dono gratiae, desperantem consolatur per spem veniē, paucetem roborat ex promissis gloriae. Miseretur & homo huiusmodi tribus modis. Miseretur Praelatus discipulo, dum peccantem verbis benigne corrigit, desperantem ad spē per exempla misericordiae erigit, & correctum post commissā diligit. Nonnulli cum aliquem familiarē habeant si peccat despiciunt, fatentur, quod non diligant eos sicut & prius. Peccauit Petrus, sed Christus eum nō despexit, sed respexit, & dilexit. Miseretur, & Praelato discipulus dū irato non resistit magistro, aut peccati nō detrahit, vel peruersū patitur. Iratū enim Saul fugiebat David purgantē in spelunca ventrem cum posset occidere non occidit, peruersumque passus est, quādiu vixit. Miseretur discipulus discipulo, dum peccanti orando compatitur, aut quando inter se & illum solum corripit aut quando peccanti in se benigne dimittit.

Quod peruersis sit seuera.

C A P. XXVII.

Peruersis est seuera religio. Seruat honestatem seueritas, leuitatem castigat, timetur ab indoctis. Ipsa est decor senum, iuuenum virga. Praelatorum personas ornat, virtutum speciem colorat. Sicut enim rubor mixtus candori, sic seueritas mixta rectitudini: si dulcedine conditur vultum religionis decorat. Dulcedo praelati trahit ad penitentiam peccantem discipulum, seueritas corrigit, rectitudo dat legem delinquenti: Sic nec seueritas leuitatem patitur, nec dulcedo dissolutionem, nec rectitudo lineam iustitiae transgredi permittit. Ita praelati causam de peruerso, iustum vero prouocat ad iram. Dux species sunt peruersitatis, aperta, scilicet & occulta.

Sunt quidam adeo peruersi, ut quod ipsi male operantur aperte defendant, quod autē alij benefaciunt, detestantur & impugnant: incorrigibiles sunt, hoc solū quod volunt fore bonum credunt. Obediētiam aut nunquam aut negligenter implent, humiles fratres prouocant, turbant silentium. *Talium figuram gerit Philistaeus ille, qui egressus de castris Philistinum prouocabat filios Israel.* Cuius magnitudo & armorum diuersitas moraliter statum peruersorum, cui magni sunt, apud semetipsos & morum qualitates designant. Peruersi caput casside tegunt, dum peruersae actionis intentionem laudant. Sinistram vero latum obūbrant clipeo dum sinistrae prauae actionis excusant partem. Ocreas habent in cruribus, quae est quasi extrema pars corporis, quia vsque ad finem in obstinatione perseverant. Lorica induuntur, qua totum tegitur corpus, quando totam defendunt actionem. Haec species armorū ex aere factae perhibentur: quicquid agit peruersus nō humili confessione proficitur, nec ratione veritatis, sed clamoroso strepitu secularis eloquentiae defendit, & per exempla reproborum confirmat. Vnde sequitur: *Et armiger eius antecedebat eum.* Hic est quilibet reprobu-

Matth. 26.
1. Reg. 21. &
12.

Gen. 3.
Adam in patrem Eua in filium peccauit,
Homo homini tribus modis miseretur.

Matth. 26.

4. Reg. 19.

Locus seueritatis.

Dux peruersitatis species.

1. Reg. 17.
Goliath peruersorum typus.

Absolon multa prauitatis signum.

2. Reg. 23. Peruersi religio debet resistere.

Quatuor sunt in religione notanda.

Religio assimilatur mulieri casta.

Gen. 12.

culius exempla antecedunt, & ex his sumuntur defensionis arma, hoc est aperta peruersitas. Vnde sequitur: *Statim clamabat aduersus filios Israel.*

Sunt alij quorum peruersitas est occulta, qui consilio suo fratres commouent ad iram, excitant rixas: qui consilio suo confurgere faciunt Absolon contra Dauid, id est filios spirituales contra eorum patres: vtrisque se uera debet esse religio, vt aperte peruersis resistat in faciem & occultorum consilia mutent. Sic Dauid Philistæi frontem lapide comminuit, sic Cusi consiliū Achitofel destruxit. Frons Philistæi est cognitio peruersitatis. Percutitur ergo Philistæus in fronte, quando peruersio insipientis agnita reuerberatur à sapiēte. Cusi autem interpretatur silētium, Achitofel vero ruina fratris. Destruxit ergo Cusi consiliū Achitofel, quia per silētium illorum qui sunt quasi ruina fratrum adnihilatur consillium. Hęc duo ad seueritatem, rarus enim sermo concordiam seruat, rigor sermonis corrigit emendanda.

Quod bonis optima.

C A P. XXVIII.

Bonis est optima religio. Bonos facit rerum distributio, meliores mundi renunciatio, optimos vero religionis cohabitatio. Mundus bonis est pessimus, religio autem & malis est optima. Facit enim quandoque de malo bonum, & de bono meliorem, de meliore optimum. Quatuor sunt in religione notanda. Suavis est enim & mitis, quieta secura, nec tamen sic suavis est, vt non sit discretata; nec sic mitis vt patiat in iusta; nec sic mente quieta, vt bonum non cogitet, nec sic secura, vt dominum non timeat, sed vt pro amore humano opere bono non desistat.

Assimilatur mulieri castæ, quæ pulchra est in cōtemplatione, sapiens in sui circūspeditione. Nobilis est, quia libera est à peccati seruitute, diues hæreditate. Amat luxuriosus speciosam, sed nō amat castā. Sunt enim quidā qui delicatā ac voluptuosam fore credunt religionē expertem laboris, vacatē ocio, & ideo habitum religionis indiscrete rapiunt. Cum autem ordinem & consuetudines eius aduersantes carni nouerint in modum Pharaonis vxorem suam reddunt Abraham expellentes eam, vt liberi remaneant in Aegypto. Abijciunt enim habitum religionis, & in desiderijs carnis suæ perseuerant.

De falsis claustralibus & ordinatione claustrij.

C A P. XXIX.

Idem in prologo 2. lib. Scio multos esse in maioribus ecclesijs, qui licet multa possideant, in alijs tamen paupertatem amant, possident ea quasi non possidentes, vtuntur quasi non vtentes, exempla paupertatis diligunt & ea quæ de paupertate scripta sunt itudiose legunt, legentes seipso aspiciunt, & sub onere diuitiarū dolentes gemunt. Hi sunt pauperes spiritu non habitu, nos autem ad oculos pauperes sumus, locum mutauimus non animum, vestem non mentem. Sunt etiam in maioribus ecclesijs aliqui sublimes, oculis inflati superbix spiritu, qui pauperes fratres cum superuenierint ex latere respiciunt. Derident eos, detrahunt illis vacantes ocio, ponentes symbolum, quasi canes dente liuido ossa pauperum fratrum corrodentes odientes saccum Hieronymi, tunicam Benedicti, maculam Eulalij, lachrymas Arsenij, nuditatem Apostoli, ollam Helizei.

Ex secundo libro. De ordinatione claustrij materialis consideranda nobis quatuor occurrunt, scilicet qui sunt qui teneant ordinem, aut quid teneant, vbi maneat, & vnde viuant, vt plures sint, & boni propositi, vt cohabitandi suppetant ædificia & victui habeant necessaria, si tamen in numero discretio, in proposito deuotio, in

ædificijs mediocritas, in rebus possessis frugalitas. Tenenda est discretio in numero fratrum, vt tot simul cohabitent, qui ordinate viuere possint, ne vel excusante paucitate irregulariter viuant, vel præ multitudine cohabitantium necessitati eorum illicita quærant. Qui enim multos congregant, necesse est, vt eorum victui multa quærant, sed dum quærant plura, crescit exterior cura, sparguntur per diuersas regiones ecclesiæ beneficia, sparguntur & fratres, soli inter sæculares habitant, nolentes pati fraudem, sed iudicio contendere parati. Qui vero per cellulas duo vel tres, vel etiam quatuor vel quinque simul habitant, claustrali non coarctantur lege, loquuntur quando & cui, & quomodo volunt & religionis opus paucitatis negligentia corrumpitur. Propositi nostri tenenda est institutio, ne vel dissoluti viuamus in delicijs, aut arduitate propositi desistamus à cæpto. Ait enim Ambrosius: *Sunt in nobis, qui habent timorem domini, sed non secundum scientiam, fluctantes diuina præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere.* Edificia fratrum extra cohabitationem sæcularium debent constitui, ne silētium claustrij sine dormitorij quies tumultuantibus populi strepitu conturbetur, nedum lingua tacet, respondeat cor, vel dum corpus quietem recipit animus sit inquietus.

De ædificijs, & possessionibus monasterij.

C A P. XXX.

Ædificia fratrum non superflua sint sed humilia, non voluptuosa, sed honesta. Vtilis est lapis in structura, sed quid prodest in lapide celatura, vtile fuit hoc in cōstructione tēpli, erat enim forma significationis & exēpli, legatur Genesis, in libro nō in pariete. Vestitur Eua in pariete, pauper autē iuxta parietē nudus accubat. Datur Adæ tunica pellicea, fratrum vero multitudo coarctatur hyemali molestia, liceat hoc si cui licitū fore debeat, illis qui in vrbib⁹ aut in vicis morantur ad quos cōfluit populi frequētia, vt simplicitas eorū detineatur delectatione picturæ, qui non delectatur subtilitate scripturæ. Nobis autem qui solitudine delectamur, vtilior est equus aut bos in agro quam in pariete. Hæc fatiant oculos in videndo, ibi laborant necessitati subueniendo; agros, vineas, hortos, pecorū greges, prata, lacus nutriendi piscibus aptos, fratribus habendos concedimus. Hæc enim victui necessaria præbent, non villas, non eorū redditus, non iura fori, non telonei numos, non transeuntium mercatorū laboriosos (vt ita dicā) recipiant obolos. Quæ enim iustitia est, vt si viderent ouē vidua in re fore nummum reddere cogatur? Aut si pauper aliquis humeris suis peregrinas merces transferat, transire nō liceat, nisi pro trāsitu pretiū reddat. Nō obtineant iudicij vices, nec more principum militibus dominantur, sed oppressis subueniant, & pauperum fratrum ministrent obsequijs. Quatuor sūt in rebus possessis obseruanda, scilicet ne licita iniuste acquiram⁹, aut iuste acquisitis illicitè perfruamur, ne multa quamuis licite possideamus, aut illicite licita deesse damus. Multa enim possidere propinquum est cupiditati, & sic quandoque quod nimium diligitur, male defendi solet.

De cibo claustralium.

C A P. XXXI.

Tria in cibo cōsideranda sunt id est quid, & quādo, & quātū comedamus. Nemo nostri propositi abhorreat abstinentiā quæ de omnibus ciborū generibus solū carnis excludit vsū, cætera vero comedit ac benigne subministrat. In his tria sunt obseruanda id est modus, mensura, & numerus. In mensura debet esse æqualitas, non quantitas, sed sufficientia. Vnde beatus Augustinus *Non æqualiter, inquit, omnibus et.* Tunc enim res æqualiter diuiditur, cū ille qui diuidit, prout cuiq; opus est singulis partitur. In hoc multi multoties decipiuntur, cū delicatiori alicui vsū lautioris cibi cōcessū viderint. *Non est, inquit*

Discretio in numero fratrum tenenda vt neque sint plures neque pauciores.

Ambros. in psal. 112.

Ædificia legonū qualia esse debent.

Religionem bona qualia esse debent.

Quatuor in rebus possessis obseruanda.

In cibo mō consideranda.

hæc aqua religio, que personas recipit, diuites honorat, & sic ubique quantum possunt sunt diuites laboriosi, sunt pauperes delicati, hi mensuram querunt voluptatis, non necessitatis.

Quatuor dicuntur esse mensuræ. Auaritiæ mensura est nimia parcitas, voluptatis superfluitas, dispensationis benignitas, necessitatis sufficiens æqualitas. Solent mercatores mensuris duabus quandoque uti: Vna qua vendentes sua distribuunt, quæ minor est, altera vero qua ementes aliena recipiunt, sed hæc maior. Sic quidam prælati auaritiæ & voluptatis mensura vtentes, nimiam parcitatis vasculo subiectis ministrant. Ipsi autem pleno superfluitatis vtuntur modio; parcitatem prædicant subiectis, sed ipsi voluptatem sequuntur. De numero autem ferculorum certa nobis consideranda est ratio, ne si multis offeras vnum, ali cui sit ingratum, aut si numerositatem ferculorum concedas, vitium superfluitatis incurras.

De habitu & labore fratrum, & de prælati.

C A P. XXXII.

Quatuor autem sunt in habitu religionis notabilia. In vtilitate vana gloria, & simulatio: in preciositate superbia, aut delectatio: in paucitate intolerantia seu desperatio: in superfluitate vero amor sæculi, non amor palatii, non paradisi.

Augustinus Faxov, inquit, de veste pretiosa erubescit. Et beatus Hieronymus Saccus, inquit, & ieiunium arma sunt penitentia, & remedia peccatorum, quia manibus venter & habitus luctuosus ambitiosus Deum deprecantur, & exhortantur. Labores, inquit, manuum tuarum quia manducabis &c. Quid autem erit illis, qui in labore hominum non sunt &c. Ipsi non flagellabuntur, id est non cruciabuntur. Quid autem de his dicam, qui vagi & ociosi vacantes fabulis, & invidantes agmine verborum fratribus labori manuum statutus horis instantibus subannantes detrahunt, nunquid labor laborum ipsorum operiet eos. In tribus maxime prælati Christum imitari debent, quia in loco Christi sunt id est dignitate, potestate, & officio. Fuit etiam Christus Sacerdos, Rex, & Minister. Dignitati debetur reverentia, potestati vero obedientia, officio cura. Reverentia & obedientia Prælati exhibenda est à subiectis, qui cum viderint Prælatos in dignitate humiles, in potestate mites, in administratione curæ familiaris seruites, sint ipsi humiles, mites, iniuncta officia benigne suscipientes. Sunt enim quidam qui Prælatorum occupationes accusant, ingressus & egressus eorum damnant, causas ignorant, & si cognoverint, turbant Consilii se ingerunt cur, quomodo, à quo factum sit querunt. Sic Maria, quæ in silentio deberet esse, Marthæ detrahit, & quæ verba domini audire cõsueverat, verbositate seruit. Hæc & falsa Maria conqueritur, quod nõ egrediat, quod exteriora non ordinet, quod secularibus non admisceatur. Tales enim Prælatorum dignitatem non reuerentur, nec potestatem timent, sed claustrum statuta turbant.

De duodecim abusionibus claustrum & primo de prælati negligentia.

C A P. XXXIII.

Duodecim autem sunt abusiones claustrum, quibus tota religionis summa corrumpitur, id est Prælati negligens, Discipulus inobediens, Iuuenis ociosus, Senex oblitatus, Monachus casualis, Monachus caudicus, Habitus preciosus, Cibus exquisitus, Rumor in claustrum, Lis in capitulo, Dissolutio in choro, Irreverentia circa altare.

Moremur igitur in singulis, & de singulis pauca disceramus.

Sunt quidam qui sciunt, & possunt, & volunt præesse, quidam qui sciunt, & possunt, sed nolunt, quidam qui nec sciunt nec possunt, sed volunt. Scire, posse, & velle, Cha-

ritatis est, vel inperbia; scire, posse, & nolle humilitatis vel inertie. Nec scire, nec posse, & velle cupiditatis & stultitiæ. Nec scire nec posse, nec velle discretionis & prudentiæ. Qui enim sciunt & possunt & volunt præesse, si velint prodesse, charitatis est, alioquin superbiæ. Qui vero sciunt & possunt, sed nolunt, humilitatis est, quod renuunt. Inertiæ vero cum sciunt, si omnino desistunt. Qui autem nec sciunt, nec possunt, & volunt, cupiditatis esse videtur, quod volunt, stultitiæ si velint, quod nec sciunt, nec possunt. Illi siquidem qui nec sciunt, nec possunt, nec volunt, prudenter agunt. Summa est enim discretio nolle, quod non potes providere, aut quod nescis. Quatuor ex his quæ prædiximus id est stultitiæ, & inertie, cupiditatis, & superbiæ, negligentiam generant, reliqua vero quatuor id est providentiæ, & discretiõis, humilitatis, & charitatis ipsam negligentiam & si nutrita fuerit eliminant. Ad providentiã siquidem pertinet consiliũ, ad discretionẽ iudiciũ, ad humilitatẽ custodiã, ad charitatem diligentia. Consiliũ providentiæ separat à bonis mala; iudiciũ discretionis eligit, quæ sunt meliora; humilitatis custodia virtutũ euitat dånũ; diligentia periculum. In his negligentia locũ non habet. Illos vero qui providentiæ oculos stultitiæ caligine coopertos habet, qui ab exercitio boni operis inertes torpēt, qui per cupiditatẽ voluptuosam distrahantur, & per superbiã humilibus nõ condescendunt: Illos dico negligentia possidet, & eorum dissolvit actiones, per stultitiã intra negligentia, per inertiam manet, cupiditas desiderio pascitur, per superbiã regnat.

Adhuc de eodem.

C A P. XXXIV.

Adhuc negligens pastor quid sibi & diligenti pastori dicatur. Bonus, inquit, Pastor animam suam loquitur pro ovibus suis, mercenarius vero fugit. Animam suam pro ovibus suis ponit, qui periculosum regiminis ascendens locum solus inter mundana pericula, exteriora negotia curans, necessaria querit, qui inter adulantium ac detrahentium linguas medius incedit, qui pro infirmis laborat, & laborantes pascit, consolatur pusillanimes, & cum superbis increpando contendit. Tales oves agnoscit, dum subditorum mores & actus diligenter attendit, cui per confessionem corda, per circumspeditionem opera, per experimentum quid ratio manifestat. Oves pastorem sequuntur ad vitam si diligens, ad mortem si negligens præcedat, quomodo procedunt vita & doctrina, sic fiet vnum ovile, & unus pastor. Pastor vnus debet esse in se, & vnus cum grege. Vnus in se vt quod docet verbis, impleat opere, vt per iracundiam nõ mutetur à mansuetudine, non eleuetur prosperis, non frangatur aduersitate, sed idem permaneat patientia perseverante. Tenet autem unitatem cum grege, quando non diuiditur à subiectis per pretiosorem habitum, vel per delicatorem cibum, dum sit vnus per compassionem cum infirmis, per dispensationem cum delicatis, vt cum Apostolo dicere possit, omnibus omnia factus sum. Pastor vero negligens fugit. Sunt enim quidam prælati qui onera importabilia imponunt, & ea digito mouere nolunt, fugiunt quod precipiunt, fugiunt cum se subtrahunt, fugiunt cum per alienas domos vagantes discurrunt, fugiunt qui quæ sua sunt querunt; fugiunt qui licet præsentibus sint cum negligentia viderint se sub silentio abscondunt, fugiunt qui remoti à commentu sub ocio viuunt: quia à communi fratrum consilio recedunt, qui praua agunt, & reprehendi nolunt, qui male viuunt, & subiectos bene viuere cogunt, errantes reuocant, sed fortes occidunt, reuocant verbis, occidunt exemplis. Religiosi videri student, quia religiosos sub se habent. Gloriantur de eorum patientia, non de sua, quod operari nolunt imperant, operantur ipsi quod alijs operari licitum esse non putant, subiectos cogunt, & ipsi à nemine cogi volunt.

Quatuor sunt mensuræ.

Psal. 127.

Psal. 72.

Psal. 139.

Luc. 10.

Procedunt abusiones claustrum.

De prælati negligentibus.

Adificia religionis qualia esse debent.

Religionum bona qualia esse debent.

Quatuor in vniuerso possunt considerari.

In vniuerso consideranda.

De discipulo inobedientia.

CAP. XXXV.

Inobedientia
ex superbia
procedit.
Discurrit
pulcherrime.

Inobedientia morbus ex superbia tumore procedit, sicut sanies ex vulnere. Hoc morbo primus homo languit, qui bestiis terrae propositus fuit, per inobedientiam vero culpam suppositus etiam nunc muscis & culicibus per posteros seruit. Hic autem tribus modis mederi solet, emplastro scilicet, unguento & ferro id est exemplo boni operis, verbo commonitionis, disciplina correptionis. Assumit sibi inobedientia, quandoque nomen obedientiae ut solo nomine gloriatur. Imponitur enim nomen obedientiae praecepto, facto, & loco. Leue est praecipere, sed labor est implere. Locus vero aliquando placet, aliquando displicet. Placet quibusdam, non quia abundat fratribus, sed piscibus: placet, quia famulis abundet, & fabulis, & sic fit ut vocetur obedientia, cum non sit. Hanc multi desiderant, ut extra obedientiam solet scilicet parentum exactio, seu fratrum seductoria exhortatione, vel etiam boni operis simulatoria ostentatione, item muneris promissione. Sic adhuc cum Petro Symon Magus moratur in ecclesia, moratur & Zaphira cum Annana. Voluit emere Simon gratiam, isti vero negotiis incumbunt acquirendae pecuniae. Haec est obedientia cum symonia.

Act. 8.
Act. 5.

Gen. 3.

Matth. 23.

1. Reg. 18.
1. Reg. 15.

Est & alia species inobedientiae, quae tamen obedientia vocatur, de qua dicitur: *Quia obedisti voci uxoris tuae &c.* Audiam ergo quid loquatur in me dominus; non quid loquatur diabolus, caro, aut mundus. Vox uxoris, vox carnis scilicet voluptas, vox mundi, vanitas, vox diaboli, iniquitas, vox Dei bonitas. Est autem vox creatoris ad subiectos de praelatis dicens: *Qua dicunt facite &c.* ubi etiam male operantibus obedire iussit, ut sic ingrediaris & egrediaris cum David sub Saule, & eundem honores licet reprobum cum Samuele, nec bonis tamen obedias in malum, nec peruersis contradicas in bonum.

De inuene ociofo.

CAP. XXXVI.

De inuene
ociofo abufio
tertia.

Ocium stultitiam, labor scientiam generat. Labor hominis interioris labor scientiae, labor exterioris exercitium operationis. Scientiae labor in tria diuiditur. In pueritia labor disciplinae, in iuuentute exercitii, in senio doctrinae, ut nescit in pueritia discat, qui didicit in iuuentute ad usum ducat, quae ad usum duxit in senio doceat. Est & alius labor interior scilicet cogitationis, & meditationis, ut ad requiem perueniat contemplationis; ut siquid per obliuionem sub nube dubitationis lateat obscurum, fiat cogitatione liquidum, meditatione liquidius, contemplatione liquidissimum. Cum enim aliquid de caelestibus offert memoria menti prius quasi confusum in cogitatione cernitur, postea vero meditatione discernitur, ad vltimum vero contemplatione dignoscitur. Accenditur ergo consideratione cogitatio, inflammatur discretionem meditatio, illuminatur cogitatione contemplatio. Est enim cogitatio in mente quasi fumus in igne; meditatio quasi flamma cum fumo, contemplatio ignis quasi flamma sine fumo. Cum autem mens ad consideranda caelestia laborat, tunc cogitatio occupatione temporalium impeditur, meditatio conturbatur ocio, contemplatio curiositate reuocatur, & fit quandoque ut mens ociosa voluptate torpescat. Cui igitur homo interior iacet in lectulo voluptatis dum somno torpescit inertiae, & somniis deluditur curiositatis, conuocat & hortatur exteriorem, ut inclinet aurem rumoribus, loquatur vana, mollibus induatur, mane comedat, gallus canae terminet sectionem, euntibus dormitum, iurgentes ad vigilias obuiant fratres, vigilantibus illis dormiant, redeuntibus surgant. Sed melius

fortitan esset, si nihil dicerent quam si subtractis syllabis aut dictionibus oscitando psalmos decantarent. Labor igitur homo interior, & exterior ne dicatur eis: *Quid hic statis tota die ociosi?* Audiant tamen Praelati causam ocij: *Nemo, inquit, nos conduxit.* Non enim episcopi, non presbyteri populum, non Abbates, non Priores conuertunt. Ad hunc laborem diuersi veniunt, & diuersis temporibus mane pueri, meridie iuuenes, vespere senes, mane Maurus, meridie Paulus, vespere Gentianus. Sola tamen iuuentus portat pondus diei & aestus. Portat materialiter pondus laboris, & aestum solis, moraliter pondus carnis fragilitatis, & aestum libidinis. Labore igitur manuum annihilatur pondus tentationum. Iuuenis autem in ocio quasi iuuentus sine iugo, qui nondum tenetur obedientiae vinculo in aequalitate fraternae societatis, quasi bos lasciuiens discurrit per desideria propriae voluntatis.

De senes obstinato.

CAP. XXXVII.

Inter abusiones saeculi sola maior est senis obstinatio, qui morti proximus mortis aduentum non abhorret, qui quasi ad ostium huius mundi positus foris spectat. Nec tamen vitae praesentis egressum nec ingressum futuram considerat. Audit nuncios mortis, & credere non vult eis. Casus mortem nunciat latentem, infirmitas apparentem, senectus praesentem. Sed forsitan *funiculus triplex difficile rumpitur*, quo senex ligatur. Dum enim a pueritia in mente senis per cogitationem semitam fecerit voluptas, in sermone vanitas, in opere peruersitas, quid aliud agitur nisi quod in consuetudine, quasi in funem haec tria torquentur. Est autem laqueus in fune, dulcedo temporalis in consuetudine, circumdatio funis impedimenta sunt carnis; dulcedine ergo decipimur consuetudine ligamur. *Abfalon criminibus inhaerens querens*, duritiam designat cuiuslibet obstinati, criminibus, inhaerens suspenditur, quia superfluitatis amore detinetur. Mulus autem cui inlederat pertransiit, quia luxuria & dolus cui semper studuerat perijt, sed poena peccati remansit. Tribus lanceis, id est, auaritia, superbia, & luxuria cor eius perforatur: vnde & vsque hodie acutus lapidum magnus super eum proicitur, quia peccatorum siue suppliciorum multitudine in aeternum grauatur, qui per obstinationem vsque in finem cor impunitus gessit. Sunt etiam tres species obstinatorum. Prima scilicet eorum qui ex correctione proficiunt. Secunda eorum, qui ex commonitione deteriores fiunt. Tertia eorum qui emendationem promittunt, sed non faciunt. Manasses in carcere positus catenis & compedibus astrictus Deum cognouit, quem prius liber cognoscere noluit. Tales sunt quidam claustrales, qui quamdiu sui iuris sunt, peruersi viuunt, dum vero in claustro quasi in carcere tenentur astricti catenis, obedientiae, scilicet timoris, fit quandoque ut Deum quem prius despexerant, correcti diligant, & qui fecerant de libertate seruitutem, faciant de necessitate virtutem.

De senes
obstinate
quarta.

Eccl. 4.

1. Reg. 18.

Tribus
lanceis
a Par. 13.

Adhuc de eodem.

CAP. XXXVIII.

Nabal vero designat quosdam doctores, qui ex commonitione subditorum fiunt deteriores, qui pueris David cibum negant, quia pure videre volentibus verbum Dei non propinant. Tonforibus vero suis conuiuium parant, quia vacantes ocio adolantium confabulationes amant. Accusat Nabal David, & dicit: *Hodie increuerunt &c.* Peruersi siquidem praelati dolent cum vident numerum religiosorum multiplicari, timent cum vident David, id est, bonos subditos, vngi in Regem, & Saul deiici, ne & ipsi

1. Reg. 15.

priuen-

mi. Mich.
Cham.

Ann. Mundi
& Christi.

Tempora Conradi
terti Imper.

Tempora Conradi
terti Imper.

Ann. Mundi
& Christi.

Exod. 9.
Plaga de-
spici mora-
tur expo-
nuntur.

Psalm. 48.

De sensu ab-
solutio qua-
si quarta.

Eccl. 4.

Reg. 18.

Translatio
sua p. 100.
Par. 11.

Monachus
causidicus
reputatur.

2 Reg. 15.

pruenter honoribus, & ne loco eorum restituatur ali-
quis melior, & iudicet Abigail Nabal. Boni siquidem
subditi peruersos magistros de negligentia commo-
nent, sed ex commotione deteriores fieri quandoque
solent, & emortuum sic cor Nabal, & factus est quasi
lapis, cum morte perpetua induratur in peccatis. Pharao
vero qui populum Dei Moyli dimittere promissit, nec
tamen dimisit, illos designat, qui vitæ melioris comēda-
tionem promittunt, nec culpam dimittunt, nec in spiri-
tu columbino contritionem, sed in voce cornuina dila-
tionem querunt; quorum terra diuersis plagis affligi-
gitur, nec emoluitur, sed ex consuetudine peccandi ma-
gis ac magis induratur. Tunc enim Dominus aquas in
sanguinem conuertit, cum de rerum causis aliquis car-
naliter sentit. Terra vanas producit cum in aliquo gar-
riente dominatur vana loquacitas. Cymonia siquidem,
& cinifes sunt importuni mentis impetus & canini mo-
res. Mores pecorum mortem designat cogitationum,
quædo rationabili intellectu carent. Sic enim homo cōpara-
tur inmensis insipientibus &c. Sexta plaga est, cum tument
vesicæ & corrumpuntur viscera. Quod fit dū interiora
mentis tument odio, & ebulliunt ira. Plaga vero gran-
dinis in fructibus, iniquitatem manifestam designat in
operibus. Plaga locusta instabilitas est animæ, quæ ore
lædit dum detrahit, dat saltus dum ad carnales se exten-
dit affectus. Plaga tenebrarum cæcitatem designat ani-
marum, quæ palpabiles esse comparantur, dum peruersa,
quæ mens cogitat opere perpetrantur. Nouissima est
mors primo genitorum, dum enim voluntas & intentio
corrumpuntur, quasi primogenita Aegyptiorum mor-
te percutiuntur. His igitur plagis affligitur obstinatio
senis, qui carnalibus delectatur, loquacitate gaudet,
importunis & grauis omnibus more pecorum, pronus
ad vitia, inuidia tumens, ad iniurias manifestus, ad
omnia mobilis, luce veritatis carens, & ideo seipsum
palpans.

De monacho curiali, & causidico.

C A P. XXXIX.

CVM autem dicitur monachus curialis & ex ad-
iuncto designatur aliquid leuitatis. Ordo claustrii,
& ordo curiæ diuersus est. Ibi sceler in insidijs cum diuerti-
bus in oculis hic audit, non sedis cum concilio vanitatis &c.
Ibi dextera tua repleta est numeribus: hic lanæ inter innocentes
manus tuas. Ibi pauperum res violenter auferuntur, hic à
pauperibus sponte offeruntur. Ibi laudatur peccator
in desiderio anima sua, hic autem benedicitur in silo. Continge-
re enim quandoque solet, vt monachi qui curias
frequentant, causas audiant, iudicia perquirant, a-
mante decreta conciliorum, non secreta mysterio-
rum. Laudari appetunt, quia pro multis loquuntur,
sed monachus multum loquens multis displicet.
Coniugia copulant illicita, licita quandoque dis-
solvunt, de incertis iudicant, testantur sæpillime,
quod ignorant. Si vero res ad effectum perueni-
re non valeat, monachus causidicus iter parat, vt
quod alibi fieri non potuit, Romæ fiat. Pro prin-
cipe ergo seculari alpium frigus caloreque liben-
ter patitur, qui pro magistro spirituali multo le-
uora forsitan multas pateretur. Oneratus char-
tulis, auctoritatibus fultus reuertitur, ponit diem
causæ, personas inducit, quæ paratæ sunt iura-
te, quod est, & velit iterum iurent, quod non
est. Quid ergo dicam? Nonne magis amat mona-
chus causidicus esse de simul discumbentibus cum
Herode, quam in vinculis & carcere teneri cum
Iobanne?

Spec. Hystor.

De superbia vestium in monacho.

C A P. XL.

AIT Apostolus: Non in vesta pretiosa, &c. Qui mol-
liciei mulierum pretiosiorum vestem negat, pu-
tasne monacho pretiosiorum habitum concedat? Plus
amat sponsus sponsæ castitatem, quam speciosam ve-
stem: plus simplicitatem, quam totum crinem. Sic im-
mortalis sponsus plus amat interiorem habitum, quam
habitum exteriorem. Molles mollia querunt, elati pre-
tiosa, delicati speciosa. Exterior enim superfluitas animi
annunciat vanitatem. Sic diuersitas inter indumentum
palatii, & monasterij, qui enim nullibus succumbunt in do-
mibus regum sunt. Sed quid dici debeat de quibusdā no-
stri ordinis canonicis, & mens & facies erubescunt. Le-
ctuli etenim eorum culcitra fulciuntur plumis, & lo-
dicibus accurate parantur, quos si forte videres, lectulū
sponsæ, quæ spōsum desideraret forsitan æstimares. Nō
multum differt habitus regularis, & secularis. Sed si for-
te regularem videas, archidiaconum, vel episcopū te vi-
disse contendas. Sed forsitan dices: Delicatis delicata con-
ueniunt. Ait enim beatus Augustinus. Si eis qui venerūt ex
moribus delicatioribus, &c. consentimus vt detur delicato
quod sufficiat ne deficiat, non quo superbia. Audi & tu
Augustinum: Non contingat, inquit, detestanda peruersitas,
&c. Mentior si non vidi quosdam, qui erigentes cerui-
cem, noluerunt sociari eis, ad quos fors accedere nō au-
debant. Sed egressi de paupere ecclesia circumierunt di-
tiores, vt ibidem reciperentur. Et qui semper veteres aut
viles pannos habere consueuerant, nunc semper novos
aut pretiosos habere contendunt, & qui ante conuersio-
nem lectulum proprium nusquam habebant, nunc si
forte voluntas eis fuerit eundi alicubi, ornamenta lectu-
li secum portant. Timeo autem ne in huiusmodi lectu-
lis videantur somnia vanitatis, ne in eis patiatur animus
illusionem carnis; & anima spoliata virtutibus eneruiter
delectetur. In lectulo Iacob ad caput ponitur lapis, non
pluma lenitatis. Inter illos etiam qui tunicis induuntur,
voluptas pedem posuit, non quod camisijs induantur,
sed quodam delicato panno, qui vulgo Saia vocatur. In
ostensione igitur lanæ vestis asperitatem conuersatio-
nis ostendunt, sed in delectatione delicati panni suauita-
tis molliciem querunt. Vidi & ego (nisi fallor) mona-
chum camisia vestitū iocantem & dicentē: Carior est fla-
mina, quam camisia, eratque sanus & petulans, & pingui
residens equo, abundans rebus, & curias frequentas, qui
tamen ante conuersionis habitum pedes ire consueue-
rat, nec semper lineis induebatur.

De cibo exquisito.

C A P. XLI.

CVM autem legas deliquisse Ionathā in gustu mei-
lis, Elau in edulio lentis, Sodomitas in saturitate
panis, putasne sine periculo esse tot carniū ferculis, tot
piscium generib. tot fixurarum diuersitatibus delectari?
Nonne sic differt palatium à refectorio, sicut Aegyptus
à deserto? Si igitur in deserto sumus, mirandum non
est, si ollas carniū suspiramus. Isti autem quare sus-
pirant qui ollas carniū semper habent. Adhuc, in-
quit, esca eorum erant in ore israhel &c. Esca enim ven-
tris &c. Occidit enim pingues eorum quorum Deus ven-
ter est. Deo si quidem ventri templum, coquina, alta-
re, mensa, ministri, coqui. Immolate pecudes, para-
te carnes, fumus incensorum, odor saporum. In Hie-
rusalem non astruuntur, sed Babylonix, quia quorum
Deus venter est, & gloria eorum in confusione: Ipse est e-
nim princeps coquorum, qui muros Hierusalē destru-
xit, & fecit vasa templi vasa palatii, & vasa etiam men-
sæ diuinæ fecit vasa coquinæ. Qui nutriebantur, inquit,
in crocis &c. Crocus in oriente nascitur, colorat, & sa-
pore virtutum reficiuntur, exterius vero boni operis

1 Tim. 2.
Habitus pre-
tiosus non
debet mona-
chum.

Matth. 23.

Gen. 28.

Cibus exqui-
situs religio-
sis prohibi-
tur.

Psalm. 77.
1 Cor. 6.

4 Reg. 25.

Thron. 4.

exemplo colorantur, sed hi amplexantur stercora, dum post sobrietatis & continentiae vitam renecat eos ventris cura. Et sic quandoque, ut qui in sua domo ante cōterfionem sobrie vixerant, postmodum in monasterio gulosi fiant. Placatur venter Deorum diuersorū hostiis ferculorum, inclinatur aures rumoribus, excitatur saporum generibus, demulcetur confabulatione, nō in oratione ocio gaudet, somnolentia delectatur. Per similitudinem ergo Deo venter assimilatur, dum ei tota deuotione per omnia seruitur. Habet itaque monachos, Canonicos, conuersos, qui obnoxius seruiunt, eos scilicet qui sub ocio in ecclesia Dei remisse viuunt, qui non querunt secretas orationes, sed fabulosas ocioforum confessiones. Inter quos non audiuntur singultus, & suspiria compunctae mentis, sed risus & cachinnationes & ructatus ingurgitantis ventris. Miserabilior inter alias haec abusus ut delicatius in ecclesia, quā in domo propria vixisse conuincaris, & dicatur de tei *Panis sterilem, quae non parit, &c.*

De rumoribus in claustro.

C A P. XLII.

Affluentiam ciborum comitari solet inūdatio verborum, saturitatem ventris sequitur leuitas operis & vanitas mentis. *Sedit, inquit, populus manducare & bibere & surrexerunt ludere, dicit, non legere.* Sunt enim quidam post diuersa fercula delicati cibi, qui cum in claustro sedeant non lectioni & silentio, sed rumoribus & curiositati vacant: qui locum & tempus loquendi & tacendi nusquam & nunquam seruant, sed instabiles, ociosi, nunc hos, nunc illos ad colloquium vocant. *Pone, inquit, custodiam ori meo &c.* ostium, dixit, non murum. Si enim murus poneretur, loquendi licentia omnino negari videretur, sed ostium ponitur, quod tempore & loco clauditur & aperitur. Est tempus & locus tacendi & loquendi. Aperitur itaque ostium in claustro hora constituta lectioni in capitulo confessioni, in ecclesia orationi. Clauditur iterū in claustro cōfabulationi, in capitulo excusationi, in ecclesia vanae modulationi. Hoc ostiū clauditur saepe fratribus nouiter cōuersis, tepidis & peruersis: aperitur tamen eisdem quandoque propter necessitatem corporis, vel ad doctrinam ordinis seu ad edificationem mentis. Potest hoc ostium appellari licentia loquendi; per hoc saepe introeunt qui ostium mentis frangunt. *Fascinatio etenim nugacitatis &c.* Cauendum tamen est ne hoc ostium pateat vento venienti à regione deserti ne domus quatuor angulis concussa subuertatur, & filij Iob oppressi moriantur. Deserti regio est demonum seu peruersorum fratrum à Deo derelicta multitudo, à quibus ventus veniens idest grauis tentatio irruit, quae à tranquillitate conscientiam subuertit. Domus vero mentis, quae quatuor angulis, idest Prudentia, Temperantia, Fortitudine, & Iustitia solidata est, concitatur quandoque vento tentationis, seu turbine verborum quassata turbatur. Septem filij 7. sunt virtutes animi, qui moriuntur, quando à suis contrariis feriuntur. Obruit enim sapientia per stultitiam, intellectus per hebetudinem, consilium per praecipitationem, fortitudo per timorem, scientia per ignorantiam, pietas per duritiam, timor Dei per superbiam; sed ab hac ruina puer euadit, qui beato Iob nunciet idest discretio mentis, quae cum animo agit, ut quod perdere experat, praenitendo conseruet. Hi sunt rumores claustralium, ad quos non pertinent bella principum secularium, sed pugnae tentationum. Delectare ergo charissime, his rumoribus, non exterioribus. Gaudent multi claustralium cum de regibus fabulantur, dum casus militum narrant, dum pro illis loquuntur à quibus ipsi non agnoscuntur, multorum partes defendunt, pro multis irascuntur, pro multis litigant, ignorant tamen quod negant aut affirmant. Si autem de Regibus sermo est, docet lectio claustrum Regum certamina, casus & euentus bellorum, quomodo moriatur Saul, & quis eius mortem nunciauerit Dauid.

Audire forsitan vel rumores pacis non belli, concordiae non discordiae. *Regina Saba nouit rumores huiusmodi, quae audita fama Salomonis &c.*

De lite in capitulo.

C A P. XLIII.

Infirmi mortalium omnipotens pater benigne providens, in ecclesijs instituit tria scilicet medicos, loca, & remedia. Medici sunt praelati, loca capitula, modi praenitentiae remedia. Attende igitur in Samaritano praelatum, in stabulo capitulum, in infusione vini & olei, fomentum consolationis & asperitatem correctionis. Haec est etiam piscina compunctionis, in qua sanatus est infirmus post commotionem verae confessionis, nec tamen sanabatur nisi vnus. Nisi enim adsit vnitas deest sanitas. Qui igitur amat litē, destituit vnitatē. Intolerabilis igitur haec est abusus, ut ibi litiges, vbi teipsū accusare debes, ut ibi augeatur culpa, vbi deleri potest; ut ibi contemnas Christi vicariū, vbi contēnis Christū. Sed forsitan dicit aliquis Religiosum possum pati magistrum, sed cum negligentiam praelatorum considero, obedire contemno; cum video fratres meipso deteriores, accusationes eorū pati nolo. Cū dicis fratres teipso deteriores, deterior factus es. Quare cōtemnis magistrū? *an nescis Christū coram Pilato iudicatum?* Tulit crucem pro peccatis tuis, non pro suis, & tu virgam renuis? Flagellari non erubuit coram populo, & tu dedignaris spoliari coram magistro? Accusatur & tacet, accusatis & tu ligas? Si in hoc perseveras, in spiritu peccas. Igitur in loco remissionis, inducis litem contradictionis. Hic est locus praeter ceteris diabolo odiosus, hic amittit, quod alias acquisiuit. Hic est enim locus spiritui sancto consecratus, officina Spiritus sancti in qua filij Dei congregantur ut ei reconcilientur. Noli esse frater quasi sathan inter filios Dei. Sathan est, qui magistro contradicit, & fratribus aduersatur. De eo queritur vnde veniat, qui nunquam est stabilis, sed semper instabilitatem vagus amat. Hoc enim solent peruersi fratres facere, officinas, parentum domos, vicinas ecclesias vagando circumire: bene viuentibus intus & exterius molesti fiunt. Scio tamen quod quicquid intus & exterius delinquitur, in capitulo per confessionem relaxatur.

Adhuc de eodem.

C A P. XLIV.

Noli quæso esse in capitulo sicut Sathan in caelo, vel sicut Adam in Paradiso: Iudas cum Christo. Vnus enim desperat, alter excusat, tertius se exultat. An nescis, Sathan expulsus à capitulo caeli, Adam à capitulo Paradisi, Iudas à capitulo Christi? In primo culpa superbiae, in secundo inobedientiae, in tertio auaritia. Lucifer non attendens dignitatem creationis casus sedem quæsiuit elationis. Sic quidem claustralium dum generis nobilitate praerminent, dum literarum scientia pollent, dū propria virtute ad laborandum praeraleat, dū vocis modulatione placent, dum in qualibet artū ceteros fratres praercellunt, elationis sedem petunt: & qui ex dono tanti muneris humiliores esse deberent, contra debiliores & illiteratos superbi tument. Quidam ex data potestate superbiunt, & licet eis alij obediant, ipsi tamē obedire praelatis nolunt. Vnde autem processit deiectio in dignitate, vnde malum in Angelo, cum nec praercessisset, nec tunc esset. Altioris est hoc operis & subtilioris. Scio tamen quod si veniret sathan ad capitulum confessionis, impetrare posset indulgentiam remissionis. Sed ne desperaret homo, cum audiret Angelū tantae dignitatis cecidisse, hominum tantae potestatis peccasse, discipulū tantae familiaritatis apostatasse, ostēdit nobis Deus

exempla

Iob 14.

Exod. 32.

Psal. 140.

Iob 1.

Explicatur
loci Iob.

Tria Deum
instituit in
ecclesia, loca
medici &
remedia.

Matth. 16.

Capitulum
quis locum
Iob 14.

Iob 1.

Matth. 16.
Iob 20.
Iob 7.

Iob 10.

Doctores dicit
Iob 14.
Iob 14.
Iob 14.

Iob 3.

Tem fuer
Iob 14.
Iob 14.
Iob 14.

Capitulum
quis locum
Iob 14.

Ann. Mudi
de Christi.

Ann. Mudi
de Christi.

Tempora Conradi
tertij Imperat.

Liber Vigimusseptimus.

Tempora Conradi
tertij Imperat.

IIII

Ann. Mudi
de Christi.

Reg. 10.

Mat. 16.
Luc. 10.
Luc. 7.

exempla quorundam, qui peccauerunt nec desperauerunt, sed amici Dei facti sunt. *An ignoras Petri negationem? Thomae dubitationem? Nonne & post culpam dilexit Mariam?* Amat Christus confitentium humilitatem, non superbiorum obstinationem, *qui declinant cor*, scilicet in verbo malitie. Solent & quandoque ex nimia simplicitate prelatorum, vel ex peruersitate subditorum in capitulo lites multiplicari, quia ubi deest severitas disciplinæ, oriuntur rixæ, loquuntur de exterioribus negociis in domo confessionis. Adducunt oves & boues in capitulo, ut ubi debet haberi sermo de animabus, habeatur cura de bobus. Commouentur inter huiusmodi verba simplices fratres, turbantur discreti, habent iracundi locum, peruersi tempus loquendi. *Conqueritur Martha, respondet Maria*, quia non est qui respondeat pro ea. Vbi enim nimia simplicitas prelatorum non seruat pacem claustralium vel non increpat culpas ministrantium, ibi nec Martha compefcitur, nec Mariæ silentium custoditur. Pulcher ordo recte viuendum, ut in capitulo turbato fratri non respondeat, nisi qui scit, & quod debeat, & quod deceat. In his tribus personis designari potest forma perfectæ religionis. In Martha ministrantium, in Maria claustralium, in Christo prelatorum. In capitulo itaque in quo discreti prævalent auctoritas prælati, nemo nisi iussus loquitur, nisi vel proclamet aliquem, vel de ordine querat, vel culpam suam humiliter confiteatur. In his siquidem seruandis summus est medicus & perfecta medicina, seuerus magister non crudelis, & rationabilis disciplina.

De dissolutione in choro.

C A P. XLV.

In ecclesia cum ad opus Dei ventum fuerit humilitatis honestas diligentius obseruetur, ne qui in ecclesia ante conspectum Dei conuenimus, ibidem detiores simus. Sunt enim quidam qui mente vagi attoniti oculis habito dissoluti, plana parietum prospicientes perlostrant, aliud cantant, aliud cogitant, in choro sunt corpore, sed in foro mente. Sunt etiam alii voce dissoluti qui vocis suæ modulatione gloriantur, nec tamen gaudent de dono gratiæ, sed alios spernunt tumetes elatione; aliud cantant quàm libri habeant, fortassis ut placeant populo magis quàm Deo. Qui sic cantant non cantant in choro cū Maria sorore Moyse, sed in palatio cum Herodiade, ut placeant discumbentibus & Herodi. Delectantur enim altitudine vocis, nemo tamen altius cantat eorum quem Dominus audire consuevit de monte sancto suo. Nemo dulcius quàm cui inclinatur Dominus aurem suam. *Vocem meam, inquit, ad Dominum clamans*, &c. Esto igitur in valle humilitatis, ut in monte sancto audiri merearis. Si sic cantas ut ab alijs laudem queras, vocem tuam vèdis, & facis eam non tuam, sed suam. Caue ne monasterium veritas in theatrum, habes in potestate tua vocem tuam, habeto & animum: frangis vocem, frange & voluntatem: seruas consonantiam vocum, serua & concordiam morum, ut per exemplum concordet proximo, per voluntatem Deo, per obedientiam magistro: hæc est concordia morum. Sunt etiam tres species sonorum que fiunt pulsu, flatu, & cantu. Ad cytharam pertinet pulsus, ad organum flatus, ad vocem cantus. Assignatur hæc consonantia sonorum concordia morum, si feratur ad pulsum cytharæ manuum operatio, ad flatum organi mentis deuotio, ad cantum vocis sermonis exhortatio. Percute igitur chordas cytharæ manu bonæ operationis, ut concordet proximo per exemplum mortificationis carnis. Imple organum cordis flatu, id est spiritu sanctæ inspirationis, ut reddas Deo dulcem sonum pietatis deuotionis: Noli cantare cum Lucifero, seu cum primo homine in Paradiso, sed in templo cum Christo. Cantus diaboli cupiditas, primi hominis voluptas, secundi charitas. In cantu diaboli sunt tres falsæ voces, & in cantu primi hominis tres dissonæ, & discordes. In cantu enim diaboli prima vox est elationis, secunda suggestio-

nis, tertia desperationis. Similiter & in cantu primi hominis, prima est vox delectatio secunda consensus, tertia excusatio. Ex his sex vocibus constat discordia cantus: Musica diaboli ab altiori voce cantari cepit. Inchoauit enim in celo antiphonam elationis dicens: *Penam sedem meam ad Aquilonem* &c. Altius igitur inchoauit quàm debuit, si enim non excederet regulam subiectionis, cantaret cum alijs Angelis canticum perpetuæ felicitatis. Descendens vero de celo inchoauit antiphonam suggestiois in paradiso, desperationis in inferno. Differt itaque musica Christi à musica diaboli. Illa enim incipit à voce sublimiori, hæc autem ab humiliori. *Disce, inquit, à me* &c. In musica siquidem Christi sex sunt voces inter se consonæ & concordæ. Prima concordia vox est humilitas cordis, secunda mortificatio carnis, tertia compassio, quarta consolatio, quinta oratio, sexta deuotio. Nota ergo concordiam morum inter descensum & ascensum virtutum. In his sex vocibus cantatur canticum nouum, canticum charitatis. In his auditur iubilum vnitatis consonum, melos deuotionis, dulcedo contemplationis.

De irreuerentia circa altare.

C A P. XLVI.

Vltimum de 12. abusionibus claustrum dicitur accedo, qui me solum inter ceteros in hac parte negligentior reperio: qui licet ablutis manibus, lota facie albis vestibus indutus accedam ad altare, tamen peruersus opere, ore pollutus, immundus corde Christi corpus meis non contimesco manibus tractare. Accedo elatus ad humilem, iratus ad mitem, crudelis ad misericordem, & tamen patitur humilis elatum, mitis iratum, crudelem misericors. Accedo seruus ad dominum, non amore, sed timore, non deuotione, sed vsa. Accedo ad Dominum cuius percussi seruum ad patrem, accedo cuius occidi filium. Percussi verbo, occidi exemplo, nec tamen pertimesco Dominum, nec reueor patrem. Manens in turba fratrum, turbans aliquos, & ab aliquo turbatus, quandoque accedo ad pacificum. Talis ad osculum pacis, qui prius reconciliatus accedere debuisset ad osculum turbati fratris. *Datum est enim Symeone saluatorem puerum portare in manibus, & fructum salutis habere in operibus.* Qui enim portat puerum in manibus id est puritatem in operibus, cum orat exauditur, ut in pace dimittatur. Cum offerebantur in templo pueri, offerri solebant in hac purificatione agnus, turtures, aut columbæ. Ego autem quid offeram cum nullum istorum habere queam? Offeram ne porcum de his quos tam diu pavio offeram ne merulam beati Benedicti, quæ totiens & tam importune mihi volitans occurrit? Offeram struthionem quam nutriui post conversionem? Offeram fortassis porcum immunditiæ pro agno innocentie? Merulam voluptatis pro turture castitatis? Struthionem simulationis pro columba simplicitatis? Quid enim Struthio in deserto, nisi simulatio in conuersione? Adhuc mecum habeo siliquas porcorum, quia in ore meo resonant secularis fabulæ, cibus spirituum immundorum, secularia narro, stultos congreco & sicut porci siliquas, sequuntur immundi nugas. Heu quam sæpe occurrit mihi merula tentationis, & tam tardus curro ad vepres & vrticas correctionis. Porto plumam Struthionis in habitu religionis, ut non placeam motibus, sed vestibus. Quasi enim Struthio volatum simulo, sed tamen pedibus terram tango. Volito habitu, tango affectu. *Penna, inquit, Struthionis similis est penna erycy. Et veniunt ad vos in vestimentis ouium* &c. Exterior enim contegor vellere, intus autem seruo cupiditate.

Isaia. 14.

Musica Christi à musica diaboli differt. *Matth. 22.*

Inceptio sui ipsius accedens ad sacramentum altaris.

Luc. 2.

Isa. 19. *Matth. 6.*

Tria Deum insituit in ecclesia, loca medicæ & remedio.

Matth. 26.

Capitulum quod legitur. *Isa. 14.*

In choro dissolutione magna est abusionis in choro.

Ps. 3.

Tempus facti sunt sonorum. *Cautionem in moraliter operatur.*

Conspicitur pulchra pro conuersione.

Adhuc de eodem.

C A P. XLVII.

Coram domino afflito ad altare extensis manibus quasi cruci affixus, crucem simulans, & tamen non portans, cuius crucem, forsitan latronis? sed utinam illius cui dictum est. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Tres sunt siquidem cruce: Prima latronis desperantis, secunda vero orantis, tertia Christi. Primus meruit crucem, sed non profuit sibi ad salutem, secundus vero meruit, portavit tamen eam & illi profuit, tertius non meruit, portat tamen sed nobis profuit. Hi in quorum manibus labor est assiduus, oratio in lingua, puritas in mente, portantes aliena peccata quasi sua. Hi sunt qui portant crucem non pro suis, sed pro peccatis alienis. Prima igitur crux diaboli, secunda cuiuslibet iusti, tertia vero Christi. Prima malicie, secunda penitentiae, tertia iustitiae. In vnaquaque sunt quatuor dimensiones. In cruce etenim diaboli est altitudo, qua extollitur super omne quod colitur, profundum desperatio, de qua peccator tandem in profundum venerit malorum & latitudo in carnalibus, qui latam & spaciosam vitam sequuntur; longitudo vero pertinacia. In cruce vero iusti, profundum est humilitatis, longitudo assiduitatis laboris, altitudo contemplationis, latitudo orationis, quae non tantum complectitur amicum, sed etiam inimicum. Crux autem Christi habet profundum timoris, altitudinem spei, latitudinem charitatis, longitudinem perseverantiae. Primam timeo, secundam quero tertiam desidero. In prima poena tantum, in secunda poena cum vita, in tertia gloria. Oportet ergo precedere sacrificium humilitatis in mente, afflictionis in carne, ut habeatur devotio in dominici corporis consecratione. Cum offert Abraham sacrificium Domino, aues indivisae remanent, quia spirituales semper unitatis vinculum tenent. Super corpora vero diuisa volucres descendunt, quia in diuisione carnalium demones desiderij sui partem quaerunt. Ego autem non tantum grauior accessu volucrum, sed etiam inquietior importunitate muscarum. In illis timeo rapinam, in his maculam. Tres sunt autem muscae Aegypti, musca vanitatis inquietat, & maculat sacrificium humilitatis cordis, musca curiositatis sacrificium orationis, musca voluptatis sacrificium mortificationis carnis.

Iterum de eodem.

C A P. XLVIII.

Accedo igitur ad altare vanus, curiosus, voluptati subditus. Sunt & multi alii in saeculo, qui non tantum vani, curiosi, & voluptuosi, sed etiam cum ambitione non cum deuotione accedunt ad mensam Christi, qui etiam non accedent, nisi se aliquid recepturos sperarent. Accessit ad Iesum Petrus, accessit & Iudas, accesserunt discipuli, accesserunt & milites crucifigentes; accedunt & quotidie ad corpus Christi religiosi, accedunt & perversi sacerdotes, qui ea, quae offeruntur ad mensam Christi, offerunt in mensa diaboli. Ipsa est alea fati, in illa Deum inuocant, in ista periurant. Non enim orationi vacant, sed lussibus exultant. Legem Dei nec sciunt, nec discunt vacantes ocio, commellationibus & ebrietatibus student, terrenis inhiant, terrena sapient, assidui in plateis, in ecclesia rari, tardi ad inuestigandam culpam peccatoris, parati ad inquirenda vestigia leporis, velocius ad congregandos canes, quam ad conuocandos pauperes. Libentius porrigunt panem cani, quam pauperi. Plures seruiunt eis ad mensam, ad missam nullus, famulos aut famulas habere secum volunt, sed clericos habere non possunt, quia nolunt. *Hi sunt quorum thalamus ornatus est ecclesia sua, mensa paratorum altaris, cyphus & aliae pretiosior, equus carior missali, cappa casula pulchrior, camisia delicatior alba. Ecce quomodo obscuratum est aurum fuligine peccato-*

rum, mutatus est color optimus decoris & sanctitatis in sordiditatem vitiorum. Lapidis sanctuarij dispersi sunt in capite omnium platearum, quia dum per vitam mundam & orationem intus esse per contemplationem Dei semper debuerant, per vitam reprobam foris passim vacant. Ecce iam poena nulla est secularis vitae actio, quam sacerdotes Christi non administrent. Nulla mundi negotia, in quibus ministri altaris se non occupent, nulla rerum improbitas, qua monasticus ordo se non implicet. Poena nulla illecebris vitae blandicies, qua se castitas sanctimonalium non commaculet. Sanctuarij ergo lapides dispersi sunt in plateis, cum religiosi quique lata mundi itinera sectantur, & non solum in plateis, sed & in capite omnium platearum disperguntur, quia & vacent per ministerium operis, & honorari volunt de imagine sanctitatis.

Igitur praelati subditos diligenter custodiant, subditi praelatis benigne obediant, deuoti sint senes, laboriosi iuuenes, sit honestas in habitu, mediocritas in victu, in claustris assidui, ad curiam rari, ut non sint curiales sed claustrales; sint intenti psalmis, non causis; in claustris non sit rumor, sed lectio; in capitulo non lites, sed confessio. Sit in choro seuera simplicitas, circa altare reuerentiae honestas.

Ex his obseruantiae mandatis pendet summa totius religionis.

De claustris animae, & eius lateribus.

C A P. XLIX.

Ex libro tertio. Animae claustrum contemplatio dicitur, in cuius si nudum se recipit animus sola caelestia meditatur, separatur a terrenis, a turba cogitationis, dulces carnes refugit affectus, vagos sensuum motus restringit, in Domino delectatur, legit in libro vitae, pro silentio pacem tenet, in choro virtutum seruat concordiam morum. Huius claustrum ambitus virtutum columnis decoratur, sustentatur patientiae basibus, ad regulam iustitiae quadratur, virtutum coadiacentibus officinis munitur. Muro boni operis claustrum septa forissecus ambiuntur, quae clauso silentij ostio vagae mentis gressus cohibent, ab hoc enim claustrum egressa est Diua. In quatuor virtutibus animi quadratura est claustrum, quae sunt contemptus sui, & contemptus mundi, amor proximi, & amor Dei. Ex his vnum vertitur ad occidentem, aliud ad septentrionem, tertium ad orientem, quartum ad meridiem. Non est igitur quo diuertat animus inter haec quatuor virtutum munimina constitutus. Non enim ad carnis voluptatem, non ad mundi vanitatem, non ad odium proximi, non ad contemptum Dei. In his quatuor claustrum lateribus quatuor ordines columnarum disponuntur. Ex contemptu sui etenim duodecim columnarum ordo procedit, scilicet humiliatio cordis, & afflictio carnis, sermo humilis, abiectio vestis, eibus tenuis, pondus laboris, amor subiectionis, contemptus honoris, laudem fugere, alterius consilium suo praefere, subditis obedire, de se diffidere. Haec columnae secantur, quando scilicet discretionis virtutes a vitiis separantur. Sculptur, quando ea quae mens cogitat manus operatur. Sic Salomon in templo celaturas prominentes fecisse legitur. Prominent celaturae, dum mentis cogitationes exterius apparent in exemplo, & operatione; sed quomodo poliuntur? Quando tribulationis aduersitate feriuntur. Quod politur aequale efficitur, non elatum, leue, non asperum. Aequalitas mentis lineam seruat religionis. Sunt enim quidam qui nunc afflictione carnis macerantur, nunc ad carnis voluptatem reuertuntur, saepe vigilantibus, nunc humilia, nunc sublimia, nunc blanda, nunc aspera loquuntur: nunc de fratribus, nunc de parentibus gloriantur: nunc nihil nisi ordinis statuta perstrepuunt, nunc nil nisi fabulas audire: nunc albas, nunc nigras, nunc medio colore coloratas delectantur habere cappas

Luc. 23. Tres sunt cruce orantis scilicet desperantis & condonantis.

Pront. 13.

Gen. 13.

Math. 27.

1 Tim. 4.

Gravis sacerdotum ad inuersionem.

Exponitur omnia quae ad claustrum pertinent moraliter.

Gen. 34.

De quatuor lateribus claustrum.

De quatuor ordinibus columnarum.

1 Tim. 4.

mi Mod
Christi.

Tempora Conradi
tercij Imperat.

Tempora Conradi
tercij Imperat.

Liber Vigemusseptimus.

Tempora Conradi
tercij Imperat.

III 3

Anni Mudi
& Christi.

Travis sa
credatum
urgatis.

Rom. 12.
Phil. 4.

cappas, nunc vilis placet habitus, nunc mediocris, nunc superfluous? Nunc dant illis olera pastum, aqua potum, nunc vero exquisitis ferculis, nunc diversis poculis videntur, nunc laborant, nunc labor displicet, amant subesse, ut possint præesse, hæc est inæqualitas columnarum, hæc est asperitas earum. Paulus docet levitatem cum dicit: *Si fieri potest, quod ex vobis est.* &c. Aequalitas vero ubi ait: *Scio humiliari, scio abundare* &c. Patientiæ virtus ædificij spiritualis sustinet onus. Tres in scripturis basium species inveniuntur. scilicet ænea, argentea, & aurea fortitudo in opere, claritas in sermone, fulgor in mente. Qui in his tribus patientiam servat, quasi basis aurea virtutum structuram firmiter portat. Sunt & aliæ tres basium species, sed fragiliores, igne enim lignea comburitur, lapidea gelu frangitur, picta vero nihil portat, sed ab alio sustentatur; hæc est enim patientia ficta.

De receptaculo hospitium.

CAP. L.

INter ædificij spiritualis officinas hospitium prior domus occurrat, quæ peregrinis patet, mens hospitalitatis officio fungitur, cum delinquentium fratrum culpis benigne compatitur. Habet hæc domus ministros suos qui hospitibus seruiant. Pulsanti enim peregrino charitas aperit, intrantem hilaritas recipit, receptum affabilitas detinet, esurientem collatio pascit, fello humilitas seruit, hæc reuertenti filio paterfamilias exolvit. Sic & spiritualium patrum pietas (quæ quasi paterno affectu præsidet subiectis) delinquentem discipulum cum per penitentiam redierit longe venientem videt, compatendo occurrit indulgendo; amplectitur familiarem sibi faciundo. Occidit vitulum carnis mortificationem prædicando, chorum ordinat, symphoniam tangit, morum concordiam & vanitatem edocendo. Inuitat igitur pietas desperantem, trahit charitas inuitum, iratum misericordia pacificat, prædicatione instruit. Motum concordia facit amicum, proximum humilitas Deo; sed dum hæc fiunt, timeo ne frater ille qui foris erat superueniat, & dicat: *Pater tu annis seruis tibi.* &c. Reuera ille dicitur extra domum esse compassionis, qui nescit beneficii consolationis, qui tantum novit increpare, non obsecrare: sic tamen temperanda est misericordia regentis ne impunita remaneat culpa delinquentis. Sed quandoque spirituales patres quosdam delinquentes recipiunt, quos fratres despiciunt, domum compassionis intrare dedignantur, & sic extra morantur, & qui fratribus compati debuerant, crudeliores prælati fiunt. Onem perditam Christus ad caulas violentiæ manu non reduxit, sed humeris propius impositam reportavit, sic & Angeli super vno peccatore penitentiam agente gaudent. Quid igitur charissimi, concordant Angelus & creator dum cõuertitur peccator, & frater fratri dedignatur compati, cum pater spiritualis misericorditer non ignoscit filio delinquenti. Qui iacet non erigitur, nisi qui iacentem erigit inclinatur; tales quandoque eriguntur per amorem, quandoque per timorem. Amor erigit, trahit & sustentat. Timor cogit, erigit, sed cruciat. Nec tamen nimium patcat amor, nec nimium terreat timor, sed sic amorem timor comitetur, ut nec timor odium pariat, neque amor negligentiam patiat. Hinc per beatum Iob dicitur: *Cum sederem, quasi rex* &c.

De capitulo, & labore manuum.

CAP. LI.

Sicut autem fratrum multitudo, ut errata corrigat, statutis horis ad capitulum confluit, sic etiam incantis ratio cogitationes diuersas ad secretum cordis quandoque conuocat, ut incorrigibiles eliciat, corripiat inquietas, negligentes emendet, instruat simplices, mi-

tiget iracundas, & voluptuosos, restringat, pigras excitet, cõsoletur pusillanimes, doceat indiscretos. In hoc spirituali capitulo Abbatis locum possidet ratio, conscientia culpas accusat, superbia reatum defendit, innocentia cõfiteatur, humilitas seipsam iudicat, arrogantia vero alios iudicare non desinit; more peruersorum fratrum vitia præceptis contradicunt, more vero simplicium virtutes obediunt, seipsas tamen quandoque virtutes inuicem accusant. Accusat enim misericordia iustitiam, iustitia vero misericordiam, humilitas honestatē, honestas humilitatem: cum scilicet agit misericors remissius, iustus seuerius, humilis parcius, honestus abundantius, quasi ad suscipiendam disciplinam denudatur, quando per confessionem vitiorum occulta manifestantur. Post capitulum ad laborem manuum fratres egredi solent, sic post quietem contemplationis egreditur animus ad laborem necessitatis. Egreditur à contemplatione celestium ad meditationem scripturarum, & ibi præmiorum amore tractus, & penarum timore tactus descendit ad suorum memoriam delictorum, qui dum culpam propriam cognoscit alienæ citius ignoscit, & ideo descendit ad compassionem proximorum, inde vero progreditur ad agenda curam eorum: sicut cum aliquis egreditur de thalamo in domum, à domo in porticum, à porticu in vicum, à vico in agrum. In contemplatione igitur quies est, in cæteris labor. In meditatione scripturæ laboramus, timentes ne præmia iustorum amittamus, in memoria delictorum ne cum damnatis simus, in compassionem vero proximi labor est cordis, in agenda cura eorum labor operationis. In vno monemur, in alio docemur; in tertio monemur, in quarto meremur. Monet enim scriptura quid agere debeamus. Exit etiam animus in hortum, ut videat hortulanum Christum, qui plantat germina virtutum. Exit & olera rigare, id est, fragilitatem carnis lachrymis deplorare; sed sicut sol post pluuiam clarior fulget, sic Christus post irrigationem lachrymarum benignior apparet. Egreditur iterum ad ficulneam, ut stercoreis cophinum mittat, id est, ut memoriam peccati fetentem reddat. Intrat, & in vineam, ut circumfodiatur eam, ut succidat sarmenta, id est, superfluitatis incrementa, ut quod luxuriat in palmitibus, abundet in fructibus. Egrediamur, inquit, in agrum. Egreditur animus à contemplatione ad sui circumspectionem, à cura sui ad agenda curam proximi, ut fiat ager virtutum, qui prius erat veprium & spinarum. *Commoremur, inquit, in vallis id est in illis, qui sunt villani, id est rudes, & tardi ad percipienda documenta curiæ Christi.* Inordinati enim qui non querunt ædificationem mentis, sed repletionem ventris terrenis inhiant, terrena sapiunt. In his igitur necesse est, ut faciamus moram, per doctrinam, & per disciplinam. *Mane surgamus ad vineam, id est, non pigri, sed præcedentes exemplo & operatione.*

De Refectorio.

CAP. LII.

Interior homo in refectorio sanctæ meditationis potatur vino compunctionis, & diuersorum exemplorum saginatur ferculis. In hoc ergo tres ponuntur mensæ, tres intellectus diuinæ scripturæ scilicet historialis, mysticus, & moralis. In prima cibus est grossior, in secunda subtilior, in tertia dulcior. Prima patet mitaculis, secunda figuris, tertia verbis. Res miraculorum corroborat fidem, impletio scripturarum spem, doctrina morum charitatem. Ponuntur itaque mensæ, ponuntur & panes. Affert enim Moyses cõspersum Apostoli hordeaceum, Helias subcincticum; hordeum vetus testamentum. Per cõspersum designatur panis lachrymarum, per subcincticum designatur vita peccatorum. Ministri apponunt diuersa genera vini, Stephanus scilicet vinum passum, Isaias aqua mixtum. Inebriantur duo Noe, & Loth; Noe requies, Loth vero declinatio interpretatur. Qui querunt requiem carnis inebriantur vino aqua mixto, qui vero requiem mentis vino passo. Apponit

Paulus

Virtutes se-
ipsum accu-
sant.

Labor manuum
quid
spiritualiter
significet.

De vssu
lachrymarum.

Cant. 7.

Cant. ibid.

ibid.

Refectorium
spirituale
quid.
Cibi spiritua-
les comedendi
qui.

Exod. 12.

Exponitur
omnis qua
ad dicitur
peruenit
moraliter.

Luc. 17.

Luc. 17.

Gen. 34.

De quatuor
lateralibus
clausuris.

De quatuor
ordinibus
luminarum.

Job 29.

Rom. 14.
Dan. 1.

Math. 10.

Ab. 10.
Ab. 9.

Deut. 32.

Math. 11.

Psal. 77.

Deut. 32.

Psal. 115.
Num. 11.
Exod. 17.Dormitorij
spirituale
quid sit.
Quatuor in-
quietant pa-
cis somnus.

Paulus olera, tres pueri ministrant legumina: Paulus infirmis olera propria fragilitatis, igne cocta paupertatis assignat. Tres vero pueri per legumina delicatis dant exemplum seruanda sobrietatis. Sequuntur autem tria generalia fercula carniū: Abel agnum, Abraham arietem, Iosue vaccam apponit. In agno simplicitas cordis, in ariete fortitudo operis, in vacca lac prædicationis. Non sit autem in nobis simplicitas sine discretione, sed sicut illi, qui ut nubes volant, prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbe. Ne sit nubes sine pluuia, serpens sine prudentia, Columba sine simplicitate, sed careat columba felle, serpens veneno, nubes siccitate, ut sit simplicitas iusti sine amaritudine prudentia sine malignitate, doctrina sine vanitate. Post carniū fercula tres piscium diuersitates apponuntur, scilicet pisces de mari, de flumine, de stagno. Pisces de mari, sæculares, de flumine doctores, de stagno claustrales. Tales enim apponantur, qui squammas, & pennulas habeant, id est, aupertatem rectæ conuersationis, & alas contemplationis. Piscis de mari Cornelius fuit, de flumine Paulus, de stagno Maurus. Apponat igitur Petrus ad mensam Cornelium, Ananias Paulum, Benedictus Maurum. Cū enim legantur opera Cornelii conuersio Pauli, vita Mauri, quid aliud agitur, quàm eorum exemplis animus saginatur? Huiusmodi igitur pisces sunt comedendi, id est vita & moribus imitandi. Imitandos est ergo Cornelius fide & opere sæcularibus. Paulus vita & doctrina doctoribus, Maurus humilitate & obedientia claustralibus. Affert & Moyses diuersorum ferculorum species, mel scilicet de petra oleumque de saxo durissimo. Petra erat Christus ante passionem propter patientiæ firmitatem, saxum vero durissimum postea propter immortalitatem. Per mel ergo designatur melliflua doctrina Christi. Effusio olei est remissio peccatorum per gratiā Spiritus sancti. Si habes igitur apud te vas mundum, accipe mel de petra. At enim, *Diserte à me, quia mitis sum, &c.* Ecce mel humilitatis, cum dulcedine mansuetudinis: sicut mel concordat in confectioibus medicinz cum omnibus diuersitatibus specierum, sic ex humilitatis dulcedine coniunguntur omnia genera virtutum: Per butyrum vero de armento signatur in Patriarchis & Prophetis doctrinæ spiritualis pinguedo. Per lac de ouibus innocentia cordis in simplicibus. Vnde & propheta ait: *Es panis eos in innocentia, &c.* ad cor pertinet innocentia ad corpus operum munditia, hoc lacte debemus palei; hac lana vestiri. In adipe vero agnorum, & arietum designatur in prelati dilectio fratrum. Hi enim dicuntur filij Basan, id est, filij pinguedinis, in quo demonstratur dulcedo charitatis. Per hircos cum medulla tritici pænitentes imitantes passionem Christi. *Sanguis vero vna meracissima, sanguis est Christi, nulla peccatorum fece turbatus.* Qui igitur vsque ad effusionem sanguinis perversis resistit, quoniā pro nobis Saluator bibit pro calice calicem bibentes reddunt. Vnde propheta: *Quid retribuam domino &c.* Sunt & alij cibi Aegyptij summo opere vitandi, quia noxij. Allia scilicet, capre & porri, hæc filij Israel in deserto cum ollis carniū suspirabant, quæ tamen comesta grauitèr inflant, ventositatem generant, cerebrum turbant, oculos grauant, lachrymas prouocant. Aegyptiæ carnes sunt mundanæ delectationes, in quibus infirmitates animæ latent, quia postea per effectus, & operationes exteriores appareant, inflat enim elatio, ventositatem generat verborum inundatio, turbat cerebrum iracundia, oculos cordis grauat inertia. Ut igitur sanus viuas, noxia deuotans salubria sumas.

De Dormitorio.

CAP. LIII.

Potest mentis tranquillitas animæ dormitorium nūcupari, in qua ponitur lectus conscientie, subternitur fœnum carnis, carpitur somnus pacis. Quatuor solent inquietare pacis somnum, vxor, hostis, seruus, & vicinus. Cū igitur diabolus eiecitur, mundus subicitur,

caro affligitur, proximus diligitur, quid aliud agitur, nisi quod pax ex omni parte stabilitur? Ut sic Salomon in circuitu pacem habet, qui non turbatur memoria præteritorum delictorum, nec inquietatur desiderio futurorum, non frangitur aduersis, non eleuatur prosperis. De sal a pace dicitur: *Pax pax, & non est pax.* Dum enim inter sæculares pacem querimus, dum discordes ad concordiam reuocamus, æstimant quod pacem inter nos habeamus, dum in vestimentis ouium foras eximus, & intus quasi lupi rapaces gregem simplicitum fratrum laceroando dispergimus, pacem simulamus sed non habemus. Cohabitatione siquidem pax vera cognoscitur, quod lingua vel habitu exterius simulatorie loquuntur. Dicunt enim quandoque lingua & habitus, *pax pax*, si autem queratur animus, respondet, quod *non sit pax.* Cum autem habitus, cor, & lingua concordant, pacem seruat, ubi vero lingua dissoluta discurret, pacem soluit. Filij Dan prouidetes sibi, sorte hæreditatis, designant quosdā de sæculo prouidentes sibi ad habitandum domum conuersionis. Inueniunt ergo ibi Ephoth quandoque id est habitum religionis, & cum eo sculptile peruei si operis, & conflatile confabulationis. Cum enim fieri debet conflatile metalli species, circumpositis follibus ponitur in igne: sic enenire solet dum simul in aliquo loco conueniunt ociosi fratres, ponunt in medio metallum id est materiam tumorum; aerem folles emittunt & attrahunt, cum tumores audiunt fratres, & debent: Auditur ibi tumultus follium id est dissensio impatientium, commouentur cineres, quia cito turbantur leuiore. Cre scit flamma dum succenditur ira, volant scintillæ id est verba discordiæ, sic cum Aaron fecisset vitulum conflatilem à filiis Israel petijt in uer. In aures sunt tumores. Ex his igitur procedit vitulus petulantiz, qui si præcedat aufert nobis rectitudinem via. Non enim grauitèr incedit, sed ludendo discurret. Cum igitur aliqui de sæculo ad domum religionis ueniunt & hæc inueniunt, domum Michæ se reperisse credunt. Michas interpretatur, *quis est hic.* Dum autem inueniunt Ephoth id est habitum conuersionis, & conflatile id est verba detractionis, exeunt quandoque & recedunt & admirantes huiusmodi conuersionis, quis est hic dicunt. Multi siquidem istorum societate peiores sunt, multi vero ab eis descendentes ad meliora transcendunt Iob in puluere, Sanson in gremio mulieris, Petrus in profundo carceris, Paralyticus in grabato iacuisse referuntur. Dormit in puluere, qui gaudet leuitate. Per puluerem enim designatur leuitas, per gremium mulieris voluptas, per profundum carceris ignorantie cæcitas, per grabatum paralytici conturbatio fratris dissoluti. Excute ergo de puluere, confurge de gremio mulieris, solue vincula colli tui, tolle grabatum tuum, & ambula.

De Oratorio, & modo orandi.

CAP. LIIII.

DE dormitorio tranquillæ mentis transire debemus ad oratorium piæ deuotionis. Cum igitur oramus assistentes coram summi iudicis maiestatem insinuemus miseriam, captemus beneuolentiam, postulemus veniam, ut respiciat miseriam misericordia, beneuolentiam diligentia, veniam gratia. Ad insinuationem miseriæ pertinet memoria oppressio, ad captationem beneuolentiæ memoria liberationis, ad postulationem ueniz memoria iustificationis. Tria sunt autem quibus opprimimur, videlicet captiuitas, carcer, & infirmitas. In captiuitate siquidem sunt locus dum in Aegypto sumus, tempus, quamdiu male uiximus, pondus laboris, quantitas operis, crudelitas exactoris, pertinacia Pharaonis. De his vero quæ ad carcerem pertinent, dicit Propheta: *Sedentes in tenebris, &c.* Sedent in tenebris, qui morantur in ignorantia propriæ fragilitatis. *Sedent & in umbra mortis,* ipsa est imago future damnationis. Mendici sumus, quia proximorum res quas habere non possumus, deli-

derio

derio, & affectu animi mendicantes concupiscimus. In hac autem mendicitate fetto ligamur, quia duris & opprimentibus culpis aggrauamur. Ad infirmitatem vero pertinent quatuor, de quibus propheta ait. Esuriens & sitientes &c. Esuriunt, & sitiunt infirmitati contraria abominantur & fastidiunt sanitati conuenientia, esuriunt curiositatem, sitiunt voluptatem, abominantur & fastidiunt verbum Dei. In fame igitur & siti generatur desiderij tormentum in fastidio nouimus esse defectum. In se ergo per se deficient, ostia sibi non sufficiunt. Ne igitur in seipsis omnino remanentes deficient, in Deum proficiant. De talibus enim dicitur. Clamauerunt ad dominum cum tribularentur &c. Insinuauimus ergo misericordiam captemus amodo Dei beneuolentiam. Ipse est enim de quo dicitur: Eduxit eos de tenebris, &c. Laudanda est igitur potentia, annuncianda sunt beneficia liberationis, ut capteretur beneuolentia liberantis. Ipse enim eduxit nos, reduxit, deduxit & induxit, de carcere ad patriam per viam rectam in ciuitate habitationis: ipse eripuit me de inimicis meis fortissimis. Fortes inimici sunt vitia carnis, fortiores vitia mentis, fortissimi vero sunt diaboli. Hi autem qui me oderant sunt falsi fratres, qui mihi detrahunt. Ab his eripuit me dominus per patientiam vincendo malitiam. Scriptum est enim: In patientia uestra possidebitis animas uestras.

De reconciliatione penitentis.

CAP. LV.

Insinuata est itaque miseria nostra per enumerationem tribulationum, capta etiam beneuolentia per recordationem beneficiorum postulanda est uenia de perpetracione peccatorum. Vestigijs igitur pedum pii iudicis obuolutus clamabo, & dicam: Opera manuum porrigite dexteram &c. Osculabor igitur pedes domini, ne moriar per culpam, erigam me ad osculum manuum, ut bonis operibus uiuam, innixis pedum summitatibus, & manibus reptans, extendam me, ut osculum otis sumam. Osculum oris est reconciliatio generis humani factam per incarnationem mediatoris. Ad pedes igitur agnoscitur miseria, ad manus datur uenia ad os gratia. Hoc est Mariæ suspirium, iste est labor Marthæ, ille Ioannis amor. Hic plorat Mariæ, ibi Martha conqueritur, illic Ioannes quiescit. In his tribus possunt denotari tres animi affectus, scilicet contentiam propriam miseriam, agentium penitentiam, querentium gratiam. Affectus cognosces per effectus. Maria enim lauat pedes Domini non effundit aquam de uasculo, sed de oculo, non panno tergit, sed crine in quibus mundo placuit, in his Deo seruit. Tria similiter possumus assignare in Martha, sollicita est ne quod agit, fiat pigre, turbatur ne fiat tepide, conqueritur ut adiuuetur, ne fiat tarde. Tales enim debent esse effectus penitentium. Nota iterum in Ioanne tria. Carnales (ut aiunt) nuptias deseruit, supra pectus domini in cana recubuit, pendenti in Cruce cum Maria matre eius præsens affuit. Querit igitur donum gratiæ per effectum munditiæ per exhibitionem præsentis, per assiduitatem frequentis; munditia siquidem uidet Deum præsentia tangit, frequentia cognoscit. Confidunt in his, qui voluptates euaserunt carnis qui in pectore ecclesiæ requiescunt, qui dominicæ passioni quotidie deuoti assistunt. Confidat etiam in his, sed ante alios iuuenum munda societas, qui per omnia placent mundo, & tamen mundum fugientes seruiunt Deo? In hac siquidem ætate flauescunt carnes, caro nitescit eburnea, oculorum gemmis facies rosea decoratur, ualido corporis vires subministrat, iuuenilis ætas longioris uitæ spacium repromittit. Tunc enim uiget ratio, tunc est uisus acutior, auditus promptior, incessusque rectior, uultus iucundior. Qui igitur in hac ætate se Deo sociant, præmium Ioannis expectant. Tales offerunt hostiam uiuentem immaculatam, non aure, non oculo, non pede, non cauda carentem. Audiatur hoc senum sera conuersio, quibus ex defectu senectutis aures obturantur, turbantur oculi, & ut cuncta

breuiter perstringam ipsi in se per se deficient. Hi non offerunt agnum immaculatum, sed (ut ita dicam) porcum spurcatum. Sicut enim porcus in immundicijs, sic senex iacuit in uitijs, & sicut porcus siliquis pascitur, sic & senex fabulis, & rumoribus delectatur. Simul autem quandoque & conuertitur & moritur, & ideo hoc sacrificium caudæ caret officio in hoc uitæ spacio, nisi forte dicas, quod habuerit candam in capite, id est principium conuersionis in fine. Amant huiusmodi senes hæredes quos derelinquunt quandoque carnaliter, insipienter, eneruiter. Nimis enim carnaliter diligunt, quos adhuc spiritualiter conuerti nolunt. Amant insipienter, quantum hoc quod peruerse acquisierunt, peruersis relinquunt. Eneruiter iterum illos amant, quorum damna & tribulationes non æquanimitè portant.

De lectulo contemplationis.

CAP. LVI.

Amavit Ioannes dulciter & fortiter, quia sicut clauus clauo expellitur, ita dulcedine dulcedinem, spiritali carnalem expulit. Amavit sapienter, quia nemo prudentius diligit, quam qui consilio sapientiæ & ueritatis seipsum committit. Fortiter amavit, quia pendere in cruce Domino dilectus cum dilecto commorari non dubitauit. Habet itaque mundicia dulcedinis affectionem, præsentia sapientiæ discretionem, frequentia patientiæ compassionem. Caue igitur ne consentias carni blandienti, ne credas mundo decipienti, ne cedas diabolo persequenti; sed oppone uitam Christi falsis promissionibus, quia te ipsum Christo credidisti; præpone uirtutem persecutionibus, quia crucem Christi non erabuisti. Delectare itaque in pulchritudine munditiæ, in rectitudine iustitiæ, in fortitudine patientiæ. Hic est lectus contemplatiui, hic requiesces, hic dormies. Tria sunt autem quæ huius quietis pacem perturbant, pannorum immunditia id est carnis spurcitiæ; somnia id est mundana gaudia; lecti duricia id est impatientia. In duro siquidem lectulo iaces, dum tribulationis asperitatem patienter sustinere non ualēs. Ad abluendos huiusmodi pannos lectuli Maria Magdalena præbuit aquam, eisdem extorsit Martha manibus, ut siccauerentur, accendit Ioannes ignem. Conueniunt ergo hæc tria ad faciendum munditiam, uidelicet aqua, manus, & ignis, id est mæror, labor, & amor. Aqua siquidem abluit sordos, manus exprimit, ignis desiccatur.

De claustro celesti, & eius dispositione.

CAP. LVII.

Ex libro 4. In celesti Hierusalem claustrum perfectæ beatitudinis ponitur, quod quatuor generalibus officinijs undique munitur, ut ores, ut abundes, ut reficiaris, ut quiescere possis. Pax æterna per similitudinem quasi otatorium esse dicitur: quia qui uincula seu carcere mundi huius euaserunt ad illud confugiunt, ut saluentur. Cellarium uero abundantis suauitatis diuinæ sequitur refectorium satietatis æternæ, sed licet in pace sis, licet abundes diuitijs, licet fruaris ad libitum possessis, nihil tamē proderit, nisi quiescas in dormitorio tranquillæ mētis. Nota quod huiusmodi officinæ non discoopertuntur uentorum turbine, non annihilantur uerustate, sed incolumes & integræ permanent sine fine, ut sit pax sine perturbatione, abundantia sine diminutione, satietas sine fastidio, quies sine tædio. Qui igitur ad illud claustrum perfectæ beatitudinis peruenire desiderat, necesse est ut adhuc in domo probationis manens, ordinem prædicti claustri diligenter addiscat. Domus siquidem probationis est uita regularis. In hac domo discimus, quid in futura facere debemus: hic probamur, ut ibi recipiamur. In hac enim domo habemus Christum magistrum nouitiorum. Claustrum perfectæ beatitudinis in quadro ponitur, ut ex omni parte firmitas æqualitatis in ea te-

neat

Annus MDCI & Christi.

Ioan. 19.

Lectulus contemplatiui. Tria ad munditiam conueniunt.

Domus probationis est uita regularis.

Marginal notes on the left edge of the page, including 'Annus MDCI & Christi', 'Tempora Conradi tertij Imperat.', and various other small annotations.

De quadratura claustrorum De ordinibus claustrorum caelestium.

Apoc. 3.

neatur, ne eleuetur prosperis, ne frangatur aduersis, ne de preteritis doleat, ne de futuris ali quid sinistrum posse contingere pertimescat. In claustro Angeli resident, vt in eodem aeternae felicitatis ordines conseruent, diuinae lectioni, & sapientiae student. Nec retrahit eos aliqua necessitas corporis, nec aliquod impedimentum laboris viriditas pratelli quod est in medio caelestis claustrum oculos supernorum ciuium recreat, & eos semper sua nouitate confortat. Nihil enim vetustum aut transitorium erit, sed semper nouitate suae viriditatis absque dubio permanebit. In medio pratelli ponitur lignum vitae, vt vita sit in amaritate. Est enim vitae lignum sapientia Dei patris, fructus eius salutem conseruat, & vitam praestat. A quibusdam quaeritur, vtum silentium in caelestibus claustris ad horam vel continuum teneatur. Ait enim Ioannes in Apocalypsi. Factum est silentium in caelo quasi media hora. Caelum est anima iusti, quae ad aeterna sublimia per subleuationem contemplationis surgentes ab infimis cogitationum tumultibus premit, & intra se Deo quoddam silentium facit. Sed quia haec quies mentis in hac vita non potest esse perfecta, nequaquam hora integra factum in caelo silentium dicitur, sed quasi media plena seruat. Cum igitur homo ad illud beatum silentium futurae beatitudinis peruenerit, quid petat ulterius non habebit. Tunc enim silebit iniquitas, abundabit charitas, nec quicquam ibi deficiet, vbi vnusquisque omnia habentem in se habet. Tunc enim erit Deus omnia in omnibus, nihilque deesse poterit, quando Abbatis more, Dei sapientia, omnibus omnia prouidebit. Ibi nullus in suo ordine deficiet, quoniam in libro diuinae sapientiae, in quo scriptus est ordo naturae, vnusquisque leget.

De Richardo Parisiensi & scriptis eius.

CAP. LVIII.

Richardus de S. Villore.

Circa idem tempus floruit magister Richardus sancti Victoris Parisiensis canonicus, qui in libris & tractatibus variis multa ecclesiae sanctae vtilia descripsit. Inter quos eminent de sancta Trinitate libri septem; in quibus iudicio meo cunctos qui ante ipsum de hac materia tractatus multiplices ediderunt probabili rationum inductione simul & dulcedine quadam ac venustate sermonis excessit.

Libri Richardi de Trinitate quales.

Scriptit nihilominus idem Richardus de contemplatione pulcherrimum librum, de Patriarchis intitulum.

Alium quoque de mystico somnio Nabuchodonosor.

De arbore quoque quam idem Nabuchodonosor vidit librum vnum, & alium de quatuor ventis in mari pugnantibus.

Alium de exterminatione mali, & promotione boni.

Alium iterum de officio ecclesiae, alium de sacrificio Abrahae.

Isa. 1.

Scriptit & tractatum grandem de illo verbo Isaiae: Omne caput languidum, & alium de illo verbo: In die illa natiuetur homo daccam Bonum.

Isa. ca. 7.

Tertium vero contra Andream & alios in expositione sacrae scripturae iudaizantes super illo: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, &c.

Isa. ibid.

Alium autem ad nouicios, de illo verbo psalmi: Afferre Domino filij Dei.

Psal. 18.

Scriptit etiam librum qui dicitur excerptionum, in quo breuiter continetur diuisio & materia omnium scientiarum, ac series historiae precedentium temporum, & quaedam morales expositiones sacrarum scripturarum.

Hic pauca quidem quae ex libro de Patriarchis excerpti ad vtilitatem legentium in hoc loco huic operi in hunc modum inserere volui.

Moralis eius expositio de vxoribus & filiis Iacob.

CAP. LIX.

Richardus in libro de Patriarchis. Benjamin adulescentulus in mentis excessu. Quis sit Benjamin iste multi nouerant, alij per scientiam, alij per experientiam. Qui per doctrinam audient sapienter, qui vero per experientiam libenter. Qui enim eum experientiae magisterio semel nosse potuit fidenter loquor, sermo de eo quamuis prolixus illum satiare non poterit. Omni spiritui rationali data est gemina quaedam vis a patre luminum scilicet ratio qua discernamus, affectio, qua diligamus, ratio ad veritatem, affectio ad virtutem. Haec sunt duae spiritus rationalis vxores equibus oritur generosa proles, & regni caelestis haeres. Ex ratione oriuntur consilia recta, ex affectione desideria sancta. Est itaque Lia affectio diuina inspiratione inflammata, ad normam iustitiae se componens. Rachel vero ratio diuina reuelatione illuminata, in caelestis sapientiae contemplationem se extollens, Rachel enim visum principium vel ouis, interpretatur. Nam qui de Domino in bonitate sentit illum qui est principium omnium oculo fidei cernit, sed & vt ouis veraciter in simplicitate quaerit. Omnes fere coniugia Lyae abhorrent, quia laboriosa, qui tamen in amplexu Rachel multum suspirant, quia iucunda. Sapientiam & multum amare potes, & ipsa carere; iustitiam vero perfecte diligere hoc iam est iustum esse & omnino quanto amplius iustitiam dilexeris, tanto iustior eris.

Habet autem vtraque ancillam suam scilicet Lia Zelpham, & Rachel Balam, id est affectio sensualitatem quae illam egredientem praecedat, & huc illucque circumducit. Nam quia Lia lippa est, & parum videt, illius manu ductione sequi eam non pudet. Ratio vero imaginationem, quia nunquam ad inuisibilem cognitionem assurgeret, nisi ei imaginatio rerum visibilium formam repraesentaret. Sed quoniam imaginatio quaeque visa vel audita ad memoriam reuocat, eadem iterum & iterum replicare non cessat. Et saepe cum nulla ei cordis voluntas assensum praebet ipsam tamen more decrepiti senis, vel inueteratae anus, quasi narrationem explicat quasi nullo audiente, merito Bala id est inueterata dicitur, quae inueteratorum morem imitatur. Zelpha enim interpretatur os hians. Vinum quod sitit est gaudium voluptatis, & quanto plus bibit tanto amplius sitit. Nam ad satian dum sensualitatis appetitum totus mundus non sufficit. Vidimus ergo de ambarum obsequio & de vtriusque vitio. Est enim Bala garrula, Zelpha temulenta. Bala namque loquacitatem, nec ipsa eius Domina Rachel comperere potest, & Zelpha sitim Dominae suae copia tanta omnino extinguere non potest. Itaque filij Iacob ex Lia, sunt ordinati affectus. Septenaria igitur Liae proles septem sunt virtutes. Siquidem nihil aliud est virtus, quam animi affectus ordinatus atque moderatus. Ordinatur quidem ad id ad quod debet. Moderatus, vero id est tantus quantum esse debet. Principales ergo affectus septem sunt, qui ab vna animi affectione alternatim surgunt, spes scilicet & timor, gaudium & dolor, amor, odium, & pudor. Hi omnes cum ordinati sunt, tunc tantum inter filios Iacob deputandi sunt.

De quatuor filiis Liae id est quatuor affectionibus.

CAP. LX.

igitur prima virtutum proles est timor, qui scilicet nascitur ex consideratione proprii sceleris, & potentiae iudicantis. Hic Ruben filius vislonis, quodammodo enim caecus est, qui peccare non timet, quia futura mala non prauidet. Non erubescit prauitatem suam, nec expauescit potestatem diuinam. Hic primo filio crescente secundus nascitur, quia timorem magnum necesse est vt dolor sequatur.

Quanto

De geminis talibus boni fonte, ratione & affectione.

Lia quid sit Rachel quid sit.

Quomodo imaginatio subferuat rationi sensualitatis affectionem.

Ordinatio affectus sunt filia Lia.

Principales affectus sunt septem.

Quomodo timor nascitur.

Quomodo timor dicitur.

Quanto enim quis vehementius meruit poenam quam eruit, tanto acerbius plangit culpam quam fecit. Et quia cor contritum, & humiliatum Deus non despicit. Hic filius Symeon, id est exaudito dicitur. Oratio enim citius exauditur, quae ex corde contrito, & humiliato profertur, humiliato scilicet per timorem, contrito per dolorem. Sed beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Quae autem consolatio poenitenti potest esse, nisi una spes veniae. Hic est tertius filius qui Lea, id est additus, vel addito vocatur, quia duobus illis prioribus superadditur. Quanto enim quis frequentius ac vehementius de suo reatu interno dolore afficitur, tanto certior ac securior de indulgentia efficitur. secundum multitudinem inquit dolorum meorum in corde meo, &c.

Et tunc incipit quaedam familiaris inter Deum & animam fieri: eo quod hac se sentiat ab illo saepius visitari, & dicit: Nunc copulabitur viri cur meum. Verum animae spontum Deum scilicet tunc nobis veraciter copulamini, cum ei per verum amorem inhaeremus, immo vero tunc sibi nos ille connectit, quando nos quibusdam internis commercijs ad amorem suum accendit, & arctius astringit. Itaque sicut post crescentem timorem necessario subortus est dolor, sic utique post spem natam, & quotidie proficientem nascitur amor.

Hic est quartus filius, scilicet Iudas, id est confitens. Illa enim est vera confessio, quae ex casta dilectione confertur. Semper, inquit, laus est in ore meo. Semper quidem laudas, si semper amas, nam non amares, si non approbares. Quid est autem approbare nisi laudare? Et etiam ipsa laudatio confessio est, sed haec confessio laudis est. Confessionem quoque criminis Iudas agnoscit, quia & haec ad honorem Dei pertinet. Et qui veraciter diligit, libenter facit quicquid honori Dei militare cognoverit. Multum enim commendat bonitatem Dei non solum largitas sua, sed etiam iniquitas nostra. Si enim magnum est nil promerentibus gratis impendere multa, quale quantumque erit tribuere bona promerentibus mala? O qualis pietas, quam nulla nostra superare potest impietas. Alia enim sunt quae misericorditer ignoscit, alia quae affluenter tribuit. Confiteamur ergo illi, & mala nostra à nobis esse, ut peccata ignoscant, & bona nostra ab ipso esse, ut conservent, & augeant. Hoc Iudas incessanter exercitat, ne ingratus appareat, vel de indulta venia, vel de concessa gratia. Ideoque rectè hic filius Iudas vocatur, quia verus amor semper confitetur. Ecce primi quatuor filij Lia, scilicet timor poenae, dolor poenitentiae, spes veniae, a non iustitia. Et post haec desinit parere, quia sibi sufficere posse existimat, cum se vera bona veraciter amare considerat.

Quod Rachel, id est ratio primo suscepit filios ex Bala id est imaginatione.

CAP. LXI.

Nato itaque Iuda, id est, bonorum invisibilium desiderio exurgente atque fervente Rachel incipit amore prolis xstuarere, quia incipit velle cognoscere. Vbi enim amor ibi oculus, & libenter aspiciamus, quae multum diligimus. Ergo quanto plus crescit Iudas, id est affectus diligendi, tanto amplius in Rachel seruet desiderium parienti, id est studium cognoscendi. Sed valde difficile est, immo penè impossibile mentem carnalem & adhuc in studijs spiritualibus rudem, ad invisibilium intelligentiam assurgere, & in eis contemplationis oculum figere. Quare tunc invisibilia nihil aliud occurrunt, nisi qui cogitare consuevit sola visibilia. Melius tamen est qualicumque modo illa cogitare, quam oblivioni, vel negligentiae tradere. Facit ergo quod potest, & intuetur ea per imaginationem, quae necesse videtur valeat per intelligentiae puritatem: sicque Rachel prius habet liberos de ancilla, quam generet de seipsa. Suadet enim ratio commodius esse qualicumque modo vera cogitare bona, & imaginaria quaedam saltem pulchritudine, ad eorum desiderium animum attendere, quam

in falsis deceptorij à bonis cogitationem figere.

Vide quomodo etiam divinae scripturae huic speculationi alludant, & humanae infirmitati condescendant. Res enim invisibiles per rerum visibilium formas describunt, & earum memoriam per quarundam concupiscibilium specierum pulchritudinem mentibus nostris imprimunt. Hinc est quod nunc terram lacte & melle manantem promittunt, nunc flores, nunc odores nominant, nunc per cantus hominum, nunc per concentus autem caelestium gaudiorum harmoniam delignant. In Apocalypsi enim Ioannis caelestis Hierusalem ornatus per aurum & argentum & gemmas preciosas multipliciter describitur. Et scimus, quia nihil talium est ibi per speciem, ubi tamen totum est per similitudinem. In omnibus his habet Bala unde Dominae suae serviat, quorum ei memoriam pro voto representat. Nunquam enim imaginatio rationi vilior esse poterit, quam cum ei in tali obsequio deseruit.

De duplici imaginatione.

CAP. LXII.

Sed sciendum quod imaginatio alia bestialis est, quaedam scilicet per ea quae paulo ante vidimus vel fecimus absque ulla utilitate & deliberatione huc illucque vagante discurremus, hoc etiam & bestia facere potest. Alia vero rationalis, quando scilicet ex his, quae per sensum corporeum novimus, aliquid imaginabiliter fingimus. Verbi gratia, aurum & domum vidimus, auream domum nunquam vidimus, auream tamen domum imaginari possumus si volumus; hoc utique bestia facere non potest, soli rationali creaturae hoc possibile est. Huiusmodi imaginatione saepe utimur, cum quae sunt futurae vitae bona, vel mala diligentius rimamur. Nunquid hic sola mala? nunquid hic sola bona? Non, sed permixta simul & bona & mala. Item hic sicut nec sola, sic nec summa invenimus. Ibi vero & summa & impermixta bona vel mala esse non dubitamus. Quotiens igitur ex multis bonis vel malis, quae in hac vita sensus corporeus experitur, quale scilicet vel quantum esse possit illud futurae vitae summum bonum siue malum colligitur. Et ex horum imaginatione quaedam futurorum imago figuratur. Talis utique imaginatio rationalis esse conuenit, & ad Balam & Rachel pertinere videtur. Ad Balam pertinet in quantum imaginatio est, ad Rachel in quantum rationalis. Talis itaque proles, & imaginationis est per natiuitatem, & rationis per adoptionem. Ex Bala namque nascitur, sed per Rachel moderatur, Neminem autem conturbet, quod & matrem & prolem imaginationem appellem, sed hoc volo esse inter matrem & filium quod est inter instrumentum & actum, & saepe instrumentum & eius actionem vno nomine appellamus. Nam illud quod videmus, & illud quo videmus, visum vocamus.

De duobus filijs Bala.

CAP. LXIII.

Rationalis imaginatio alia est per rationem disposita alia intelligentiae permixta. Illa utimur quando secundum visibilium rerum cognitam speciem ad invisibilium cognitionem ascendere nitimur, in illa est imaginatio non sine ratione, in ista intelligentia non absque imaginatione. Isti sunt duo filij Bala, quorum primogenitus Dan dicitur, posterior Neptalim nominatur. Ad Dan itaque specialiter pertinet consideratio futurorum malorum, ad Neptalim speculatio futurorum bonorum. Dan nihil novit nisi corporalia, sed ea tamen rimatur, quae longe sunt à sensu corporeo remota. Neptalim per rerum visibilium formam surgit ad rerum invisibilium intelligentiam. Infernalium enim tormenta longe à sensu corporeo

Quomodo divina scriptura speculationi imaginabilium alludant.

Apoc 21.

Imaginatio alia rationalis alia bestialis.

Imaginatio duobus modis accipi potest.

De gemina speculatione.

Dan primogenitus Bala.

De geminis statui boni sententiam & asserunt.

Lia quid sit Rachel quid sit.

Quomodo imaginatio subornat rationem sensualem & affectum.

Ordinatio affectus sui ad Lia.

Principale affectus sui sequitur.

Quomodo creatur imaginatio.

Quomodo creatur imaginatio.

remota non dubitamus, quia ubi vel qualia sint videre non possumus. Sed cum hæc quotiens volumus permissum Dan præ oculis cordis habemus. Nemo enim fidelium cum infernum flammamque gehennæ, tenebras exteriores in scripturis legit, hæc figuraliter dicta credit, sed ista veraciter, & corporaliter alicubi esse non diffidit. Rectè ergo horum considerationum ad Dan specialiter iam pertinere diximus, ubi sola imaginatione opus habemus, quamvis eam in tali negotio non sine rationis dispositione tractemus, sed cum ter tam lacte, & melle manantem celestis Hierusalem muros ex lapidibus præciosis portas ex margaritis, plateas ex auro legerit, quis sani sensus hoc iuxta litteram accipere velit? Vnde statim ad spiritalem intelligentiam recurrit, & quid ibi mysticam continetur exquirat. Multa tamen quæ etiam de tormentis malorum scripta sunt mysticè sunt accipienda, & multa de futuræ vitæ bonis quamvis corporalia describantur spiritualiter sunt intelligenda. Illa autem consideratio meditati facilius occurrit quæ in sola imaginatione consistit. Nam illa quæ cum intelligentia permiscetur quanto subtilior tanto difficilius inuenitur. Vnde est, quod Dan prius, Neptalim verò posterior nascitur.

De officio Dan.

C A P. LXIV.

Hoc autem valde notabile est, quod Dan secundum præsentium rerum imaginationem veram representat rerum futurarum imaginationem fictam. Neptalim vero sæpe per descriptionem rei imaginationem fictam surgit ad intelligentiam veram. Non enim licet de futuris bonis per spiritalem intelligentiam aliquid falsum fingere, quamvis absque culpa sit tormenta malorum multo plus aliter quam sunt per imaginationem cernere. Quis enim ea omnino prout sunt in hac vita contemplari sufficit, sed quisque ea pro arbitrio mentis non qualia sunt, sed qualia fingere novit figurando ea describit. Vnde fortassis hic talis filius Dan id est iudicium vocatur, quia in tali representatione non experientiarum documentum, sed lux discretionis sequitur arbitrium. Est tamen huius nominis alia ratio, sancti etenim viri quotiens se sentiunt turpibus cogitationibus pulsari solent in ipso etiam tentationis aditu futura tormenta ante mentis oculos ponere, & per considerationem pænæ vlciscuntur, & damnant blandimenta culpæ. Quia ergo per officium Dan illicitas cogitationes deprehendimus, arguimus, damnamus, rectè Dan, id est iudicium vocamus. Sed quid hic de turpibus tantum cogitationibus loquimur, quando quidem vanas & inutiles perfecti viri non leuiter abominantur propter illud: *Qui cogitatis inutiles*; & illud: *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum*. Quid quæso fiet de his, quæ sentimus non sine quodam illicito affectu, quando Spiritus sanctus auferit se ab his, quæ sunt sine intellectu. Multorum enim est seipsum reprehendere de peruerso opere, vel de prava voluntate, pauci vero sunt, qui seipsum diiudicent de inordinata cogitatione. Sed quia perfecti viri hoc faciunt, Iacob præcipit dicens: *Dan indicabit populum suum*. Si enim Dan populum suum districte custodiat, si iudicium suam diligenter exerceat, fiet ut in cæteris tribubus raro inueniatur, quod de iure damnari debeat. Mēs etenim quæ statim in ipsa suggestione præcidit illecebrosam cogitationem, non facile rapitur in pravam delectationem: sicut & culpa, quæ prohibetur ante prauum consensum nunquam transit in actum. Semper inueniet Dē in tribu sua, quod examinare debeat, & quod iure reprehendat, quamvis in alijs possit fieri, ut aliquando aliqua earum sine culpa valeat inueniri. Aliarum namque culpa est in voluntate, huius autem ordinatio sæpe est in necessitate: nunquam enim malum approbo, nunquam malo consentio, nunquam perficio nisi ipse voluerit. Malum autem per cogitationem occurrere, potest etiam inuito: sed ad Dan pertinet exurgere nis ma-

Prius speculatio facilius occurrit.

Officium Dan.

De prima speculatione.

Mich. 2.

Gen. 49.

lum statim in iudicio adducere, diligenter discutere, deprehensum damnare, & deceptoriam cogitationem ex alia consideratione percutere.

De officio Neptalim.

C A P. LXV.

Sed sicut ad officium Dan spectat per representationem pænæ reprimeret exurgentia vitia, sic ad Neptalim pertinet per considerationem præmiorum inflammare desideria bona. Quod duobus modis facere consuevit. Vitar namque aliquando translatione, aliquando comparatione. Comparatione quando ex præsentium bonorum multitudine vel magnitudine colligit illa futuræ vitæ gaudia quot vel quanta esse possunt. Verbi gratia inspecta sæpe solis claritate considerat quanta futura erit lux illa spiritualis, si tanta tamque mirabilis est lux ista corporalis. Quanta namque putas erit illa quæ erit nobis communis cum Angelis, si tanta est ista quam habemus communem cum bestiis? Qualis erit lux futura beatorum, si talis est præsens ista lux miserorum? Item multipliciter bonorum inuisibilium conijcit ex multitudine bonorum visibilium. Quot sunt enim colores quot odores, quot sapes, si tot deliciae corporum, quot erunt deliciae spirituum? Translatione quædoque rerum visibilium quilibet descriptionem trãferat ad rerum inuisibilium significationem. Verbi gratia: Audit in scripturis nominari lucem inaccessibilem. Quærit ergo quæ sit lux ista incorporea, & inuenit, quia est ipsa sapiëntia. Sicut enim lux illa exterior illuminat oculos corporum, ita illa oculos cordium. Liquet ergo, quam rectè secundum utramque interpretationem Neptalim dicatur, quia comparatio, vel conuersio interpretatur. Solet namque cognitã quilibet rerum visibilium naturam conuertere ad spirituales intelligentias. Huiusmodi ergo speculatio, quæ per Neptalim designatur, habet aliquid singulare valdeque notabile. Est enim & promptior in meditatione, affabilior in sermone. Vnde & per Iacob dicitur: *Neptalim ceruus emissus*. Cereus propter currendi facilitatem, emissus propter currendi audiatem: & rectè non aui volanti sed ceruo currenti comparatur. Nam dum per rerum visibilium formam, rerum inuisibilium naturam quærit quosdam saltus dare, non autem ad plenum volatum conualescere consuevit, quia in eo, quod se ad summa erigit, rerum corporearum secum trahens umbram imo omnino non deserit. Vultis audire eloquia pulchritudinis, qualia Neptalim formare consuevit? *Osculetur me, inquit, osculo oris sui. Fuscite me floribus. Stipate me malis, quia amore languo. Fanus distillans labia tua, &c.* Sic nouit Neptalim carnalia cum spiritualibus permiscere, & per corporalia incorporea describere, ut utraque hominis natura in eius dictis inueniat, unde se mirabiliter reficiat, qui ex incorporea & corporea natura constat. Illud autem in eius dictis valde est mirabile dignumque admiratione, quod tunc fere semper delectabilius blandiuntur, quando iuxta literæ sensum nihil sonare videntur. Quale est illud? *Capilli tui sicut greges caprarum. Nasus tuus sicut turris libani.* Sed forte in huiusmodi distis, hoc est, quod tam libenter complectimur quod ex iucunda quadam, ut ita dicam, literæ fatuitate, ad spiritalem intelligentiam confugere coarctamur. Hæc sufficiant de filijs Balæ, restat nunc de filijs Zelphæ.

De duobus filijs Zelphæ.

C A P. LXVI.

Si per Zelpham debemus sensualitatem accipere, quam virtutis prolem potest ipsa gignere, nisi ut discat in rebus prosperis temporaliter viuere & in aduersis patientiam habere? Isti sunt Gad & Aser, rigor abstinentiæ, & vigor patientiæ. Gad nascitur prior. Aser autem posterior, quia prius est, ut temperantes simus ad bona propria, postea etiã ut fortes simus ad toleranda mala aliena.

De secunda speculatione.

1. Tim. 6.

Gen. 49.

Cant. 1. Cant. 6.

Gen. 30.

liena

Ann. Mundi
& Christi.

Ann. Mundi
& Christi.

Tempora Conradi
tertii Imper.

Liber vigesimusseptimus.

Tempora Conradi
tertii Imper.

1119

Ann. Mundi
& Christi.

liena. Hæc est gemina virtutum proles, quam quidem parit Zelpha in dolore, verum tamen ad magnam beatitudinem dominæ suæ. Hinc est quod nato Gad Lia exclamat dicens feliciter, & iterum Aser nascente hoc pro beatitudine mea. Mea, inquit, non sua. Vnde enim sensualitas exterius per carnem atteritur, inde cordis affectio ad puritatis integritatem reparatur.

Quanta enim putas pax cordis est, nulla huius mundi oblectamenta concupiscere, nulla eius aduersa formidare? Quid illius gaudium imminuat, qui etiam de illata contumelia, vel qualibet pressura exultat. Duo enim sunt ex quibus constat gaudium beatitudinis carere, scilicet eo quod nolis, & habere, quod velis. Felicem enim dicimus, qui nil patitur quod nolit, & beatum cui suppetant, quæ cupit. Isti sunt Gad, & Aser, quorum prior calcat mundanam gloriam, alter propter Deum libenter patitur mundi pressuram. Prius autem semper est, ut ancilla Rachel redigatur sub viri potestate, quam ancilla ipsius Liæ. Si enim imaginationis euagatio, quæ fit per inutiles cogitationes prius non reprimatur, absque dubio sensualitatis appetitus immoderatus minime temperatur. Qui igitur vale corporalium voluptatum desideria temperare, prius assuecat carnales delicias nunquam, vel raro cogitare; profecto quanto talia rarius cogitaueris, tanto rarius tantoque tepidius ea desiderabis. Patet nihilominus, quod Gad & Aser nunquam ad optiuos filios Lia faceret, nisi sororis suæ Rachel adoptiuam sobolem assidue cerneret. Quis enim vnquam affectio cordis persuadere posset mundi huius prospera contemneret, & eius aduersa non formidare, nisi suggerentibus Dan & Neptalim futura vitæ tormenta, vel præmia æternæ frequenter immo pænè indefinenter cogere tur aspicere. Nunc autem per assiduam considerationem futurorum malorum facile ei persuadetur contemptus præsentium bonorum, & iterum per iugem contemplationem æternæ felicitatis inflammatur, ad voluntariam tolerantiam pressuræ temporalis.

De Officio Ruben, & Mandragoris.

C A P. LXVII.

Timere autem Deum propter seipsam, homines autem propter Deum, est Ruben nunc intus morari, nunc foris inueniri. Exit ergo tempore mellis triticeæ, quando ex imperio obedientiæ exercet se in operibus iustitiæ. Sed quando ad perfectam, putas obedientiam conualesceret, nisi eum Gad & Aser idest amor abstinentiæ & patientiæ ad contemptum voluptatis, vel ad tolerantiam tribulationis animasset? Duo enim sunt, quæ solent perfectionem obedientiæ præpedire, idest ne cogamur vel amara deserere, vel aspera tolerare. Sed si semel animus amore abstinentiæ, vel patientiæ perfectæ incaluerit, protinus Ruben ad omnem obedientiam absque vlla contradictione se subdit. Qui enim tam aduersa perpeti, quam in prosperis non delectari apud semetipsum statuit, quæ difficultas eius obedientiam vltimius minuere poterit? Si enim dura & aspera quæque pro Dei amore etiam per memetipsum appeto, cur non magis hæc ex adiuncta obedientia ad maioris meriti gratiam tolero? Recte ergo, post natum Gad & Aser, Ruben exire dicitur, quia timor Domini ex voluntaria abstinentia & patientia ad omnem obedientiam roboratur. Sed quantus qualisque bonæ opinionis odor de ipso circumquaque spargitur, qui nulla molestia, nullaque inopia à studio obedientiæ præpeditor. Hæc sunt Mandragoræ quas Ruben inuenit, quas ab ipso mater eius Lia accipit, quando oblata laus affectum tangit. Temperate vero Rachel non Mandragoras, sed Mandragoratum partem petit. Nam valde est difficile, ut animus quamuis renitens ex oblata laude non hilarescat. Abente adhuc viro vix Lia partem concedit, sed in eius aduentu, eius desiderio vberius accensa, nil sibi ex eis vltimus referuari voluit. Sic mens hominis spiritualis dulce-

dine tangitur, quicquid prius de humana laude concupierat libenter obliuiscitur.

In hunc autem modum Mandragoræ de possessione Liæ vtiliter rediguntur sub Rachel potestate. Nouit enim Rachel, quam Lia Mandragoris melius vti. Nam quicquid affectio cordis vsurpat ad laudem sui, rectius sane ratio retorquet ad gloriam Dei. Mandragoræ nec post natos tot Liæ, nec post geminos liberos Balæ, sed post natiuitatem filiorum Zelphæ statim leguntur inuentæ. Ad filios namque Liæ voluptates, ad filios Balæ cognationes, ad filios Zelphæ pertinent actiones. Et quamuis vera laus sit de recta voluntate, eam tamen non laudamus nisi appareat in opere.

De quatuor filiis ancillarum, & officio eorum.

C A P. LXVIII.

Hoc autem de duotum filiis istarum ancillarum retinendum, quod ex eorum vigilantia conscientiæ nostræ ciuitas mirè custoditur, multumque protegitur. Primogenitus namque Balæ eam componit intus, secundus Primogenitus enim Zelphæ munit eam extrinsecus. Per Dan reprimuntur mala intus exurgentia, per Gad repelluntur mala exterius exurgentia. Ad Dan pertinet disciplina cogitationum: Ad Gad autem spectat sensuum. Debet itaque Dan euigilare ad discretionis iudicium, Gad dimicare fortiter per abstinentiæ exercitium. Vnius est sedare ciuilem discordiam, alterius repellere hostilem pagnam. Hic vigilat cõtra ciuium perditionem; ille contra ostiam incurSIONem.

Disciplina enim corporis sine disciplina cordis inutilis est, disciplina vero cogitationum, sine disciplina sensuum obseruari non potest. Vnde satis constat, quod sine adiutorio Gad, qui contra exteriora euigilat, Dan in componenda ciuium pace intus inaniter laborat: Prius itaque Gad se accingit, quando sensuum dissolutionem per disciplinam restringit: tuncque forti prælio dimicat quando desideria carnalia per carnis mortificationem trucidat. Assistent, & eis fratres sui non segnes ad auxilia ferenda. Neptalim intus cum Dan, Aser exterius cum Gad. Gad itaque & Aser vigilant contra hostes: Dan, & Neptalim solliciti sunt circa ciues. Dan terret minis, Neptalim fouet promissis. Adiuuat & Aser exterius fratrem suum, latus vnum protegit, ille alterum defendit. Gad cerat in dextero, Aser in sinistro. Quantum putas Aser iste abundat in diuitijs spiritualium consolationum, cuius diuitias quælibet aduersitas non tam minuere, quam augere solet. Nam quanto diutius premitur exterius, tanto delectabilius gloriatur interius. Hæc sunt illæ deliciae, quas tantum sicut non dico pauperes & ignobiles, sed etiam ipsi Reges & Principes. Aser, inquit, pinguis panis eius, & præbetur delicias regibus. Si enim gaudium eõ in celo super vno peccatore penitentia agente, quanta tunc solemnitas erit super quolibet iusto pro iustitia libenter moriente. Vere, Aser pinguis panis dicitur. Quam putas largus esse potest in necessitates pauperum, cui superabundat parare delicias Regum? quantum putas mirantur, quantumve gratulantur in eius constantia, quos viuentes adhuc in valle lacrymarum premit infirmitas sua, si tantum delectantur in eius operibus illi etiam quos iam absorbit felicitas illa æterna.

De ortu Isachar, & eius officio.

C A P. LXIX.

Hostibus itaque fugatis, ciuibusque pacificatis, nil iam obstat vt arbitror, quin illa nostra ciuitas exuperiatur, quæ sit illa pax Dei quæ exuperat omnem sensum, vel quam sit magna multitudo dulcedinis, quam abscondit Deus timentibus se. Est enim manna absconditum, & nisi gustanti omnino ignotum. Vnde & ei dicitur: Intra in gaudium domini tui. Hic

Quomodo virtutibus prædictis munitur disciplina cordis & corporis

Disciplina cordis sine disciplina corporis euadere non potest.

Commendatio perfectæ patientiæ.

Quomodo oratur verum gaudium. Psal. 30. Math. 25.

De secunda prædicatione & em pæ

Tim 4.

in. 49.

Cast. 3. Cast. 6.

Gen. 30.

Gen. 30.

est hic natus Lia, qui ei quinto loco nascitur. Est enim gaudium (vt superius diximus) vnus de principalibus affectibus. Pro tali enim prole Lia Mandragoras contempfit, vt talem filium habere possit. Mens etenim que in laude hominum delectatur, quid sit æternum gaudium experiri non meretur. Recte autem post natiuitatem Gad & Aser Lia talem filium genuit, quia nisi per abstinenciam & patientiam mens humana ad verum gaudium non pertingit. Oportet ergo non solum falsam delectationem, sed etiam vanam perturbationem excludere, qui vult de veritate gaudere. Horum autem vnum abstinendo superamus, alterum patiendū calcamus. Hic talis filius Isachar dicatur, quod merces interpretatur. Quid enim aliud tot tantisque laboribus quaerimus? Huius mercedis totiens quasi quasdam primitias & artham accipimus, quotiens ad illud Domini nostri gaudium intemum intramus, & aliqua parte gustamus. Hanc autem degustationem scriptura sancta nunc gustum, nunc ebrietatem vocat, vt quam sit parua vel magna ostendat, parua quidem ad comparationem futuræ plenitudinis magna autem in comparatione cuiuslibet mundanæ iucunditatis. O dulcedo miranda, modicum quiddam de tanto felicitatis pelago mentibus instillas, mentem tamen quam infundis plene inebrias. *Sine*, inquit, *in corpore, sine extra corpus, nescio, Deus sit.* Quomodo putas inebriatus erat, quomodo mundus ei in obliuionem venerat, qui ipsum nesciebat. *Vistiasti*, inquit, *terram & inebriasti eam.* Car non etiam mare? Quia mens, que per varia desideria fluctuat, quam adhuc secularium curarum procella exagitat, illo torrente voluptatis non potatur: quanto minus inebriantur. Mare enim & cætera elementa semper in motu sunt, & sola terra stante, stare cætera nesciunt.

Comparatio
interioris &
exterioris
dulcedinis.

1. Cor. 14.

Psal. 64.

Quid inter-
num gaudium
impedire so-
leat.

Gen. 49.
Interna dul-
cedo mentem
humiliat.

Quid ergo per terram nisi fixam cordis stabilitatem debemus accipere? Debet ergo fluctuationem cordis restringere, & ad vnus veri gaudii desiderium cogitationum affectionumque motus colligere, qui se cupit illo vere sobrietatis poculo inebriandum fore. *Inhabita*, inquit, *terram, & pascetis in diuitijs eius.* Hæc est illa terra, quam iste Isachar vidit, & concupiuit. Multum sibi subito vulnerat, qui se asinum reputabat. Multum concupiuit terram quam vidit, pro qua ad omnem laborem fortis perdurauit. Pene autem non plene hanc morientium terram deseruerat, pene non plene illam viuientium terram apprehenderat, qui inter terminos habitabat, quia vilissimis, quia paucissimis huius vitæ bonis contentos erat. Huius terræ miseræ extrema tenebat, quia per frequentes mentis excesus perennis vitæ bona prægustabat, illius beatæ terræ initia tangebatur. Satagebat istam penitus deserere non poterat, ambiebat in illam totus intrare, nec valebat. Fecit ergo quod potuit inter terminos habitauit. *Mansueti*, ait, *hereditabunt terram & delectabuntur in multitudine pacis.* In illa quidem labor non est, sed ad illam sine labore perueniri non potest. Duo sunt, terra & requies, duo contra duo. Contra miseriam mentis tranquillitas, contra concupiscentiam cordis stabilitas. Nullam molestiam sentite est bene requiescere, nullis concupiscentiæ fluctibus agitari, est proculdubio iam in terra morari. In terra enim tali, requies talis. Væ mihi misero, qui vsque hodie viuo super terram, vagus sequendo concupiscentiam, profugus declinando miseriam, semper deest quod concupiscam, vbi que inuenio quod fugiam. Et proculdubio terra talis non stabilitas cordis, sed duritia & insensibilitas est mentis. Sed spiritus tuus bonus Domine deducet me in terram rectam, qualem Isachar vidit & concupiuit, ea scilicet quod esset ibi requies bona, & ipsa terra optima. Est enim fructus terræ illius sublimis, mirabilis, singularis. Huius siquidem terræ fructibus, mens hominis sepius satiata & aliquatenus impinguata, mirandam subito contra omnia pericula fortitudinem accipit & ad omnium vitiatorum odium conualescit.

De vita Zabulon, & eius officio.

C A P. LXX.

Hinc est quod post Isachar Zabulon nascitur, qui habitaculum fortitudinis interpretatur. Quid enim per Zabulon intelligimus, nisi odium vitiatorum, odium bonum, odium ordinatum? Hunc in nobis affectum Propheta ordinare cupiebat cum dixit: *Irascimini & nolite peccare.* Quid est enim peccando non irasci, nisi homines vtiliter non ad oculos amando eorum vitijs indignari. Hunc habere se filium idem Propheta significabat cum dixit: *Perfecto odio oderam illos, &c.* Et alibi: *Omnem viam iniquam odio habui.* Hic est ille egregius Dei miles, qui bella Domini præliari non cessat, & quem visitato vocabulo scriptura sacra *zelum Domini* vel *zelum rectitudinis* appellat recte ergo post Isachar, qui merces interpretatur, Zabulon, id est habitaculum fortitudinis nascitur, quia post degustatam æternæ retributionis dulcedinem animus contra tentationum argumenta mirabiliter roboratur, suaque subito pericula parvipendens, Domini iniurias fortiter vlciscitur. Hinc est quod Moyses ille mitissimus post 40. dierum ieiunium spiritualium deliciarum refectus satietate mirifica, in tantum subito zelum contra fabricatores vel cultores Idoli exarsit, & statim adiuncti sibi qui Domini erant, per medium castrorum de porta ad portam percussio transiret, & præuicatorum tria millia in mortem prosterneret. Ille est Zabulon, qui irascendo iram Dei placare consuevit, qui pie irascendo, dum hominum vicia percussit, eis, quasi non parcendo melius parcat. Absque dubio nihil sic placet Deo nihilque placat Deum, quomodo zelus animatum.

Quomodo
vitiator in
nobis odium
vitiatorum.

Psal. 4.

Psal. 118.

Psal. 137.

Exod. 11.

Quam sit
rarum Zelum
animarum
habere.

O quam multi multas cæterarum virtutum proles ex Dei gratia mente conceperunt & de se genuerunt, qui hunc filium habere non potuerunt. Quam multos hodie videmus spiritu pauperes, spe gaudentes, charitate feruentes, multum abstinentes, admodum patientes, ad zelum tamen animarum nimis tepidos, multumque torpentes. Alii quoque ad custodiam humilitatis delinquentes increpare non præsumunt; alij ne charitatem fraternam perturbare videantur, peccantes arguere metuunt, sic & alij alijs, & alijs adhuc modis, quod zelare pro Domino nolunt virtutis hoc esse fingunt vel virtutem esse credunt. E contra multi quod agunt in spiritum feruoris agere se arbitrantur zelo rectitudinis, & que veraciter exequuntur non odio hominum exercere se putant, sed simulant odio vitiatorum. Sed seiplos quæso interroget, vtrum in veritate diligant, quos quasi instigante Zabulon tam acerbe castigant, forte adhuc quæ sint ille spirituales deliciae per experientiam scire minime poterunt, ad quas eos quos arguunt, vel flagellant, suis inuitare flagellis, vel etiam increpationibus videri volunt. Iudas & Isachar priusquam Zabulon Liam peperisset legimus, quoniam mens, que charitatis, & internæ suauitatis adhuc expertus est, rectitudinis normam in suo zelo seruare non potest. Charitas enim docet quomodo tractare oporteat, quos Zabulon castigat, spiritualium notitia docet, quæ sit illa suauitas ad quam incitantur, vel etiam compelluntur, quibus exterior incunditas interdicitur, pro qua spe Zabulon vrgente durius arguuntur. Iudas, itaque docere debet modum, Isachar autem causam correctionis, vt moderante Iuda fiat in spiritu lenitatis, & Isachar suggerente sit causa vtilitatis.

Adhuc de officio Zabulon id est veri zelatoris.

C A P. LXXI.

Debet Zabulon non solum delinquentes corripere sed etiam eos tempore tribulationis contra peccatores defendere, alioquin verus zelus non est, si patior est ad feriendum, quæ ad protegendum. Vide ergo quomodo

Quid offi-
cium veri
zelatoris.

domus

domus inhabitantes quousque superius protegit & ab omni parte eos cingit, & tamen nisi fortis & firmiter munita sit, habitaculum fortitudinis non erit, sic perfectus zelus debet infirmiores contra aeream potestatem doctrina & oratione protegere, & contra mundana pericula undique munire, & in utroque non solum infatigabilis, sed etiam insuperabilis perseverare, semper esse paratior ad mala ferenda, quam ad inferenda: & amplius utique dolet cum cogitur eos per culpas percutere, quam cum cogitur pro eorum defensione puniri. Libenter ergo se occurrentibus periculis obicit, alioquin frustra in littore maris habitat, in statione navium contra marinae mundanae pressurae discrimina trepidat, nisi tempestatibus diu fatigatus, & tandem littoribus eiectione blande excipiat, & benigne foueat.

Sidon venatio interpretatur, per quam recte deceptionum fraudulentia intelligitur. Satagit ergo Zabulon iste non solum imbecillos quosque erigere contra furorē persequentium, sed quoslibet etiam simplices eripere de laqueo venantium, lingua scilicet adulantium, lingua detrahentium, seminantium inter fratres discordias, concitantium rixas. Pertingit ergo usque ad Sidonē quotiens praevenerit insidiatorum dolosam machinationem, siue malignorum spirituum, siue perfidorum hominum. Figit ergo fortitudinis suae habitaculum ē regione maris in confinio Sidonis, ut hinc vigilet contra scititiam persequentium, illinc contra fraudulentiam insidiantium. Cogitet ergo qui potest qualis sit hic filius, & quanta sit eius virtus, cuius officio quisque non solum seipsum contra vitia munit, sed etiam alios a peccati laqueis eripere contendit. Ignoro an possit hac gratia interim maiorem aliquam Deus homini conferre, quam ut eius ministerio peruersi homines in melius murentur, ut de filiis diaboli filij Dei efficiantur. O qualis dos, quanta dignitas talem gratiam a Deo accipere. Non decuit caelestem sponsam sponsae suae dotem aliam donare, quam ut per adoptionis gratiam possit multos Deo filios gignere, & de filiis irae regni caelestis haeredes ascribere. Merito ergo Zabulon nato exclamat Lia: *Dotem me dominus dote bona.*

De Ortu Dinae.

C A P. LXXII.

Sed nunquid post has virtutum soboles saltem dabitur cuius sine peccato vivere, ut saltem post vitiorum odium possit sine vitio esse, immo eos saepe per quos Deus aliorum errata corrigere disponit: ex magnae pietatis dispensatione grauer cadere permittit: ut ex propria culpa discant, quam misericordes in aliorum correctione esse debeant. Sed quantum putas erubescant, cum se in id unde alios corripunt, vel forte in aliquid grauius lapsos conspiciunt: Hinc est, quod post Zabulon nascitur Dina, quia saepe nimium zelum interueniente culpa sequitur verecundia, sed ordinata solum peccatum erubescere, est ordinatam verecundiam habere.

Sed qui Zabulon nondum gignere meruit, frustra Dinam se posse gignere credit. Duce prius peccatum odisse & tunc illud incipies veraciter erubescere. Ille pudor verus esse cognoscitur, quem vitiorum odium praecedat & comitatur alioquin si in peccato deprehenderis & deprehensus pudore infunderis, non te credo erubescere culpam sed infamiam. Habent utique homines peruersi etiam verecundiam, sed utinam bonam, utinam ordinatam. Nam utique si bonam haberent, peruersi forsitan non essent. Peccatum etenim si perfecte erubesceret, non tam facile committerent. Qualis putas pudor est erubescere paupertatem, & erubescere humilitatem? Illud non pudet eos erubescere, ad quod docendum non puduit caelestem magistrum de caelo descendere. *Disce a me,* inquit, *quia mitis sum, & humilis corde, &c.* At illi econtra magis abominantes, quam sectantes humilitatem, multo amplius erubescunt habere sordidam vestem, quam sordidam mentem. Quod multi hodie sunt, quos magis pudet in oratione fecisse barbarissimum, contra re-

gulam Prisciani, quam protulisse mendaciam contra regulam Christi. Sed quid hoc istis loquimur, qui saepe etiam sua crimina factant, quandoquidem illi etiam qui spirituales videntur, hunc pudorem haud facile superant. Saepe in praedicationis officio contingit eos superbire, unde constat eos contra superbiam subtiliter disserere, & si forte inter loquendum breuem syllabam producerent, magis eos fortassis puderet de vitio orationis, quam de vitio elationis. Non est credendum hanc esse illam verecundiam, quam intelligere debemus per Dinam. Ecce de carnalibus omitto, cum spiritualibus tantum interim sit mihi sermo. Si cogereris coram multitudine nudo corpore transire, nunquid posses non erubescere? Cogita ergo si tantum confunderis, quando immunda cogitatione in mente sordidaris. Cur te factes amplius Dinam genuisse, & ordinatam verecundiam habere, si minus erubescis pudenda cordis, quam corporis, si magis vereris vultum hominum, quam conspectum Angelorum. Siccine magis est erubescendum, quod Deus fecit bene, quam quod tu male fecisti. Diligenter igitur consideranti, quam sit rarum, vel quam paucorum humanam verecundiam plene vicisse, & solum illam quae ordinata est possidere; Non erit unde quis admirari debeat, cur talem tam sero prolem Lia pariat.

Cur post Zabulon orta sit.

C A P. LXXIII.

Dina iudicium istud interpretatur. Hoc itaque est illud iudicium quo quisque a propria scientia conuenienter conuincitur, condemnatur, & digna confusionis poena mulctatur, in quo vnus idemque est ille qui iudicat, & ille qui iudicatur, idem ipse qui condemnat, & qui condemnatur. Istud enim demonstrationem signat, & quid aliud haec adiectio, quam ahi-mum audientis in admirationem excitat. Vere iudicium mirabile, in quo quanto quisque seipsum ardentius diligit, tanto in seipsum acius seuit: & quo sibi parci vehementius cupit, tanto minus ipse sibi parit: quia quo amplius suam confusionem formidat, eo acerbius suam quemque confusio vexat. Sed si haec inter alias virtutes digne annumeratur, cur per femineum & non potius per virilem sexum exprimitur? Sed quis nesciat verecundiam, quamlibet honesta, cordis robur quantum emolliat, & quam saepe fortia opera praepediat, dum animus hominis ultra modum fundi deuit?

Est itaque Dina non vir, sed femina, non filius, sed filia. Habet enim (ut ex praedictis apparet) Zabulon impetus vastos, & ingentes gerit animos, sed sicut tam feminae, quam viri tumentes animos blandius alloqui, & iratis dulcius blandiri. Valde ergo opportunum videtur, quod post Zabulon Dina nascatur, ut ex sororis lenitate fratris ferocitas temperetur. Multum enim per omnem modum zelatis animi impetum temperat, cum in seipso inuenit quis unde erubescat. Sed quia Dina nil vitale, nil magnificum molitur, tribum in populo Israel facere non meretur. Sed quamuis pauida sit, utpote femina ad opera fortitudinis, inuenitur tamen prouida & circumsperta ad custodiam honestatis. Et quamuis nesciat placere per fortitudinem, nouit tamen per formae pulchritudinem. Unde namque est, quod verecundios homines fere semper ceteris charius amplectimur, nisi quod in eis dum verecundiae modestiam modestaque gratiam miramur, Dinae quodammodo pulchritudine allicimur.

De corruptione eiusdem.

C A P. LXXIV.

Huius rei Sichem ille testis sit, quia ei tam ardentem amore inhaesit, ut mallet omnes mares suos absque mora circumcidere, quam illam non habere. O

Quam sit rarum habere verum pudorem.

Quid sit proprium pudoris.

De utilitate verecundiae.

Gen. 34.

Quomodo oratur in nobis odium vitiorum.

Psal. 4.

Psal. 118. Psal. 137.

Ecol. 32.

Quam sit rarum Zeli animarum habere.

Quam sit rarum Zeli animarum habere.

Quomodo oratur in nobis odium vitiorum.

Quomodo
verecundia
mens per su-
perbiam cor-
rumpitur.

Quomodo
verecundia
mens à sua
rectitudine
deijctur.

quam multi vique hodie sunt, qui quod pro Deo facere noluerunt, sæpe pro amore Dinæ efficere non differunt: & pudendorum superflua, quæ pro Deo amputare debuerant, orta confusio occasione pro evitanda verecundia detrimento amputare non tardant, & malunt in amputandis vitæ suæ superfluis circumcissionis molestiâ subire, quam impudentes videri, & sine verecundia esse. Sichem quippe interpretatur onus vel labor. Videtis quia quicquid agitur pro lætitiâ vera totum exercetur pro lætitiâ vana. Isachar laborat pro requie quâ vidit, Sichem pro laudis vanitate, quâ concupivit. Recte tamē nō laboriosus, sed labor appellatur, quia per suū laborē ad verā requiem non perducitur. Sichem egredienti Dinæ occurrit, oppressitque, & corrumpit. Integritatem ergo quam intus fortassis conservare potuit, egressa amittit. Nam quoniam verecundia venustas ab omnibus fere commendatur, laudatur, amatur, Dinam egredientem, & intima sua deserentem, & quæ eam humiliare consueverat infirmitatis memoriam cito obliuiscens subito hominum laudes excipiunt, & eam dum favoribus demulcent corrumpunt. Verumtamen tunc corruptionis suæ damna violentia quadam potius, quam voluntate patitur, cum blandienti præter delectationem quantum potest reluctatur. Sed quid eam sua intima deserere, & ad exteriora evagari compulit, nisi quod sæpe dum infirma nostra nimis erubescimus; an forte alij easdem infirmitatis in se sentiant mirari incipimus? Et videmus nobis quoddam solatij genus invenisse, si deprehendamus nos in nostra saltem delectatione vel socios habere. Inde fit ut incipiamus aliorum studia curiosius querere, nunc vultum, nunc gestum, totiusque corporis habitum frequenter circumspicere, eorum occulta & aliorum reatum libenter addiscere. Dum igitur Dina in alij sanimarum statum ex signis exterioribus deprehendere nititur, quid aliud quam sua deserens ad videndas mulieres foras egreditur, forisque vagatur. Et cum secum tacita sepe comparat, quam multas pulchritudinis suæ magnitudine longe antecedit, quid mirum si appetitus eam vanæ gloriæ vehementius pulsât; cuius impetum dum resistendo repellere non sufficit; quid aliud quam viribus Sichem victa succumbit.

De bello fratrum eius contra Sichem.

C A P. L X X V.

Quomodo
oportet intē-
tionem mu-
tare & ino-
rum hono-
ra non de-
serere.

QVod Dinæ fratribus merito displicuit, meritoque eos placare non potuit circumcisio, quæ non tam pro Deo, quam pro Dina, non tam pro institutione divina, quam pro verecundia humana facta fuerat, malū tamen in eis fuit iuste severitatis modum excedere. O quanto sanctius erat viros, quamvis non tam pro Deo, quam pro Dina circumcisos ad verum Dei cultum paulatim perducere, quam inopinata, & repentina morte percutere. Qui sunt istiusmodi circumcisi nisi mores nō bona intentione correcti. Nec tamen in talibus debemus morum honesta destruere, sed intentionem mutare. Errant ergo, vique errant, qui obiciunt bona opera quamvis forte inchoata sint intentione mala. Erratum ergo suorum ultores huiusmodi, quid aliud faciunt quam quod super circumcisos cum Simeon & Levi irruentes, violenter occidunt? Gladius Simeonis exprobratio, gladius Levi exactio est. Solet enim Simeon corruptæ menti exprobrare vehementer malum, quod fecit. Levi vero solet exigere violenter bonum, quod fieri oportuit. His stimulis quorundam mens vehementer accensa sæpe inconsolabiliter plangit ea etiam, quæ nullo modo potest evitare. Ea etiam sæpe inchoate præsumit quæ nullatenus valet consummare. Quid est enim eos arreptis gladiis Dinæ amatores interficere, quam exprobratione inevitabilem, vel actione impossibilem eo usque non solum vires corporis, verumetiam vigorem mentis attenuare, ut pro humana saltem verecundia non possit se mens à suis excessibus temperare?

Vnde eis recte per Iacob dicitur, *Simeon, & Levi fratres, &c.* O quales bellatores, qui dum fortiter egisse videri volunt, pacis suæ socios tam crudeliter quam violenter occidunt. Per Isachar ergo intelligimus gaudium conscientie, per Zabulon odium malitiæ, per Dinam venustatem verecundia. Et sunt hi novissimi tres liberorum Lia, quos si cum quatuor superioribus annumeramus 7. esse invenimus. Primo itaque ordinatur timor, deinde dolor, post hos spes & amor. Post hos quatuor ordinatur lætitiâ, & ira. Novissime autem omnium verecundia. Itaque nihil aliud est Iacob huiusmodi liberos ex Lia genuisse, quam animum affectionis suæ motus ordinando dignam virtutum sobolem de se ipso procreasse.

De ortu Ioseph, in quo designatur gratia discretionis.

C A P. L X X V I.

Affectus autem isti tunc veraciter creduntur boni quando sunt non solum ordinati, sed etiam moderati. Sæpe namque cum discretionis moderamen excedunt, virtutis nomen amittunt. Duobus autem modis filius æquitatis mensuram supergreditur, aut quia circa unum aliquid nimis extenditur, aut quia ad innumera vel etiam inutilia passim dilatur. Cautè ergo circa omnes debet custodiri, ut non solum sint ordinati, sed etiam moderati. Timor enim nimis sæpe cadit in desperationem, dolor nimis in amaritudinem, spes immoderata in præsumptionem, amor superfluus in adulationem, lætitiâ supercua in dissolutionem, ira intemperata in furorem. Ita virtutes in vitia vertuntur, si per discretionem non moderantur. Hic est ille Ioseph, qui sero quidem nascitur, sed à patre plus cæteris amatur. Merito ergo illa virtus singulariter diligitur, sine qua nulla conquiritur, nulla consummatur, nulla conservatur: sed sero vix talē filiū accipere meremur, quia ad discretionis perfectionem non sine magno usu, non nisi per magna experimenta erudimur. Prius nos oportet in singulis virtutibus exerceri, & quid in vnaquaque possimus experiri, quam possimus de omnibus plenam scientiam percipere, & de singulis sufficienter iudicare. Multa quidē de discretionem legendo, multa discimus audiendo, multa ex insito nobis rationis iudicio: verumtamen nunquam de hac ad plenum erudimur sine experientie magisterio. Post omnes sequi oportet, qui de omnibus iudicare debet. Sic dum longo usu virtutum disciplina addiscitur, quandoque mens diu exercitata ad plenam morum discretionem perducitur, & quasi de nato Ioseph iure lætatur. Ante huius natiuitatem eius fratres dum adhuc omnia sine discretionem agunt, quanto ultra vires suas multa præsumunt, tanto sæpe detertius atque deformius ruunt. Vnde est, sicut iam diximus, quod post eos Dina nascitur, quia frequenter deformem lapsum pudoris confusio comitatur. Patet autem ratio car ancillarum nulla, nec ipsa quidem Lia, sed Rachel sola potuerit talem filium gignere; siquidem non est sensualitatis, non imaginationis, non denique ipsius affectionis, sed solius est rationis discernere sicut & intelligere.

Hic est ille Ioseph, qui solus inter fratres tunica talari vestitur, quia sola illa actio ad consummationis talum debitumque finis terminum perducitur, quæ per discretionis prudentiam moderatur. Hic est Ioseph ille somnator, somniorumque interpretator, quia vera discretio in ipso tentationis articulo inter ipsa suggestionum fantasmata imminentium malorum insidias detegit, & de futuris periculis cautus reddit. Accusat autem fratres suos apud patrem crimine pessimo. Vitium, quod Deus singulariter detestatur hipocrisis intelligitur. Hoc per Ioseph detegitur, quando insidians malum per discretionem deprehenditur, & arguitur. Ad officium itaque Ioseph spectat cura & custodia omnium fratrum suorum

Quomodo
debeat cor-
rupta non
flagellari.

Affectus or-
dinati vera-
citer sunt bo-
ni.

Quomodo
virtutes in
vitia ver-
tuntur.

De discretio-
nis utilitate
vel eius pro-
prietate.

Officium
vera dispo-
sitionis.

Anni MCDI
& Christi.

Anni Mundi
& Christi.

Tempora Conradi
tercii Imper.

Liber vigesimusseptimus.

Tempora Conradi
tercii Imper.

1123

Anni Mundi
& Christi.

suorum disciplina singulorum ad ipsum dispositio ge-
rendorum, providentia futurorum.

De ortu Beniamin, in quo est gratia contemplationis.

CAP. LXXVII.

Sicut autem per Ioseph gratiam discretionis, sic etiā
per Beniamin intelligimus gratiam contemplati-
onis, uterque de eadem matre nascitur, quia & Dei cog-
nitio, & sui ex ratione percipitur. Longe post Ioseph
Beniamin gignitur, quia animus, qui in sui cognitione
diu excitatus pleneque eruditus non est, ad Dei cog-
nitionem non sufficitur, frustra que cordis oculum erigit
videndum Deum, qui nondum idoneus est ad viden-
dum seipsum præcipuum & principale speculum ad
videndum Deum animus rationalis est, absque dubio
invenit seipsum ad Dei similitudinem factam. Hoc ita-
que speculum non desinit verus Ioseph tenere, tergere,
& indefinenter inspicere. Tenere, ne deorsum currens,
terra per amorem inhaereat. Tergere, ne inanium cogi-
tationum pulvere sordescat. Inspicere, ne ad ima studia
intentionis suae oculum reflectat. Exterso autem specu-
lo, & diu diligenter inspecto, incipit ei quædam divini
luminis claritas interlucere, & immensus quidam inso-
lita visionis radius oculis eius apparere. Hoc lumen o-
culos eius irradiaverat, qui dicebat: *Signatum est su-
per nos lumen vultus tui.* Ex hac ergo visione videndi
Deum flammam desiderij concipit, & fiduciam su-
mit.

Beniamin itaque nascente Rachel moritur, quia mēs
ad contemplationem rapta, quantus sit humanae ratio-
nis defectus experitur. Si enim aliqua argumentatione
adire potuisset lumen illud divinum, utique inaccessi-
bile non fuisset. Denique Apostolus gloriatur ad illud
se non quidem ille, sed absque dubio captū fuisse. *Scio,*
inquit, *hominem huiusmodi raptum usque ad tertium cælum.*
Alia est enim dignitas spiritus humani, alia angelici, &
longe alia est excellentia spiritus divini. Ad primum ita-
que cælum pertinet cognitio sui, ad tertium contem-
platio Dei. Possumus tamen illam quæ in hac vita ha-
beri potest Dei cognitionem tribus gradibus distingue-
re, & per tres cælus dividere. Aliter siquidem Deus vi-
detur per fidem, aliter per rationem, atque aliter per cō-
templationem. Prima visio est infra rationem, secunda
secundum rationem, tertia supra rationem. Ad primum
itaque & ad secundum cælum homines sanè ascendere
possunt, sed ad aliud quod est supra rationem nisi per
mentis excessum supra seiplos rapti nunquā pertingunt.
Quod autem per Beniamin illud genus, quod est supra
rationem intelligere debeamus, ex matris eius morte
conicere possumus.

De monte contemplationis, & eius ascensu.

CAP. LXXVIII.

Magna est altitudo scientiæ semetipsum perfecte
agnovisse, mons magnus, & altus, plena cognitio
rationalis spiritus omnium mundanarum scientiarum
cacumina mons iste transcendit, omnem philosophiam
& ab alto despicit. Quid tale Aristoteles, quid Plato,
quid tanta philosophorum turba tale invenire potuit.
Vere si seiplos plene cognoscerent, nunquam Idola a-
dorarent. *Hi deservunt scrutantes scrutatio.*

Raro valde in hunc montem ascendere, sed multo
rarior in eius vertice stare, & ibi moram facere, rarissi-
mum autem ibi habitare, & mente requiescere contin-
git. Multi in ipsa ascensione defecerunt propter laborem
ascendendi, & multi ab eius vertice oculis descenderunt
propter laborem standi, sed forte iam ascendisti, nec hoc
insufficit tibi. Disce ibi habitare, & mansionem facere,
& quaecumque mentis evagatione abstractus illuc sem-
per redire; absque dubio per multum usum quandoque
extretur tibi in oblectamentum, in tātum ut absque vi-

la laboris difficultate possis ibi assiduus esse, quinimo
pena tibi potius sit alibi, quam ibi moram aliquam a-
gere. Mira iucunditas in hoc monte sine labore morari
posse. Petro attestante, qui tanta & tam insolita suavi-
tate allectus exclamat: *Bonum est nos hic esse.* Ascendere
& stare est virtutis, inhabitare & requiescere felicitatis.
Domine quis ascendet, domine quis habitabit in monte sancto tuo?
Domine quis habitabit? Domine, quis requiescet in loco sancto
tuo? Emite lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me duxerunt
&c. Libenter enim sequor veritatē, non habeo sus-
pectum talem ducem. Nōuit ducere, nescit seducere.
Sed quid est veritas? *Ego sum,* inquit, *via, veritas, & vi-*
ta. Christum ergo sequere, si non vis errare.

In huius montis cacumine Christus transfiguratur.
In ipso Moyles cum Helia videtur, & sine iudice uter-
que cognoscitur, in ipso vox patris ad filiū auditur. Vis
videre Christum transfiguratum? Vis absque expositore
intelligere legem, & prophetiam? Vis audire paterni se-
creti arcanum? ascende in montem ipsum, discite cognos-
cere teipsum. Quod autem sine tribus discipulis in hūc
montem ascendere noluit: nec plus quam tres secum
ducere Christus, quæsiuit, forte in hoc docemur, quod
sive triplici studio ad huius cognitionis celsitudinē non
perducimur scilicet operis, meditationis, orationis.
Multa enim experimur operando, multa invenimus in-
vestigando, multa extorquemus orando. His tribus co-
mitibus sibi adiunctis veritas in nobis proficit, & in alta
se attollit, & consue se per quotidiana incrementa ex-
altat, donec prædicti montis verticem tangat. O quam
multos hodie videmus studiosos in lectione, desideriosos
in opere, tepidos in oratione, præsumentes tamen mō-
tis huius cacumina posse apprehendere, sed quando quæ-
so apprehendent, qui Christum ducem non habent?
Neque enim ducit eos Christus, qui ascendere nō vult
nisi cum discipulis tribus. Iungant igitur studio lectio-
nis studium operis & orationis, absque dubio sine ingē-
ti exercitio, sine frequenti studio, sine ardenti desiderio,
ad perfectam scientiæ altitudinem mens non subleua-
tur. Multi montis huius iam se credunt apprehendisse
suprema, cum constet eos eius vix tetigisse extrema.

Qualiter homo scire possit an illuc ascenderit.

CAP. LXXIX.

Sit tibi certum signum quia montis huius verticem
minime apprehendisti, si Christum clarificatū non-
dum videre meruisti, mox ut te dux tuus Christus col-
locaverit in summo, apparet tibi in habitu alio, & te co-
ram induitur lumine sicut vestimento. Animadvertite er-
go, quia aliam in valle, & aliam vestem Christus habuit
in monte. In valle sane habet vestem integram, sed in
monte tantum gloriosam. Nescit simplex veritas schif-
matum scissuras, & idcirco siue in valle siue in monte
non induit Christus, nisi vestes integras, sed distingue
inter doctrinam & doctrinam, & inuenies vestium dif-
ferentiam. Docet terrena in valle, & cælestia in monte.
Quamdiu ergo adhuc in valle moraris, quamdiu ad al-
ta non ascendis, non docet te Christus nisi de rebus ter-
renis & inanimis. Sed si iam te existimas ascendisse ad cor
altum, & Christum videre transfiguratum, quicquid in
illo videas, quicquid ab illo audias, non facile ei credas,
nisi occurrant ei Moyles & Helias. Scimus, quia *in ore*
duorum vel trium stat omne testimonium. Suspecta est mihi
omnis veritas, quam non confirmat scripturarum au-
thoritas, nec Christum in sua clarificatione recipio, si nō
assistant ei Moyles & Helias, & in valle & in montis as-
censione Christum sæpe recipio sine teste, nūquam au-
tem in montis vertice vel sua clarificatione. Si Christus
docet me de rebus exterioribus, vel de intimis meis fa-
cile recipio, utpote in his, quæ comprobare possum pro-
prio experimento: verū ubi ad alta mens ducitur, quan-
do de cælestibus quæstio ventilatur, ubi de profundis re-
bus agitur, in tātæ sublimitatis vertice nō recipio Chri-
stū sine teste. Nec rata esse poterit quælibet verisimilis

Matth. 17.

Psal. 23.
Psal. 14.
Psal. 42.

Ioan. 12.

Quantū va-
leat plena
cognitio sui.

Quomodo
multis con-
suetibus nostris
divina reve-
latio occur-
rat.

Matth. 18.
Omnis veri-
tas sine scri-
ptura suspi-
citur.

Quomodo
debeat cer-
ripa non
lagellari.

Affectus or-
dinati vera-
citer sunt bo-
ni.

Psal. 4.

Quomodo
virtutes in
vitiis con-
vertuntur.

1 Cor. 12.

Triplex Dei
visio.

De emittit
potestatem.

De discretio-
nis utilitate
vel eius pro-
prietate.

Quomodo
sunt spiri-
tus in usum
conversæ.

Officium
vera dispo-
sitionis.

Psal. 90.

Quam sunt in comprehensibilia quae habentur ex divina reuelatione.

Matth. 17. Explicatur in quo mihi complacuit.

Illa mens diuina reuelatione percipit quae in intimis illare consuevit.

Psal. 67.

reuelatio sine attestatione Moyli & Heliae, sine scripturarum auctoritate. Adhibeat igitur Christus, sibi duo testimonia in transfiguratione sua, si vult vt non sit mihi suspecta claritatis suae lux, illa tam magna & tam insolita, pulchrum spectaculum valdeque iucundum cum reuelatione veritatis. Hinc procedit manifesta ratio, & ad confirmationem reuelationis illinc occurrit tam aperta, quam figurata locutio. Alioquin ab altitudine dicitur timere, verens ne forte seducatur a demonio meruliano. Vnde enim tot haereses, vnde tot errores, nisi quia Spiritus erroris transfigurat se in Angelum lucis. Certe vterque se transfigurat, Christus scilicet & diabolus, sed Christus lucis suae veritatem confirmat in duobus testibus. Apparent itaque Moyles & Helias cum Domino in hoc monte. Apparent autem in maiestate non in obcuritate literae, sed in claritate spiritualis intelligentiae.

Qualiter illic ad tonitruum vocis diuinae cadit auditor.

C A P. LXXX.

Ecce quam magna sunt quae in hoc monte geruntur, sed adhuc his maiora sunt quae sequuntur. Hoc enim totum discipuli stantes aspiciunt, postmodum in faciem cadunt. Ad tonitruum itaque diuinae vocis auditor cadit, quia ad id quod diuinitus inspiratur, humani sensus capacitas succumbit, & nisi humanae rationis angustias deserat, ad capiendum diuinae inspirationis arcanum intelligentiae sinum non dilatat. Ibi itaque auditor cadit, vbi humana ratio deficit; ibi Rachel moritur, vt Benjamin oriatur. Itaque idem (ni fallor) per mortem Rachel & casum discipulorum figuratur, nisi quod trium in tribus discipulis scilicet sensus, memoriae, & rationis defectus ostenditur. Ibi enim sensus corporeus, ibi exterior memoria, ibique ratio humana interceptitur, vbi mens supra semetipsam rapta in superna eleuatur. Hic est inquit, filius meus dilectus in quo mihi complacuit. Aliud est dicere complacui, & aliud complacuit. Certe si filius aliud quam pater esset, posset pati in filio complacere, sed ipse pater sibi in filio complacere non posset. Quid est dicere complacui, nisi quomodo placui mihi in meipso ita placui mihi in filio, an forte eo quod dicit mihi complacui in hoc tuo beneplacito socium se habere ostendit, quia quomodo patri complacuit in filio, sic in filio complacuit & spiritus sancto. Vel forte idcirco dicitur complacui, vt inde detur intelligi, quia quomodo pater sibi complacuit in filio, sic sibi complacuit in spiritu sancto. Quid horum rectius dicitur, an potius totum hoc, quia quicquid horum eligitur, vnitatem substantiae in diuersis personis astruit, si recte intelligatur. Ascendat ergo homo ad cor altum, si vult cognoscere illa, quae sunt supra sensum humanum. Ascendat per semetipsum supra semetipsum, per cognitionem sui ad cognitionem Dei. Discat prius in Dei imagine quid debeat de Deo cogitare. Montis ascensio vt dictum est pertinet ad cognitionem sui; ea quae supra montem geruntur prouehunt ad cognitionem Dei, illud ad Ioseph, ista ad Benjamin pertinere dubium non est.

Qualiter homo preparet cor suum ad illum ascensum.

C A P. LXXXI.

Discat ergo dispersiones Israelis congregare, studeat euagationes mentis restringere, alluescat intimis suis immorari, exteriora omnia obliuisci, qui ad caelestium contemplationem anhelat, qui in diuinorum notitiam suspirat, faciat ecclesiam non solum desideriorum, verumetiam cogitationum, vt discat verum bonum solum amare, & ipsum solum indefinenter cogitare. In ecclesia, inquit, benedicite Deo. In hac namque gemina ecclesia cogitationum, & desideriorum. In hac gemina

vnanimitate studiorum & voluntatum, Benjamin in excessum rapitur, & mens diuinitus afflata in superna eleuatur. Ibi, inquit, Benjamin adolescentulus, in mentis excessu. Prius tamen est cuique vt faciat de cogitationibus, vel desiderijs suis sinagogam quam ecclesiam. Sinagoga congregatio, ecclesia interpretatur conuocatio. Insensibilia & bruta congregari possunt, conuocari autem non possunt, sed rationalium concursus spontaneo nutu fit, vt iure conuocatio dici possit. Si igitur persenseris desideria tua circa exteriores delectationes affici, & cogitationes tuas in eis iugiter occupari cum magna solitudine compelle intrare, vt saltem possis ex eis interim sinagogam facere. Sed cum illa desideriorum cogitationumque frequentis illius interne dulcedinis degustatione ad nutum rationis sponte occurrere, & in intimis fixa stare didicerit, ecclesiae vtiq; nomine vltius digne censeri poterit. In huiusmodi ecclesijs Benjamin libenter immoratur, mirabiliter delectatur. Et cum seipsum praeter gaudium iam capere non possit, supra seipsum ducitur, per excessum mentis in superna eleuatur. Benjamin, ait, amantissimus domini habetur. Scimus, quod in thalamis soleant sponsus & sponsa simul morari amoris obsequijs, in alterutrum occupari, mutuis amplexibus & charitate alterna confoueri. Miranda ergo pulchritudinis & formae singularis (ni fallor) prerogatiua pollet illa Benjamin nostra dilecta, cuius contubernium nunquam fastidire valet. Dixi, inquit, sapientiae soror mea es, & prudentiam vocavi animam meam. Intrans, inquit, in domum meam conuiescam cum illa &c. Eius siquidem frequens contubernium solet sane desiderium non minuere, sed augere, & amoris incandescens acriter inflammare, mirum ergo non est cur iste Benjamin in tota die quasi in thalamo commoratur, qui talis sponsae dulcedine fruatur, & inter humeros illius requiescens eius amore iugiter delectatur. Quam putas si frequentes incertis excessus patitur, quam saepe in extasim raptus supra seipsum ducitur, dum pulchritudinis eius magnitudine attonitus in eius admiratione suspenditur, & impletur absque dubio quod de eo legitur, Benjamin adolescentulus in mentis excessu. Notandum sane quomodo sibi occurrant testimonia scripturarum. Quod enim Propheta per Rachelis interitum, quod Euangelista designat per casum discipulorum, hoc psalmista exprimit in Benjamin per mentis excessum.

De duobus contemplationis generibus.

C A P. LXXXII.

Possumus tamen per mortem Rachelis, & per excessum Benjamin diuersa contemplationum genera non inconuenienter intelligere. Constat siquidem duo contemplationum genera supra rationem esse, & vtrumque ad Benjamin pertinere. Et primum quidem est supra rationem, sed non praeter rationem, secundum autem, & supra rationem & praeter rationem. Illa sane supra rationem sunt, sed praeter rationem non sunt, quae quamuis ratio patitur esse, nulla tamen humana ratione inuestigari, vel conuinci possunt. Ista autem dicimus, & praeter rationem & supra rationem esse, quibus videtur omnis ratio humana contraria. Qualia sunt ea quae de Trinitatis vnitatem credimus, & multa quae de corpore Christi indubitata fidei auctoritate tenemus. Quod enim in vna & simplici essentia triplex persona sit vel quod vnum idemque corpus eodem in tempore totum in diuersis locis esse possit, nulla humana ratio patitur, & huiusmodi assertionibus omnis absque dubio ratio cinatio reclamare videtur.

Hae sunt itaque illa duo genera contemplationis, quorum vnum ad mortem Rachel, aliud pertinet ad Benjamin excessum. In primo Benjamin interficit matrem, vbi omnem supergreditur rationem. In secundo autem etiam seipsum excedit, vbi in eo quod ex diuina reuelatione

Psal. 67.

Dent. 21. Quam sit inuicibilis contemplatio gratiam habere.

Proverb. 7. Sap. 8.

Psal. 67.

Corpus Christi sit totum in diuersis locis esse posse.

tionem agnoscit, humanæ intelligentiæ modum transcendit.

Quid est autem Benjamin in Ægyptum descendere, nisi ab æternorum contemplatione ad temporalia contemplanda intuitum mentis reuocare, & ab æternitatis luce, quasi de cæli vertice vsque ad mutabilitatis tenebras intelligentiæ radios deponere, & in tanta alternantium rerum confusione, diuinorum iudiciorum rationem perpendere, & ex magna parte penetrare. Et quid est quod Ioseph & Benjamin conueniunt, & oscula iungunt, nisi quod meditatio & contemplatio sæpe inuicem rationis attestacione occurrunt. Nam quantum ad generalem considerationem pertinet, sicut per Benjamin gratia contemplationis, sic per Ioseph intelligi valet gratia meditationis: proprie tamē expressius per Benjamin designatur intelligentia pura, per Ioseph vero prudentia vera. Comprehensio rerum inuisibilium pertinet ad intelligentiam puram. Circumspectio vero morū ad prudentiam veram. Intelligentiam puram dicimus, quæ est sine imaginationis admixtione. Prudentiam autem veram ad differentiam eius, quæ dicitur prudentia carnis, secundum quam filii huius sæculi dicuntur prudentiores filiis lucis. Totiens ergo Ioseph super collum Benjamin ruit, quotiens meditatio in contemplationem desinit. Tunc Benjamin fratrem suum super se ruentem excipit, quādo ex studio meditationis animus in contemplationem surgit. Tunc Benjamin & Ioseph oscula iungunt, quando diuina reuelatio & humana ratiocinatio in vna veritatis attestacione consentiunt. Videsne quomodo diuina scriptura circa vnam eandemque rem significationis modum alternat, vbiq; tamen aliquid adiungit, vnde sensum suum ex toto latere non sinat. In morte Rachel contemplatio supra rationem ascendit, in introitu Benjamin in Ægyptum contemplatio vsque ad imaginationem descendit: inde osculatione Benjamin & Ioseph diuinæ reuelationi humana ratio applaudit.

De quibusdam incidentibus.

C A P. LXXXIII.

Tempore prænotato scilicet imperante Conrado, Ludouicus Rex cœpit Vitriacum castrum Comitibus Theobaldi, vbi admoto igne incensa est ecclesia, & in ea mille 300. animarū diuersi sexus, & ætatis combuſte.

Eodem tempore Senonis præſente Ludouico Rege sic Episcoporum & Abbatum religiosorum conuentus contra Petrum Abaelardum, qui scandalizabat ecclesiã prophana quadam nouitate, verborum vel sensuum, & hic ab his interpellatus, cum esset de iustitia respõsurus, veritus, audientiam sedis Apostolicæ appellauit, & sic eundem non multo post Cabilone apud sanctum Marcellum obiit. Innocentius etiam Papa migravit, cui Guido castellanus Cælestini nomine alteratus successit.

Anno domini 1144. Et hic completis 5. mensibus, & dimidio Papatus officio decessit, eique Lucius ex Gerardo Cancellario factus Papa successit.

Eo tempore, beato Bernardo Clareuallensis mediante, simulas, quæ inter Regem Ludouicum & Comitem Theobaldum incanduerat, sopita est.

Anno domini 1145. Edissa Mesopotamiæ ciuitas, in qua erant Apostolorum Thomæ & Thadæi corpora, & quæ sordibus idolatriæ nunquam polluta fuerat, ex quo prius ad Christianismum conuersa est, à Turcis obsessã capta est.

Lucius infra annum pontificiũ sui decessit, & eodem anno fames magna in Francia inualescit. Sanctus Bernardus in Alemania multas virtutes facit, vbi apud urbem Spirensium tantus erat concursus, vt Conradus Rex ne populus eum comprimeret, deposita clamyde eum in proprias vlnas suscipiens, de basilica asportaret. Bernardus Abbas sancti Anastasii eligitur in Papam Romanũ & sic Papa 172. vocaturque Eugenius tertius. Hic de Clareualle fuit monachus, & beati Bernardi discipulus,

vir tam honore quã æterna memoria dignus. Cõtra quẽ Romani Iordanem Patriciũ & Senatorem erigentes, ipsum ab urbe deturbant. Ipse ergo seditione orta in populo, puluerem pedũ in litigantes excussit, & relictis eis in Frãciam venit, in cuius comitatu multa signa fecit sanctus Bernardus. Ad hunc Papam scripsit idẽ vir sanctus librum multæ subtilitatis, & vtilitatis, cuius titulus est: *De consideratione*. Sub Eugenio Papa huius nominis tertio trãſſatus est liber Ioannis Damasceni presbyteri, de græco in latinum à Burgundione iudice ciue Pisano, in quo continetur orthodoxæ fidei traditio in quatuor libros diuisa 100. capitulis distincta.

Anno domini 1146. Rex Francorum Ludouicus captae urbis Mesopotamiæ zelo accensus, vel vt alii putant Vitriacensis incendiũ cõscientia cõpunctus, apud Viselicũ affixo sibi crucis signo cũ regni principibus, & multitudine innumerabili transmarinã peregrinationem proponit aggredi. Ecclesia Tornacensis, quæ per annos circiter 600. à tempore beati Medardi sub episcopo Nouiomensis sine proprio fuit sacerdote, hoc anno cepit proprium episcopum habere, Anselmo scilicet Abbate sancti Vincentij apud Lugdunum ab Eugenio Papa consecrato, & eidem urbi in episcopum destinato.

Per idem tempus in Alemaniam partibus admirabilis quædam virgo proeclatæ ætatis erat, cui tantam diuinã virtus gratiam contulerat, vt cum laica & illiterata esset, mirabiliter tamen rapta frequentius in somnis disceret, non solum quod verbis effunderet, sed etiam quod scribendo latine diceret, vt dictando catholicæ doctrinæ libros conficeret.

Author. Hæc fuit vt æstimo sancta Hildegardis, quæ multa fertur prædixisse de futuris. Ad quã scripsisse dicitur etiã beatus Bernardus Clareuallensis. Hæc ad Colonienses scribens, de futura clericorum tribulatione dicit, quod clerici gloriã absq; merito volũt habere, & meritũ absque opere. Andeberthus Marchiæ Comes vnici filii morte turbatũ terrã suã Regi Hærico vendidit. Nã filius eius à quodam milite quem proditiose occiderat, viuis sublatuſ nusquam comparuit. Vnde territus pater crucẽ accipit, ac Hierusalem vadit vbi & moritur. Cuius terram Gaufridus & Hugo de Lesiniaco se dicentes hæredes repetunt, & tandem eam obtinent.

Cronographus. Guillelmus puer in Anglia crucifigitur à Indæis in die parasceue in urbe Noruico de quo talis visio legitur.

De reuelatione inferni facta Guillelmo puero.

C A P. LXXXIV.

Puer quidam nomine Guillelmus, annorum 15. dormiens vidit virum splendidum dicentem sibi: Sequere me, & cepit mox vmbra videre & terram à læua, sed & læui visione ductoris sui confortatus est. Dehinc vallem vidit tenebrosam habentem hinc ignem, illinc aquam frigidissimam, vbi animæ de vno in aliud semper transibant. Post hæc deduxit ille senior puerum ad alia tormenta, vbi vidit sedilia infinita ignea, & plebem innumeram eisdem impleri sedilibus, & dæmones monetam flammeam de sacculis proferebant, & in ora singulorum proieciabant, quam illi per voces & guttur emittebant; sed dæmones iterum in ora eorum reingerebant. Postea vidit à dæmonibus carnes, quæ perfecti hominis formam habere videbantur, in caldaria proiici, & sub momento quasi mox nati infantes apparebant. Hæc fuscinalis ignitis à caldariis erectæ statim in priorem ætatem transformari videbantur, & sic sæpius in caldariis retorquebantur. Ductus inde ad alium ignem, vidit innumeros homines in eum proiectos, in singulis iuncturis dissolui, & iterum de flamma erectæ ad loca sua reuerse sunt iunctura. Postea vidit multos super rotas volubiles affigi, viros per virilia, feminas per membra genitalia, & omnes clamabant, vix vix. Post hæc vidit multos super sedes igneas, quasi fures in campo suspensos capitibus deorsum. Alij frigore morientes, vestes

subter-

68. Ob. 1146.

Puer quidam damnatorũ tormenta cernit.

subterponas videbant, sed tangere non valebant. Alij fame cruciati cibos delectabiles subterpositos tangere non poterant. Et in quacumque necessitate positus alijs non subuenerant, in eadem consolationem nullam recipiebant. Postea vidit tartarum apertum, qui videbatur in descensu profundior quam sit longitudo viæ à Dorobernia in Londoniam. Iste hostis antiquus sedebat in medio flammæ in sex partes distentus. Cum autem puer staret iuxta oram putei tremens, teter spiritus, qui sinistro lateri eius semper ab egressione domus adhaerebat, cepit eum accusare dicens. Omnia praua huic puero semper suggesti, ea vero quæ puer confessus fuerat ante pascha, nam post pascha hoc accidit, omnino tacebat, tot tamen & tanta crimina illi obiecit, vt ad æternam damnationem sufficere crederentur. Tunc ad admonitionem ductoris, cum puer signo crucis se muniret, puteus non comparuit. Ductore vero illo recedente, puer diu in tenebris stetit tremens.

De visione Guillelmi pueri à Iudæis crucifixi.

CAP. LXXXV.

Videt beatorum sedes.

Apor. 21.

Reuertens autem ductor puerum ad lucidum splendorem duxit, & statim apparuit murus infinitæ longitudinis & latitudinis, in quo nullus patebat aditus, venientes illuc in momento ultra se raptos inuenerunt. In patria illa desiderabili apparuit domus rotunda, quæ 12. portas habebat, sicut scriptum est: *Ab oriente porta tres, &c.* Hanc ingressi tam amplam viderunt, vt quotquot in mundo sunt ipsius partem decimam implere non possent, ibi multos in magna gloria videbat, sed alij alijs gloriosiores, tunc vidit decem beatorum catervas. Veniens autem ad orientalem portam circa medium ostii, vidit altare quoddam, circa quod viri splendidi sedebant, qui omnes vni tanquam præstantissimo fabulabantur. Ille coronam auream habebat in capite, 12. crucibus aureis insignem. Puerum in hac visione lætantem, alloquitur ductor suus: Hic tibi locus erit si bene vixeris, sciasque hunc esse puerum Guillelmum quem Iudæi apud Norvnicum crucifixerunt. Iterum digressus ab eo statim redijt, & dixit: Sequere me, quia illuc te reducam, vbi te cepti iubente Deo. Venios autem, si bene laboraueris, ad hanc gloriam. Mox ad corpus licet renitens reuersus est. Hic in 2. feria paulo ante nonam dormire cepit. In tertia feria circa tertiam in faciem se erigens signauit se, quando scilicet tartarum vidit apertum. In 5. feria circa meridiem reuixit.

An. Ch. 1147.

Anno domini 1147. Conrado Rege in purificatione beate Mariæ apud Francofort constituto, Abbas Clarenallis secundus Bernardus tam Regi quam cunctis fere Principibus crucis affigit signum, & loci peregrinationis multiplicatur per numerum. Naualis Dei exercitus ex Anglia, Flandria, atque Lotharingia collectus 2. idus Aprilis, de Tredemunde portu Angliæ est cum 200. fere nauibus profectus 4. Cal. Iulij, in vigilia Apostolorum Petri & Pauli Vlyssobonam applicuit, & eam post 4. mensium obsidionem per multas cædes, per multam macerationem Dei virtute & sua industria capiuit, & cum de ipsis tantum essent 13000. hostium 2000. & quingenti superantes, ingressi cum hymnis ecclesiam dedicantes, episcopum ibi & clericos ordinauerunt. Ad corpora ibi occisorum tres recaperauerunt vsu loquendi. Hoc anno Guillelmus Niuernensis Comes relicto sæculi principatu & omni honore calcato, Carthusiam petit, ibique Deo digne & humillima paupertate conuersatus, infra annum conuersionis suæ felicem terminat cursum vitæ. Conradus Rex mense Maio cum multitudine innumerabili & incomparabili peregrinationem aggressus, transito prospere Bosphoro, dum ad expugnandum Iconium inconsulte diuertit, consumptis terræ germinibus, & deficientibus victualibus, cum suis fame afflictus redit, & persequentibus Turcis multa milia suorum amittit.

De concilio Rhemenfi & Gilberto Porretano.

CAP. LXXXVI.

Anno domini 1148. Remis concilium à Papa Eugenio celebratur, in quo concilio publice confutauit beatus Bernardus magistrum Gilbertum cognomento Porretanum, disputando cum eo singulariter tantquam sui temporis singularis athleta. Hic Gilbertus, erat Pictauiorum episcopus, in sacris literis plurimum exercitatus, sed sublimiora se scrutatus ad insipientiam sibi. Siquidem de Trinitatis vnitæ, & diuinitatis simplicitate, non simpliciter sentiens, nec fideliter scribens, discipulis suis panes proponebat absconditos, & fortius propinabat aquas, nec facile quid saperet, immo quantum deheret personis authenticis fatebatur. Timebat enim quod apud Senonas Petrum Abaelardum ei dixisse ferunt.

Nunc tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Nouissime tamen cum tam super hoc fidelium inualefceret scandalum, cresceret etiam murmur, vocatus ad medium est, & librum tradere iussus, in quo blasphemias euomerat, graues quidem, sed verborum quodam inuolucro circumseptas. Sanctus ergo Bernardus primo quidem totum quod ille verborum cauillationibus occultare videbatur subtilioribus interrogationibus eliciens, deinde tam suis ratiocinijs, quam sanctorum testimonijs biduana disputatione redarguit. Considerans autem nonnullos ex his, qui præsidebant, iam quidem animaduertentes blasphemiam in doctrina, adhuc tamē auertentes iniuriam à persona, accensus est zelo & domesticam sibi Gallicanam seorsum conuocat ecclesiam, communi deinceps consilio à patribus 10. provinciarum, alijs autem episcopis & Abbatibus plurimis dictante viro Dei nouis dogmatibus opponitur symbolum nouum. Cui etiam subscribuntur nomina singulorum, vt eorum videlicet omnium sic irreprehensibilis zelus ceteris innotescat. Ita demum Apostolico iudicio, & auctoritate vniuersalis ecclesie error ille damnatur. Episcopus Gilbertus an eidem damnationi consentiat interrogatur. Consentiens, & publice refutans quæ prius scripserat & affirmauerat, indulgentiam ipse cõsequitur, maxime quod ab initio captus fuisset, ea lege se eandem disputationem ingredi, vt promitteret sine vlla sese obstinatione pro ecclesie sanctæ arbitrio correcturum libere opinionem suam. Horum duorum magistrorum Petri videlicet Abaelardi, & Gilberti Porretani quidam discipuli nimium zelantes pro ipsis, beato Bernardo & toti Cisterciensi ordini postea detrahere ceperunt.

De fame & pestilentia illius temporis.

CAP. LXXXVII.

Eodem anno Franci per deserta Syriæ dolo & astutia Græcorum & crebro assultu Turcorum, detrimenta maxima patiuntur, & fame nimia cruciati, quidam equorum, & asinorum carnibus vescuntur, sic cum multo labore & damno multis fame pereuntibus, vix tandem Seleuciam venerunt, & Antiochiam, & Palestinam nauibus petierunt. Nam anno præcedenti Rex eorum Ludouicus peregrinationem aggressus, cum infinitis & expeditis suorum militibus, per Hungariam profectus, transito Bosphoro, occursum Conradi Regis exceptus, & ab Imperatore Græcorum nauibus eius fuerat Hierosolymam euectus.

Hoc quoque anno Lauduni 4. nonas Iulij factis tonitruis, in monasterio sancti Vincentii monachis diuini officii cursum complentibus, duo ex his subito fulminis ictu corruentes expirauerunt. Alii quidam tacti vel terri vix conualuerunt. Fulmine etiam altaris linteam vrente, & sacrarium penetrante, & de magna cruce partem, partem quoque claustralis ostii asportante, tota domus repletur horrore. In alijs etiã locis hominibus seu

hominum

An. Ch. 1148.
Concilium
Rhemenfi in
Gallia.

Gilbertus
Porretanus
sua errorem
agnosuit.

An. Ch. 1148.

An. M. & C.

An. Cl. 1148. Centium Rhenensium in Gallia.

An. Cl. 1149.

Gilbertus de vitiis suis errorum agnoscat.

An. Cl. 1148.

Tempora Conradi tertii Imperat.

Liber Vigessimus sextus.

Tempora Conradi tertii Imperat.

1127

Anni Mundi & Christi.

hominum aedificijs, vel animalibus fulmine percussis, malaque solito grauiora Christiani contingere sunt significata. Dicunt etiam Hierosolymis in templo Domini, siue in monte Oliueti fulmine & eius infortunij praesagium fuisse. In territorio Gebennensi lupus quidam, corporis magnitudine & animi ferocitate alijs dissimilis, homines deuorauit, & plusquam 30. animas diuersi sexus & aetatis, vita priuauit. In alijs etiam locis hoc anno lupi similiter nocentur operati.

Obsessa per triduum Damasco à Francis & Germanis, ac Hierosolymitanis captis iam muris anterioribus, qui hortos ambiebant, cum in breui ciuitas capienda putaretur, dolo ut aiunt Principum Palaestinarum obsequio remouetur. Factaque discessione Rex Francorum & Imperator iterum condito die ad obsidendam Acalonem cum suis Ioppe conueniunt; sed Hierosolymitis minime iuxta conductum occurrentibus Imperator Constantinopolim nauibus euehitur. Rogerus Rex Siciliae exercitum naualem direxit ad fines Aethiopiae, captaque in signa ciuitate, quae dicitur Aphrica Suilla, Aifax Clipea aliisque castris pluribus, archiepiscopum Aethiopiae, qui sub seruitute Romam venerat consecretandus, ad sedem remittit liberum. Henricus Ludouici Regis Francorum filius contempto mundi schemate pro Christo in Clareuallii indutus monachali schemate prouehitur ad episcopatum ciuitatis Beluagicae. Interim Manuel recepto in deditioem Curfolio, Siculorum naues per suos insequitur & captis nonnullis nauibus ex fuga liberatur, & à Rege Rogero nec non à Papa Eugenio honorifice suscipitur, ac deducitur.

De raptu anime Tundali, & eius visione.

C A P. LXXXVIII.

Anno domini 1149. qui fuit annus secundus expeditionis Hierosolymorum, Conradi Regis Romanorum, & annus quartus Eugenii Papae, in quo anno ipse Papa de partibus Galliarum Romam reuersus est, in quo etiam anno sanctus Malachias in Clareualle defunctus est, visa est haec visio.

Due sunt Metropoles in Hibernia, Ardiacha septentrionalium Hibernensium, Australium Caselenis, de qua ortus fuit vir quidam, Tundalus nomine, nobilis genere, crudelis actione, forma corporis egregius, fortitudine robustus, de salute animae suae nihil sollicitus, grauius ferebat si quis ei vel breuiter de salute animae loqueretur. Ecclesiam negligebat, pauperes Christi nec videre volebat, scurris & ioculatoribus pro vana gloria distribuere quaequid habebat. Hic cum multos haberet amicos & sodales, inter eos habebat unum, qui commilitonis debito, trium equorum debitor erat. Hic cum statutum terminum praestolaret, transacto termino, illum conuenit, qui cum bene receptus ab eo peredinarer tribus noctibus cepit tractare de ceteris rebus. Cui cum ille responderet, se modo ad manum non habere quod petebat, iratus recedebat; debitor autem illum mitigare cupiens, rogauit eum ut priusquam recederet secum cibum sumeret. Resedit & securi deposita, quam in manu tenebat, cibum cum illo sumere cepit, statimque percussus inuisibiliter manum quam extenderat replicare non potuit ad os suum, & clamare cepit terribiliter, suamque securim quam deposuerat uxori locum commendaui dicens: Custodi meam securim, quia ego mortuus, statimque corruit corpus eius exanime ac si nunquam animam habuisset. Adfuit omnia signa mortis accurrunt familia, tollitur cibus, exclamant armigeri, plorant hospites, corpus extenditur, pulsantur signa, accurrunt clerici, mirantur populi, totaque ciuitas subita boni militis morte turbatur. Ab hora 10. in 4. feria vique in eandem horam sabbato mortuus sic iacuit. Calor tamen modicus in sinistra parte pectoris diligenter palpantibus sentiebatur, & ideo cum subterrate nolecerunt. Post haec resumptis spiribus ex debili statu quasi per vnius horae spacium respirare cepit. Mirantibus omnibus debili intui-

tu circumspicere cepit. Interrogatus si vellet communicare, inuuit sibi affert corpus Domini, quod cum sumpisset, & vinum bibisset, cepit in gratiarum actione Deum laudare & dicere: O Deus maior est minima tua quam iniquitas mea, licet magna sit nimis. *Quantas ostendisti mihi tribulationes, multas & malas & conuersus unificasti me.* Quod cum dixisset statim sub testamento omnia, quae habebat dispersit, & dedit pauperibus & se signo crucis signati cepit, & pristinam vitam funditus se relicturum vouit, & cuncta quae viderat, & passus fuerat narrauit dicens.

De aspectu demonum, & Angelis, qui deduxit eum.

C A P. LXXXIX.

Cum anima mea corpus exueret, & illud mortuum esse cognosceret, reatus sui conscientia cepit formidare, & quid faceret nesciebat. Timebat quidem sed quid timeret ignorabat, volebat ad corpus redire, sed intrare non poterat. Foras exire se vbi que pertimescebat. Igitur flens & plorans, & tremebunda, & quid ageret nescia, in nullo confidens nisi in misericordia Dei, tandem vidit ad se venientem tantam immundorum spirituum multitudinem, ut non solum totam domum, & atrium domus, sed etiam vicos & plateas ciuitatis impleverent, & circumdantes miseram animam dixerunt: *Cantemus huic miserae animae debitum mortis canticum, quia filia mortis est, & cibus ignis inextinguibilis, amica tenebrarum, & lux inimica.* Et conuersi ad eam stridebant dentibus in ipsam, & ungulis propriis praefurore nimio genas teretimas laniabant dicentes: *Ecce misera populus, quem elegisti cum quibus arsura intrabis in infernum, nutrit scandali, amatrix discordiae, quod & nos amamus. Quare non superbis modis? Quare non adulteraris, quare non fornicaris? Vbi est vanitas tua, & vana iactantia? Vbi risus immoderatus, vbi fortitudo tua qua plurimis insultabas? Quare modo non innuis oculis? non teris pede, non digito loqueris, non prauo corde machinaris malum, sicut facere solebas in leuitatibus, & lecccacitatibus tuis.* Cum haec & similia dicerent, vidit à longe vementem quasi stellam lucidissimam, in quam statim infatigabiles fixi intuitus, sperans se aliquod solatium per eam percipiturum. Erat autem Angelus eius, qui cum appropinquasset proprio eam salutauit nomine dicens: *Aue Tundale, quid agis. Videns autem ille speciosum iuuenem nimis, & audiens se proprio nomine salutatum, praetimore simul, & gaudio sic respondit: Heu Domine pater, circumdederunt me dolores inferni, praecipuerunt me laqueo mortis.* Cui Angelus: *Modo me vocas Dominum, & patrem, quem semper tecum habebas, & nunquam tali nomine dignum me iudicabas. At ille: Domine vbi nunquam te vidi, aut nunquam dulcissimam vocem audiui: Ad quem Angelus. Ego semper te sequebar à natiuitate tua quocumque ibas, & nunquam meis consilijs acquiescere volebas. Et extendens manum in vnum immundorum spirituum, qui praeter ceteris ei maledictis insultabat. Ecce, inquit, ille cuius voluntati & consilio obtemperabas, sed adent tibi misericordia Dei, quam tamen non meruisti. Esto ergo secura & leta, quia patieris pauca de multis, quae merueras. Sequere me, & quaecumque tibi monstrauero memoriter tene, quia iterum ad corpus reuertaris. Tunc illa ultra modum perterrita relicto corpore suo, supra quod steterat accessit propius. Demones hoc audientes, & mala quae minabantur se non posse inferre audientes, blasphemauerunt, Deum iniustum esse dicentes, *quia non reddebat sicut promiserat unicuique secundum opera sua.* Et post haec in semetipsos insurrexerunt, & plagis quibuscumque poterant se mutuo percutiebant, & nimio fetore cum ingenti tristitia, & indignatione recesserunt. Angelus autem praecedens dixit ad animam: *Sequere me. At ille respondit: Heu Domine mi, si praecesseris illi me recto capient, & aeternis**

Redit ad corpus.

Psal. 7.

Anima à corpore separata quid fecerit.

Angelus eius ei adest.

Psal. 17.

Demoni de eius liberatione dolent.

ignibus

Haec etiam Billiam re-
fert Diony-
sius Carthusi-
anus, in li-
bro de qua-
estiuuissim-
is articulis
et in lib.
de iudicio
anime arti-
culo 21.

Tundalus à corpore ex-
uauit.

Psal. 90.

ignibus tradet. Ad quam Angelus: Ne timeas quia plures nobiscum sunt, quam cum illis. *Si Deus pro nobis, quis contra nos. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Versum tamen oculis tuis considerabis & retributionem peccatorum videbis.* His diebus profecti sunt.

De valle horribili, & ponte angusto.

CAP. XC.

Demonstratur
Tundalo inferorum
supplicia.Descriptio
pœna patri-
cidarum, &
fratricidarum.

Quamque longius simul pergerent, nullumque præter splendorem Angeli lumen haberent, venerunt ad vallem terribilem & tenebrosam valde, & opertam mortis caligine. Erat autem profunda, & carbonibus ardentibus plena, operculum ferreum habens spissitudinis 6. cubitorum, quod ardore nimio ipsos carbones superabat ardentes. Cuius fœtor omnes, quas hucusque passa fuerat anima tribulationes, superabat. Super illam laminam descendebat multitudo miserarum animarum, & illic cremabantur, donec ad modum cremi in fœtamine liquescerent, & quod erat gravior per prædictam laminam colabantur, sicut colari solet cera per pñum, & iterum in carbonibus ignis ardentibus renouabantur ad tormentum. Hæc erat pœna patricidarum, fratricidarum, homicidarum vel facti vel consensu. Sed post hanc pœnam, inquit Angelus, ducentur ad maiores. Tu autem quamvis homicida sis, modo tamen istam non patieris. Post hæc venerunt ad montem miræ magnitudinis & horrois, magnæ & vastæ solitudinis qui transcuntibus angustum valde præbebat iter. Ex vna parte illius montis erat ignis putridus sulphureus & tenebrosus, ex altera parte nix glacialis & ventus horribilis. Erat mons ille tortoribus plenus, qui furcas habebat ferreas ignitas, & tridentes acutissimos, quibus iugulabant animas transire volentes, & ad pœnas trahebant, & per vices de niue & grandine mittebant eas in ignem, & e-conuerso. Hæc est, inquit Angelus, pœna insidiatorum & perfidorum. Post hæc anima illa præ timore pedetentim angelum sequens, venit ad vallem profundam, & putidam nimis & tenebrosam, cuius profunditatē ipsa quidem anima videre non poterat, sonitum tamen sulphurei fluminis, & ululatum patientium in eo audiebat. Fumus vero de sulphure & cadaveribus inde surgebat foetidus, qui superabat omnes pœnas quas prius viderat: ibi erat tabula longissima de vno monte in aliū montem porrecta, in modum pontis super vallem extensa, quæ mille passus habebat in longitudine, in latitudine pedem vnum. Quem pontem nemo nisi electus transire poterat. De hoc ponte vidit hæc illa anima multos cadere, & vnum solum presbyterum illæsum pertransire, qui erat peregrinus portans palmam, & indurus scilauinia, & primus ante omnes intrepidus pertransibat: Angelus autem timentem consolans animam dixit: Ne timeas, ab hac siquidem pœna liberaberis, sed aliam patieris. Et præcedens tenuit eam, & ultra pontem duxit illæsam dicens: Hæc est, inquit, vallis horribilis in pœna superborum.

De bestia monstruosa, & terribili.

CAP. XCI.

Prætereunte autem Angelo profecti sunt per viam tenebrosam & tortuosam, & difficilem valde: & cum multum laborarent in eundo per tenebras, vidit anima à lōge bestiam incredibilem magnitudine, & horrore intolerabilem, quæ maior erat omnibus montibus quos prius viderat. Oculi eius quasi colles igniti, os eius valde patas & apertum, videbatur posse capere 9. M. hominum armatorum. Habebat autem in ore suo duos parasitos gigantes versis capitibus valde incompósitos, quorum vnus habebat caput fursum ad superiores dentes præfactæ bestie, & pedes deorsum ad inferiores, alius vero e-conuerso. Et erant quasi columnæ in ore eius, quæ os illud

in similitudinem trium portarum diuidebant, flamma inextinguibilis ex ore illo exibat, quæ in tres partes per illas tres portas diuidebatur, & contra ipsam flammam animæ damnanda intrare cogebantur. Fœtor quoque incompertabilis ex ore ipso exibat, & planctus multitudinis de vtre eius per idem os audiebatur. Intus enim erant multa millia virorum ac mulierum dira tormenta lucentium: ante cuius os etiam immundorum spirituum multitudo cogitum animas intrare stabat; eas antequam intrarent multis plagis & verberibus affligentes. Cumque anima Tundali diu aspexisset tam horribile monstrum, nimis exterrita dixit ad Angelum. Domine quare illuc appropinquas. Ad quam Angelus: Iter nostrum aliter explere non possumus: hoc tormentum nõ possunt vitare nisi electi. Hæc bestia vocatur Acheron, & deuorat omnes auaros. De hac scriptum est: *Absorbeti flumini, & non mirabitur, & habet stanciam, quod insitit lordani in os eius.* Hi vero, qui in ore eius, & inter dentes apparent contrapostiti gigantes sunt, & suis temporibus in secta sua nulli fideles fuerunt. Et cum hæc dixisset Angelus accedens propius antecedebat animam, & stetit ante bestiam. Anima vero licet nolens sequebatur. Et cum simul starent ante bestiam, Angelus disparuit, & anima misera sola remansit. Demones autem circumdederunt eam vt canes rabidi, & flagellatam traxerunt secum in ventrem bestie. Quanta vero ibi passa sit vultus eius, & motus conuersio postea indicauit. Passa ibi est morsus, & ibi lacerationes canum, vrsorum, leonum, serpentium, & animalium aliorum innumerabilium incognitorum, & monstruosorum ferocitatem, & demonum ictus, ardorem ignis, asperitatem frigoris, fœtorem sulphuris, caliginem oculorum, fluxum lachrymarum ardentium, stridorem dentium, copiam tribulationum. Ibi se misera anima de præteritis accusabat, & præ nimia tristitia, & desperatione genas proprias lacerabat. Et cum se putaret ibi æternaliter damnatam, nescia qua ordine, extra bestiam se esse sentit. Et cum longius à bestia iaceret debilis, aperiens oculos vidit prope illum, qui antecedebat Angelum lucis. Tunc illa gaudens, licet afflicta multum, laudauit Dominum de sua misericordia. Angelus autem Domini tetigit illam, & confortauit eam.

De stagno tempestuoso, & ponte periculoso.

CAP. XCII.

Vntes inde longius viderunt stagnum amplum valde & tempestuosum, eius fluctus elati non permittebant cernere cælum. Ibi erat plurima multitudo bestiarum terribilium mugientium, vt animas deuorarent: per lacum stagni pons multum angustus erat, & longus vsque ad duo milliaria. Latitudo eius erat vnus palmi, longior erat & angustior, quam pons superior. Eratque tabula illa plena clauis ferreis acutissimis insertis, qui omnium transeuntium pedes perforabant. Omnesque bestie ad illum pontem conueniebant, vt inde cibum sumerent, anima scilicet quæ transire non poterant. Erant autem bestie tantæ magnitudinis, vt magnis turribus assimilarentur. De ore ipsarum exibat ignis tam vehemens, vt stagnum ipsum à cernentibus bullire putaretur. Vidit autem ibi animam quandam in ponte valde plorantem, & se multis criminibus accusantem: eratque pondere magno manipulorum frumenti onerata, & hunc pontem cogebatur transire, & quamuis plantas clauis perforatas nimis doleat, magis tamen timebat in stagnum cadere, & in ora patentia bestiarum intrare. Quæretis Tundalo quid hoc esset, dixit Angelus: Ista pœna specialiter tibi condigna est, & tui similibus furtum perpetrantibus, vel magnum vel modicum, non tamen eodem modo patiuntur, qui in minimis, & qui in magnis deliquerunt, nisi illud modicum sacrilegium fuerit. Sacrilegij autem reus est, qui vel rem sacratam, vel de loco sacro aliquid furatur. Maxime vero rei sunt, qui sub habitu religionis delinquant. Hunc pontem oportet te transire, & vaccam indomitam tecum ducere, & illæsam ultra

pontem

pontē mihi reddere: quia vaccam cōpatris tui aliquando furatus es. Ad quem Tundalus: Domine nonne ego illam reddidi? Reddidisti inquit, sed quando illam abscondere non potuisti. Et ideo non plenum patieris supplicium, quia minus est malum velle, quam perficere, licet vtrumque malū sit ante Deum. Et his dictis ostendit ei Angelus vaccam indomitā. Tundalus vellet nollet tenuit vaccam, & eam quibuscunque poterat minis instigare conabatur ducere ad pontem. Bestiæ vero mugientes veniebant, & cibum suum de ponte expectabant. Tundalus cepit iter agere, vacca autem nolebat eum sequi. Cum staret Tundalus cadebat vacca, & cum illa stabat, cadebat Tundalus. Et sic versa vice, modo cadendo, modo stanto venerunt vsque ad medium pontis. Cumque illuc venissent, viderunt quendam, qui portabat manipulos tritici sibi venire obuiam, qui rogabat animam Tundali, quæ vaccam ducebat, ne sibi pontem præoccuparet, & Tundalus similiter illum rogabat, ut iter suum eum complete permitteret, quod iam mediū perfecterat neuter eorum non dico reuerti, sed nec respicere retro poterat. Sicque stantes, & plotantes pontem plantarum suarum sanguine cruentabant. Cumque ita diutius starent, nescientes quo modo vterque alterū se pertransisse videns mirabatur. Tundalos autē, Angelum suum, quē retro reliquerat ante se stantē vidit. Qui dixit ei. Bene venias, de vacca amplius non cures, quia nihil amplius ei debes. Cumque Tundalus ostenderet pedes suos, diceretque quod amplius ire non posset. Respondit Angelus: Meminisse enim debes, quā veloces fuerūt pedes tui ad effundendū sanguinē, & ideo contritio & infelicitas in visis tuis. Et tangens eū sanauit eū & sic processit. Et cū diceret Tundalus. Domine quomodo? Respondit Angelus: Quidā tortor terminus nostrū expectat aduentū, cuius hospitium non possumus præterire, quod hospitium semper est plenum hospitibus, sed hospes ille adhuc alios hospites ad supplicium desiderat inuenire.

De furno flammeo.

CAP. XCIII.

Cumque irent per loca tenebrosa & arida apparuit eis domus aperta maxima, quasi quidam mons arduus præ nimia magnitudine rotunda, quasi furnus flamma inde exibat, quæ per mille passus animas quas inuenire poterat cōburebat. Quod videns Tundalus dixit ad Angelum: Ecce appropinquamus ad portas mortis, quis me miserū liberabit? Cui Angelus: Ab ista quidem exteriori flamma liberaberis, sed ipsam domū vnde procedit intrabis. Et cū propius accederent, viderunt carnifices eum securibus, & cultris, & bisacutis, & dolabris, & terrebriis, & falcibus & forcipibus acutissimis, & vangis, & fossorijs, & ceteris instrumentis, quibus animas excoiare vel decollare, vel scindere, vel truncare poterant in medio flammatarū stantes, & sub manibus eorū multitudinē animarū hæc omnia sustinentium. Quod videns Tundalus dixit ad Angelū: Obsecro domine si placet ab hoc solo me libera supplicio, & ceteris quæ post hoc occurrerint, me tradi concedo. Cui Angelus: Hoc est maius supplicium omnibus, quæ hæcenus vidisti, sed adhuc vñū videbis maius, intra istud supplicium quia canes rabidi te expectant. Tundalus autem tremens, & præ angustia deficiens rogabat ne intraret, sed non profecit. Dæmones autem videntes eum sibi concessum circūdederūt eum, & magnis conuicijs exprobrantes, cum suprædictis instrumentis in frustra discerpserunt. Dominus huius domus dicebatur Pristinus in qua erat gemitus & tristitia, fletus & stridor dentium, lentus ignis extrinsecus, & intrinsecus vastū incendium. Auiditas cibi inexplabilis ibi erat, nec satiarī poterat nimietas gulæ, verenda loca doloribus cruciabantur permaximis, pudenda ipsa putredine corrupta videbantur scaturire vermibus, & in ipsa verenda virorum ac mulierum non solum secularium, sed etiam religiosorum diræ quædam intrabant bestiæ, ibique anima Tundali se iuste pati talia fateba-

Spec. Hist.

tur; sed quando Deo placuit nesciens quo ordine se extra tormenta esse cognouit. Sedebat autem in tenebris, & in vmbra mortis, & videns Angelum suum dixit: Heu Domine mi, vbi est quod audiimus? *Miseri cordia Domini plena est terra.* Respondit Angelus: Hæc sententia multos decipit, Deus tamen licet sit misericors, est tamen iustus, multa vindicat, sed plura condonat. Tu iuste passus es quicquid passus es, sed tunc gratias ages, quando videbis, quæ tormenta per misericordiam Dei euaseris. Si Deus dimitteret cuncta cur homo iustus esset? Et si supplicia non pertimesceret quare peccare timeret, vel à voluptatibus suis se auerteret? Et quid opus esset ut confessi pæniterent, si Deum non timerent? Peccatoribus pœnitentiam in corpore agentibus misericorditer à Deo parcitur, sed tamen pro suis meritis puniuntur. Iustis quoque pro suis excessibus temporale commodum in corpore degentibus iuste tollitur, sed bona eis sine fine mansura misericorditer cum Angelis reseruantur. Multa mala opera condonat Deus, nullus tamen opus bonum ab eo irremuneratum relinquitur. Nemo enim liber est à peccato, nec etiam infans vnius horæ, multi tamen liberantur à pœna, ut eos non tangat vmbra mortis. Ideo ante iusti qui pœnas non patiuntur post mortem, ad videndum tamen illos ducuntur, ut visis tormentis à quibus per Dei gratiam liberantur, magis inardescant in amorem Dei & in laudem creatoris sui: sicut econtra animæ æternis supplicijs dignæ prius ducuntur ad sanctorum gloriam, ut visis præmijs, quæ sponte deseruerunt magis postea doleant. Nullum enim tam graue supplicium est, quam à Dei & sanctorum consortio sequestrari. Ideo ille presbyter, quem primum pontem secure transire vidisti, ductus est ad supplicium, ut visis pœnis ardentius laudet illum, qui vocauit eum ad gloriam suam. Nam fidelis seruus, & prudens inuentus est, & ideo accipiet coronam vitæ, quæ repromisit Deus diligentibus se. Sed quoniam nondum omnia mala vidimus, properemus.

De bestia alata, & stagno congelato.

CAP. XCIII.

Præcedente igitur Angelo, vidit Tundalus bestiam ceteris quas ante viderat longe dissimilem, duos pedes, ac duas alas habentem, collum longissimum & rostrum ferreum, & ungulas fetreas de cuius ore flamma inextinguibilis eructabat. Sedet autem hæc bestia super stagnum glacie condensum, & deuorat animas, quæ in ventre eius per supplicia redigebantur ad nihilum, & iterum pariebat eas in stagnum glacie congelatum, ibique renouabantur iterum ad tormentum. Impregnabantur vero omnes animæ tam virorum quæ mulierum, quæ descendebant in stagnum, & ita grauide præstolabantur tempus ad partū. Intus autem mordebantur in visceribus more viperino à prole concepta, sicque vegetabantur miseræ in vnda frigida mortui maris glacie concreta. Cumque tempus esset ut parent, clamantes replebant inferos vlulatus, & sic serpentes pariebant. Pariebant autem non solum femine, sed etiam viri, & hoc non per membra, quæ natura constituit tali officio convenientia, verum per brachia simul & pectora, exibantque erumpentes, per cuncta membra bestiæ, habentes capita ardentia & ferrea, & rostra acutissima, quibus ipse vnde exhibet corpora dilaniabant. In caudis autē suis habebant eadem bestiæ multos aculeos, qui quasi hami retro retorti ipsas à quibus exibant animas pungebant. Bestiæ namque ille volentes exire cum caudas suas non possent secum trahere, in ipsa corpora vnde exhibant rostra sua ardentia & ferrea retorquere non cessabant, donec ea vsque ad nervos, & vsque ad ossa arida consumerent, & sic simul conclamantes stridor glaciæ inundantium & vlulatus animarum sustinentium talem pœnam & iugitum

Cccc

bestiarum

bestiarum exeuntium ab eis perueniebant ad cælum. Erant enim in omnibus diuersis membris, & digitis diuersarum bestiarum capita, quæ ipsa membra mordebant vsque ad nervos scilicet & ossa. Habebant etiam linguas viuas in modum aspidum, quæ totum palatum & etiam arterias consumebant vsque ad pulmones. Verenda quoque ipsa virorum ac mulierum erant in similitudine serpentium, qui inferiores partes ventris lacerabant & ipsa viscera inde studebant abstrahere. Tunc ait Angelus: Hæc est pœna monachorum, canonicorum, sanctimonialium, cæterorumque ecclesiasticorum, qui mentiti Deo per tonsuram & habitum noscuntur, qui linguas suas exacerunt sicut serpentes, & membra sua non cohiberunt ab immundis operibus. Hanc pœnam sustinebunt qui immoderata luxuria se polluunt, & ideo istam sustinere te oportet. His dictis rapuerunt eam dæmones, cum impetu, & dederunt bestie deuorandæ. Cum autem post prædicta tormenta esset in partu viperarum, affuit ei Angelus lucis, & tangens eam sanauit, & se sequi præcepit. Præter fulgorem autem Angeli nullum lumen habebant, pergebantque per loca terribilia & multo præcedentibus diriora, via valde angusta & quasi de cacumine altissimi montis tendente in præcipitium. Quanto autem plus descendebat illa anima, tanto minus reditum ad vitam sperabat.

De valle fabricarum.

CAP. XCV.

Dixit autem Tundalus ad Angelum: Domine quomodo respondit Angelus: Hæc via ducit ad mortem. Et anima. Quid est ergo quod scriptum est. Lata & spaciola est via quæ ducit ad mortem, & multi sunt qui intrant per eam, cum neminem præter nos hic videamus? Respondit Angelus: Non de hac via dictum est hoc, sed de impudica & illicita, & sæculari vita, quæ ducit ad istam. Eunt enim longius, & ultra modum laborantes, venerunt in vallem fabricarum, ibique viderunt fabricas, in quibus maximus audiebatur luctus. Tunc ait Angelus: Tortor iste vocatur Vulcanus, per cuius ingenium corruerunt plurimi, & ab ipso cruciantur. Domine, inquit, anima, si debeo pati eius supplicium? Debes ait: Quo dicto præcedebat eam. Illa autem plorans sequebatur eum: Et ecce tortores cum ignitis forcipibus Angelo sancto nihil dicente ceperunt illam, & proiecerunt in caminum ignis ardentem, & sic sufflantes follibus, sicut solet ferrum in fornace examinari, ita examinabant eam, donec ad nihilum redigerentur animæ quæ ibi patiebantur. Cumque ita liqueherent, ut nihil aliud nisi aqua apparerent, iugulabantur tridentibus ferreis, & postea super incudem patiebantur malleis, donec vicena, vel tricena, vel centena in vnam massam redigerentur, & tamen quod est grauius, nec sic perirent, desiderabant enim mortem, & inuenire non poterant. Loquebantur autem tortores ad inuicem dicentes: Nihil quid sufficit? Et alij in alia fabrica respondebant. Projicite nobis, ut videamus, si sufficiat, & proiecebant. Et alij capiebant eas in forcipibus ferreis, antequam terram tangerent, & sicut primi, ita & ipsi eas ignibus tradebant. Et ita miseræ modo huc, modo illuc proiecebantur, & vbiq; comburebantur, donec similiter pelles, carnes, & nervi, & ossa in fauillam redigerentur & flammam ignis. Post multas passiones affuit Tundalo aduocatus iuus, & apprehendens eum de medio fauillæ dixit: Quomodo vales, nunquid fuerunt tibi tam dulcia carnis oblectamenta, ut pro eis tot & tanta mala debeas sustinere? Ille penitus respondere non poterat, quia post tantum supplicium non habebat vires ad loquendum. Tunc Angelus ait: Confortare quia Dominus deducit ad inferos, & reducit. Quamuis enim magna sint, quæ huc vsque passa est, maiora tamen sunt à quibus per Dei misericordiam liberaberis. Et addidit: Omnes quos superior vidisti iudicium Dei expectant, sed hi qui adhuc sunt in inferioribus iudicati sunt. Adhuc enim non per-

1. Reg. 2.

uenisti ad inferos inferiores. Et more solito tangens eam, & confortans præcessit.

De puteo infernali.

CAP. XCVI.

Cumque simul pergerent & incedentes sermocinerentur, ecce subitus horror & frigus intollerabile, & fætor intollerabilis, & tenebræ prioribus incomparabiles, tribulatioque & angustia animam Tundali inuasit, ita ut omnia fundamenta terre viderentur sibi contremiscere, & Angelo præcedenti compulsa est dicere: Heu Domine mi quid est, quod præ solito stare non possum? Quo dicto non potuit se mouere præ nimia formidine, & ecce Angelus cito disparuit, & eum amplius videre non potuit, & statim cepit desperare. Non est enim sapientia, non est scientia, nec opus nec ratio apud inferos, quo illa properabat. Audiuit autem clamores & ululatus mixtæ multitudinis, & tonitruum tam horribile, ut nec paruitas nostra potuerit capere, nec lingua eius enarrare. Circumspiciens ergo si quomodo videre posset unde venerant, vidit fossam quadratam & quadrangulum quasi cisternam, qui puteus putridam flammæ, & fumi emittebat columnam, quæ columna extendebatur vsque ad cælos, & in ipsa columna erat multitudo maxima animarum, & dæmonum more fauillarum cum flamma ascendentium, & ad nihilum redactæ. Iterum cadebant cum dæmonibus in fornacem vsque in profundum. Quo viso anima Tundali volebat retro se retrahere, sed non valebat pedes à terra leuare, & dum hoc sæpius tentaret, sed tamen facere non posset, nimio furore repleta in semetipsam exarsit, & genas suas unguibus lacerans clamauit: Ve mihi, quare non mortior, quæ me cepit dementia. Audientes dæmones hoc, qui cum flamma accedebant, circumdederunt eam cum instrumentis quibus animas ad tormenta rapiabant dicentes: O misera anima pœnis & cruciatibus digna, unde huc venisti? Nil adhuc experta es: adhuc videbis dignum operibus tuis tormentum de quo exire non poteris, nec in eo perire, sed semper in cruciatu viuens, ardebis sine refrigerio, sine lumine, sine consolatione, sine auxilio, nullam deinceps misericordiam sperare poteris. Appropinquasti enim vsque ad portas mortis, & infernis inferioribus sine mora præsentaberis. Qui te hic adduxit ipse te decepit. Liberet te si potest de manibus nostris, non videbis eum amplius. Et adinuicem loquebantur: Quid amplius moramur, trahamus eam & præbeamus eam Luciferi deuorandam: & sic arma vibrantes minabantur illi mortem æternam. Ipsi autem immundi spiritus erant nigri sicut carbones, oculi eorum ut lampades ignis ardentis, dentes eorum nix candidiores, caudas habebant ut scorpiones, ungues ferreos acutos, alas ut vulturis. Interea affuit Angelus Domini, qui fugatis spiritibus tenebrarum consolatus est eam suam dicens: Gaude & lætare filia lucis, quia misericordiam & non iudicium consequeris. Pœnas quidem magnas videbis, sed non eas patieris. Veni ergo & ostendam tibi pessimum humani generis inimicum, & præcedens ad portas inferi dixit: Veni, & vide. Scito tamen quod nullum lumen his, qui huc deputantur, lucet, sed tu poteris eos videre, & ipsi non videbunt te.

De principe tenebrarum, & socijs eius in partu.

CAP. XCVII.

Appropinquans autem anima vidit Principem tenebrarum & profundum inferni. Quæ autem & qualia ibi viderit inaudita tormenta, si centum capita & in vnoquoque capite centum linguas haberet, enumerare nullo modo posset. Ibi visus est Princeps diabolus, qui magnitudine præcellerat omnes bestias, quas ipse Tundalus ante viderat, cuius quantitati

corporis

corporis ipsa quæ viderat anima nihil sciebat compara-
re. Erat illa bestia nigerrima sicut coruus, formam ha-
bens humani corporis à pedibus vsque ad caput, excep-
to quod plurimas habebat manus. Habebat etiam &
caudam, habebat etiam non minus mille manibus, ha-
bebatque in longitudine, quasi centum cubitos, in gros-
situdine vero decem. Vnaquæque manus digitos vice-
nos habebat, & digiti eius habebant in longitudine cen-
tenas palmas, in grossitudine vero denas. Habebat vn-
gues lanceis militum grossiores & longiores, & ipsos
ferreos in pedibus totidem. Rostrum eius nimis longum
& grossum, cauda eius asperissima, & longa ad nocendum
animabus aculeis acutissimis præparata. Iacet autem il-
lud horribile, monstrum super cratem ferream suppositis
ardentibus prunis, ab innumerabili multitudine
dæmonum follibus sufflantium. Circundat autem
ipsum tanta multitudo animarum & dæmonum, quod
nulli credibile esset, quod mundus tot animas à prin-
cipio parare posset. Ligatus autem est ille hostis anti-
quus per singulas membrorum iuncturas catenis fer-
reis, & areis ignitis, & valde grossis. Cumque sic verfa-
tur in carbonibus, & vndique comburitur nimia exar-
descens ira, vertit se de vno latere in aliud latus, &
omnes manus suas in illam multitudinem animarum
extendit, easque repletas animabus constringit. Sicut
rusticus sitiens racemos comprimit, vt inde vinum eli-
ciat, in tantum vt nulla sit ibi anima, quæ tali contritio-
ne non priuatur capite aut pedibus, vel manibus. Et tunc
suspirans sufflat, & spargit animas in diuersas partes ge-
hennæ, & statim eructat puteus ille, de quo præ diximus
fatidam atque horribilem flammam. Et cum retrahit
anhelitum suum dira illa bestia retrahit ad se omnes
animas, quas ante sparserat, & cum fumo & sulphure in
os eius cadentes deuorat, sed & quæcunque manus eius
effugiunt ne stringantur, illas cum cauda sua percutit, &
sic misera bestia percutiens semper percutitur, & tor-
menta animabus inferens, in tormentis omnibus super
omnes cruciatur. Tunc ait Angelus ad animam: Hic
est Lucifer Principium creaturarum Dei, qui versaba-
tur in delicijs paradisi. Qui si solutus fuerit, cælum si-
mul & terram vsque ad inferos cuncta perturbaret. Hi
autem qui cum eo sunt partim sunt Angeli tenebrarum
partim filij Adæ, & iam iudicati sunt, & multos alios
expectant, qui vel Christum negauerunt, vel negantium
opera fecerunt. Passi sunt ea quæ vidisti, prius minora
tormenta, & postea ducti sunt ad ista, de quibus tormen-
tis nullus qui semel ea intrauerit amplius exire poterit.
Hic sunt prælati, & Principes mali, de quibus scriptum
est: *Potentius potenter tormenta patientur*, qui scilicet non
bene vsi sunt potentia sibi à Deo data. Tunc ait anima
ad Angelum: Quare potentia non bonis datur vt bene
præsent? Respondit Angelus: Aut subditorum culpa
hoc exigant, vt bonos rectores non habeant, aut ipsis
bonis in hoc parcitur, vt salutem animarum suarum me-
lius prouideant. Hic autem infelix Princeps tenebra-
rum dictus est, non propter potentiam quam habeat, sed
propter primatum, quem tenet in tenebris. Omnes au-
tem alie pænæ quamuis sint maximæ, respectu huius
pro nihilo computantur. Ad hæc anima: Certe verum
est. Nam videre tantummodo locum istum magis me
conturbat, & fetorem eius plus me sustinere grauat
quam pati omnia quæ antea patiebar. Vnde rogo si po-
test fieri, vt hinc me subtrahas cito, & hic me amplius
cruciari non permittas. Hic enim video multos cogno-
tos, & sodales, & notos meos, quos mecum in seculo
gaudebam habere socios, quorum hic consortium mul-
tum abhorresco. Scito autem pro certo, quod nisi mihi
diuina succurrat gratia, meritis meis exigentibus non
minus ista patiar quam ipsi. Ad quam Angelus: Veni o
felix anima, conuertere in requiem tuam, quia Dominus
benefecit tibi. Non enim hoc patieris, neque amplius
(nisi promerueris ista) videbis. Hucusque vidisti inimi-
corum Dei carcerem, ammodo videbis gloriam ami-
corum Dei.

De statu medicorum bonorum & malorum.

C A P. XCVIII.

Conuersa anima sequebatur Angelum præceden-
tem, & cum non longe pergerent, fetor euauit,
destructisque tenebris lux apparuit. Fugatoque amore
securitas redijt, & deposita tristitia anima illa repleta est
gaudio & læticia, ita vt se tam cito mutatam miraretur,
& diceret: O Domine quomodo tam cito mutata sum?
Cui Angelus: Benedicte sis, ne timueris. *Hæc est enim mu-
tatio dextera excelsi.* Per aliam autem viam transire debe-
mus in regionem nostram. Tu ergo benedic Dominum,
& sequere me. Euntes autem viderunt murum nimis
altum, & intra murum ex illa parte qua venerunt, erat
plurima multitudo virorum ac mulierum pluiam &
ventum sustinentium, & erant valde tristes, famem, & si-
tim sustinentes, lumen tamen habebant, & fetorem nõ
sentiebant. Tunc ait Angelus: isti quidem mali fuerunt,
sed non valde honeste vixerunt, sed bona temporalia
pauperibus non sunt largiti. Et ideo per aliquot annos
patiètur pluiam, ventum, famem, & sitim, sed post du-
centur ad bonam requiem. Euntes paululum venerunt
ad portam, quæ vltro aperta est eis, quam cum intrasset
viderunt campum pulchrum, odoriferum, floribus, ple-
num, lucidum, & satis amœnum, in quo multæ animæ erant
vtriusque sexus, exultantes, & noxibi nunquam fuit, ne-
que sol illic nunquam occidit, & est ibi fons aquæ viuæ.
Tunc ait: Hic habitant boni, sed non valde, qui de cru-
ciatibus erecti nondum merentur sanctorum consortio
conungi. Fons iste vocatur viuens, sed qui ex hac aqua
gustauerit viuet in æternum, nec sitiet vltra. Et procedentes
paululum viderunt laicos, sibi notos, inter quos
erant Concober & Donatus Reges. Quibus visis ait
anima ad Angelum: Domine quid est hoc? Isti duo viri
erant in vita sua nimis crudeles, & inter se inuicem mul-
tum inimici, quo ergo merito huc venerunt? Respondit
Angelus: De hac inimicitia ante mortem penituerunt.
Concober autem dia languit, & votum vouit, quod si
vixisset monachus fieret. Donatus autem per multos
annos in vinculis religatus omnia quæcumque habuit
dedit pauperibus, & ideo iustitia eius manet in sæcu-
lum sæculi, & tu etiam narrabis viuentibus omnia
hæc.

Psal. 76.

De statu Cormarici Regis.

C A P. XCIX.

Cum autem modicum procederent, viderunt do-
mum mirabiliter ornatam, cuius paries & omnis
structura ex auro & argento erant, & ex omnium lapi-
dum preciosorum generibus, sed fenestæ ibi non erant
nec ostium, & tamen omnes qui intrare volebant intra-
bant. Erat autem intus tam splendida, ac si non dico
vnus Sol, sed quasi ibi multi splenderent Soles. Erat
que nimis ampla & rotunda, & nullis columnis fulta, &
totum etiam eius vestibulum auro & lapidibus precio-
sis erat stratum. Circumspiciens autem Tundalus, vi-
dit vnum sedile aureum, cum gemmis & serico & om-
nibus ornamentis ornatum, & Regem Cormarcum
in ipso throno sedere, vestitum mirabilibus vestimen-
tis, & preciosissimis supra omne precium terrenum.
Et cum stare admirans, venerunt plurimi in domum
illam cum muneribus ad Regem, & offerebant singuli
cum gaudio munera sua. Et dum stare Tundalus diu-
tius, ante Dominum suum Regem Cormarcum, erat
enim Dominus suus in seculo, veneruntque multi sa-
cerdotes, & lenitæ solenniter induti, sicut ad Missam can-
tandam cum sericis casulis, & alijs ornamentis valde pre-
ciosis, & ornabatur vndique domus illa regia mirabili
atque præciosissimo ornamento. Ponebant enim cyphos
& calices aureos & argenteos & pixides eburneas super
paxillos & tabulas, & sic domus illa ornabatur, vt si maior

Psal. 127.

gloria in regno Dei non esset, ista posse sufficere videretur. Omnes ergo illi qui ministrabant ante Regem venientes, & genua flectentes dicebant (*Labores manuum tuarum quia manducabis*). Tunc Tundalus, ait ad Angelum. Miror Domine de tot ministris, inter quos nec unum de familia sua recognosco. Ad hoc Angelus: Non sunt illi de familia sua, sed pauperes Christi & peregrini quibus Rex bona sua largiebatur, & ideo per manus eorum retribuitur ei merces aeterna. Tunc ait Tundalus: Domine, passus est Dominus meus aliqua tormenta post mortem? Passus est, inquit, & adhuc quotidie patitur, & adhuc patietur. Expecta ergo paululum & videbis. Et cum paululum expectasset obscurata est domus, & omnes habitatores, eius illico consternati sunt. Et Rex contristatus exiit cum fletu. Quem cum Tundalus sequeretur, vidit hanc multitudinem quam ante intus viderat expansis in caelum manibus Deum deuotissime deprecantem & dicentem: *Domine Deus omnipotens, sicut vis, & sicut fecis miserere seruis tuis*. Et respiciens vidit Regem in igne usque ad umbilicum, & ab umbilico sursum cilicio indutum. Hanc penam, inquit Angelus, quotidie patitur per tres horas & per horas 20. & unam requiescit. Et hoc ideo, quia legitimi coniugij maculauit sacramentum, & ideo patitur ignem usque ad umbilicum. Cilicium vero portat, quia iussit interfici comitem iuxta sanctum Patricium, & praenaricatus est iniuriarum. Exceptis his duobus cuncta ei crimina dimissa sunt.

Sed iam ascendamus.

De visione gloria sanctorum.

C A P. C.

ET cum paululum processissent, viderunt murum nimis altum & nimis praeclarum. Erat autem argenteus totus splendidus, & valde decorus. Et cum nulla porta ibi appareret, Tundalus tamen nesciens quomodo intravit, & circumspiciens vidit choros sanctorum exultantium & dicentium: *Gloria tibi Deus pater, gloria tibi Deus fili Dei, gloria tibi Deus Spiritus sancte*. Erant autem viri & feminae vestiti candidis vestimentis, & preciosissimis sine macula & ruga iucundi & hilares semper gaudentes, & sanctam Trinitatem laudantes. Candor autem vestimentorum, sicut nix recens erat percussa Solis radio, voces vero consonantes, quasi musicum melos reddebant sonos. Claritas autem, iucunditas, amoenitas, hilaritas, pulchritudo, honestas, sanitas, aeternitas, vniuersitas, omnibus erat aequalis, & charitas. Odor illius capi, ubi erant isti superabat omnia aromata, & odoramenta. Tunc Tundalo ait Angelus: Haec sunt gaudia coniugatorum, qui fidem coniugij seruauerunt, & familias suas in timore Dei bene & iuste rexerunt, & bona sua pauperibus, & ecclesijs Christi communicauerunt, qui in iudicio audituri sunt: *Vente benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi*. Tundalus autem multum rogabat, ut ibi remaneret, sed non obtinuit. Post haec profecti sunt. Videbatur autem eis nullas labor in ambulando, & quocumque pertransibat inclinatis capitibus & letis vultibus, cum ingenti gaudio occurrerent, & ea proprio nomine salutabant, & Deum qui eam liberauerat glorificabant dicentes: *Laus tibi Domine Rex aeterna gloria, qui non vis mortem peccatoris, sed ut conuertatur & vivat, qui secundum misericordiam tuam ab inferni cruciatibus, animam istam eripere dignatus es, & sanctorum tuorum consortio sociare*. Cum autem sic plurimas turbas pertransissent, apparuit alius murus tam altus ut primus sed de auro purissimo & praeclarissimo, ita ut magis delectaretur quaecumque vidisset anima in solo nitore metalli, quam in omni gloria quam ante viderat. Cumque simili modo intrassent illum ut primum, apparuerunt illis plurima sedilia de auro & gemmis, & vniuersis lapidum preciosorum generibus constructa, & preciosissimis ornamentis cooperta, in quibus sedebant seniores viri, & feminae vestiti sericis, & stolis candidis & varijs, & vniuersis ornatibus, qualia nec ante vi-

Matth. 25.

derat, nec cogitare poterat. Et erat facies vniuscuiusque splendida sicut Sol splendens in meridie, & capillos habebant auro simillimos, & coronas aureas ipsidem gemmis ornatas. Sed & lectoria posita erant coram eis aurea, quibus superpositi erant libri aureis literis scripti, & cantabant Domino *alleluia*, cum nouo cantico & tam dulci melodia, ut cunctorum praeteritorum obliuisceretur anima quae semel audiret, voces eorum. Tunc ait Angelus ad Tundalum: Isti sunt sancti qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt, & in sanguine agni lauerunt stolas suas & continentes, qui de seculari vita ad Dei seruitium conuersi sunt, & qui semetipsos cum vitijs & concupiscentijs crucifigentes sobrie & iuste & pie vixerunt.

Adhuc de eodem.

C A P. C I.

CUM autem Tundalus curiosius circumspiceret, vidit quasi castrum & papiliones plurimas purpura & bysso, auro & argento, & serico mira varietate confectas, in quibus chordas & organa, tympana & cytharas cum organistris & cymbalis canentes. Caetera quoque omnium musicorum genera suauissimis sonis audiret concinentes, & quae sunt quae haec essent. Cui Angelus: Ista est religiosorum requies monachorum & conuersorum, Canonorum & Sanctimonialium, qui promissam obedientiam his qui praesunt hilariter & deuote impendunt, & qui magis gaudent subesse quam praesse, qui voluntatem propriam relinquunt, & alienae obtemperant. Qui dum sunt in corpore caelestia sapiunt, qui refranant linguas suas non solum a malis, sed etiam a bonis propter taciturnitatis amorem. Tunc ait Tundalus: Domine si tibi placet, volo propius accedere, & eos, qui intus sunt videre. Placet, inquit, ut videas eos & audias, sed non intrabis ad eos. Isti quoque fruuntur praesentia sanctae Trinitatis, & qui semel ad eos intraverint, omnium immemor praeteritorum ulterius non disungitur a consortio sanctorum, nisi forte virgo fuerit, & coniungi mereatur choris Angelorum. Et accedentes propius viderunt vtriusque sexus animas, quarum splendor, & odor delectabilis quae assimilabantur Angelis, & sonis suauissimis omnium gloriam quam ante viderant superabat, omnia instrumenta nemine tangente sonos reddebant: sed hanc omnem dulcedinem superabant voces ipsorum spirituum, quibus nullus labor erat in exultatione vocum, nec labia videbantur moueri, nec manus ad instrumenta musica leuare curabant & tamen ad libitum cuiusque melos reddebant. Firmamentum quod erat super capita eorum multum splendebat, de quo cathenae pendebant auri purissimi, virgulis argenteis intermixtae, pulcherrima varietate contextae, de quibus cyphae, & phialae, & tintinnabula, & cymbala, & lilia & sphaerae pendebant aureae. Inter quas multitudo maxima versabatur Angelorum volantium, & aureas alas habentium, qui leui volatu inter catenas volantes, suauissimum atque etiam dulcissimum audientibus reddebant sonum. Cum ergo Tundalus nimis delectatus, vellet ibi stare, dixit ei Angelus: *Respice*. Et respiciens vidit unam arborem maximam & latissimam frondibus viridissimam floribusque pulcherrimam, omniumque generibus fructuumque & frugum fertilissimam. In cuius frondibus aues multum diuersorum colorum & diuersarum vocum generibus cantantes, & organizantes morabantur, sub cuius ramis lilia & rosae & cunctarum herbarum specierumque odoriferarum genera oriebantur. Et sub eadem arbore vici multi & feminae in cellis aureis, & eburneis semper benedicentes & laudantes Dominum pro vniuersis beneficijs & donis suis. Et habebat vnusquisque coronam auream in capite suo mirabiliter ornata, & sceptrum aureum in manu sua. Et erant vestiti

talibus

talibus vestimentis, quibus ante visi monachi. Tunc ait Angelus ad Tundalum: Hæc arbor typus est sanctæ Ecclesiæ. Hi qui sub ea sunt constructores, & defensores sunt ecclesiarum, qui pro beneficijs quæ sanctis ecclesijs largiti sunt, fraternitatem ipsorum consecuti sunt, quia per illorum commonitionem sæcularem habitum reliquerunt & religiose vixerunt.

Item de eodem.

C A P. CII.

Cumque profecti fuissent, viderunt murum altitudine, pulchritudine, & splendore cæteris dissimilem. Erat namque ex omnibus lapidum preciosorum generibus constructus, ac varijs coloribus, metallis interpositis, ita vt habere videretur aurum pro cemento. Lapidus eius, erant Chrystallus, Chrysolithus, Beryllus, Iaspis, Hiacythus, Smaragdus, Saphyrus, & Onychinus, Topazius, & Sardius, Crisoprasus, & Amethystas, Turcatus, atque Granatus. His, & similibus splendebat murus valde, & mentes intuentium multum in se prouocabat. Accedentes igitur murum viderunt, proculdubio quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis descendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Viderunt ibi nouem ordines Angelorum & beatorum spirituum cum illis immixtorum, & audierunt ibi verba ineffabilia, quæ non potest homo, nec licet homini loqui. Dixit Angelus ad animam Tundali: *Audi filia & vide, & inclina aurem tuam.* En patet quanta sit amaritas, iocunditas, dignitas, sublimitas, interesse choris Angelorum & omnium sanctorum, & quod omne præcellit gaudium, eum, qui panis est Angelorum, & vita omnium, sentire clementem & pium. Ab illo autem loco in quo tunc stabant, non solum omnem quam ante viderant gloriam, verum & prædicta supplicia videbant. Et quod magis mirandum est, ipsum orbem terrarum quali sub vno Solis radio videbant, sicut scriptum est: *Cernit terram de longe, &c.* Non enim potest quicquam creaturæ visum obtundere, cui semel concessum est omnium creatorem videre, & miro modo cum starent in eodem loco, in quo scilicet prius steterant, non se vertentes in aliquam partem, cunctosque tamen ex eodem loco ante & retro, positos videbant. Non solum autem visus, verum etiam omnium rerum scientia dabatur insolita, ita vt non esset ibi opus interrogare amplius aliqua, sed omnia sciebat ibi Tundalus aperte & integre quæcunque volebat.

De quatuor episcopis, quos ibi Tundalus cognouit.

C A P. CIII.

Cum autem ita esset ibi Tundalus, affuit ei sanctus Ruadanus confessor, cum magna læticia salutans eum, & amplectens intimæ charitatis visceribus ait: *Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum.* Ego sum Ruadanus patronus tuus, cui iure debitor es sepulture. Et cum hoc dixisset, stetit nihil amplius dicens: Tundalus autem respiciens, vidit sanctum Patricium Hibernensium Ardinachæ, & Malachiam, qui Cælestino successit, qui Romam veniens tempore Innocentij Papæ legatus & Archiepiscopus ab illo est constitutus, qui omnia quæ habere poterat sanctis & pauperibus diuidebat. Hic constructor extitit 44. cenobiorum, monachorum, canonicorum, sanctimonialium, quibus omnia necessaria providebat, & nihil omnino sibi retinebat. Ibi quoque vidit Christianum Lugdunensem episcopum fratrem prædicti Malachiæ veterinum mæ continentis virum, & voluntariæ paupertatis amatorem, & Neemiæ Cluanensis ciuitatis Antistitem virum simplicem atque modestum, sapientia quoque & castitate præ cæteris fulgentem. Hos quatuor cognouit episcopos, eratque iuxta eos vnum sedile mirabiliter ornatum, in quo nemo sedebat. Et dixit Tun-

dalus: Cuius est istud sedile, & quare sic vacat? Respondit sanctus Malachias: Cuiusdam de fratribus nostris, qui nondum migravit à corpore hic sedebat cum migraverit.

De reditu anime eius ad corpus.

C A P. CIIII.

Cum autem in his omnibus anima Tundali valde delectaretur, affuit Angelus Domini, qui eam antecedebat, & blande eam alloquens ait: Vidisti hæc omnia? Et illa: Video Domine. Obsecro sine me hic esse. Cui Angelus. Debes ad corpus tuum redire, & omnia quæ vidisti ad vtilitatem proximorum memoriter retinere. Quo audito, anima tristis & flens respondit. Domine, inquit, quid tanti mali egi, vt relicta tanta gloria ad corpus redeam? Ad quam Angelus: Hanc non merentur intrare nisi virgines, qui corpora sua ab omni immundo tactu, & corda sua ab omni immundo affectu custodiunt, & aduri magis pro tanta gloria quam coquinari aliqua turpi concupiscentia volunt: quod scilicet tu noluit facere, & verbis meis credere, & ideo non poteris hic manere. Reuertere ergo ad corpus tuum & abstine ab his, quæ ante faciebas. Consilium meum & auxilium tibi non deerit, sed præsentialiter atque fideliter tibi manebit. Et cum hæc dixisset Angelus, conuersa anima statim sensit se mole corporis esse grauam, nullum interuallum nec vllum temporis intercessit momentum, sed in vno eodemque temporis puncto, in cælis loquebatur ad Angelum, & in terris se sensit inducere corpus suum. Tunc ipsa debilis corporales aperuit oculos, & suspirans nihilque dicens respexit clericos circumstantes, & sumpsit corpus Domini cum gratiarum actione, & omnia quæ habuit dispersit & dedit pauperibus, & signum sanctæ crucis vestimentis suis quibus vestiebatur superaffigi iussit. Cunctaque quæ viderat & retinere poterat nobis postmodum recitauit, bonam vitam nos ducere monuit, verbumque Dei quod ante nescierat cum magna deuotione & vtilitate ac humilitate, & scientia prædicabat. Nos autem quia vitam eius imitari non possumus, hæc saltem ad vtilitatem legentium scribere studuimus.

Author. Hæc autem visio & huic similes apud doctores nostros calumniæ patiuntur, nullum penitus locum vel statum animarum esse ponentes medium inter purgatorium, & Paradisum, quamuis beatus Bernardus in quodam sermone de omnibus sanctis contrarium innuere videatur.

Vide D. Antonium parte 2. sua histor. tit. 17. cap. 4.

De sancto Malachia Archiepiscopo.

C A P. CV.

Porro sancti Malachiæ vitam, qui anno prædictæ reuelationis dictus est obijisse, beatus Bernardus Clareuallensis descripsit, de qua hic pauca inserui in hunc modum.

Bernardus. Semper quidem operæ precium fuit, illustres sanctorum describere vitas, vt sint in speculum & exemplum, ac quoddam veluti condimentum vitæ hominum super terrâ. Per hoc enim quodammodo apud nos etiam post mortem viuunt, multosque ex his qui viuentes mortui sunt ad veram prouocant vitam & reuocant. Verum nunc maxime hoc requirit raritas sanctitatis nostræ plane ætas inops virorum. Quom enim mihi ostendas, vel de illorum numero qui videntur dari in lucem gentium, non magis de sublimi fumantem, quam flammantem. *Et si lumen quod in te est, inquit, tenebræ sunt, quanta sunt tenebræ* (nisi tu illos forte quod nõ credo lucere dixeris,) qui quæsitum æstimant pietatem, qui in hereditate Domini non quæ Domini, sed magis, quæ sua sunt querunt. Quid dico quæ sua sunt, perfectus sit, & sanctus

Matth. 6.

Philip. 2.

Luc. 3.

Isaia 24.

1. Tim. 6.

Ortus & patria S. Malachia.

S. Malachias adiungit se cuiusdam viro sanctissimo.

Malachias presbyter ordinatur.

In Sacramentorum administratione nihil prater morem vniuersali ecclesie faciendum.

Malachi episcopi duo miracula.

etiam sua quaerens, suaque retinens, si ab alienis conmanusque contineret; meminere tamen quod qui sibi vique huc forte peruenisse videtur, eandem exigi sanctitatis gradum etiam ab ethnico; an non milites suis iubentur contenti fore stipendijs, vt ipsi salui fiant? Magnam vero ecclesie Doctorem si sit, sicut vnus militum aut certe quod ad illorum improprium Propheta loquitur: *Sicut populus, ita & sacerdos, item das mihi contentum in necessarijs, contemptum superfluum.* Lex est tamen praefixa ab Apostolis Apostolorum successoribus, *vestitum & victum habentes*, inquit, *his contenti sumus.* Vbi forma haec? in libris cernimus, eam, sed non in viris. Habes vero de iusto; *quia lex Dei eius in corde ipsius*, & non in codice, nec perfectionis is gradus, perfectis enim carere & necessarijs paratus est. At gratis istud, vtinam superfluis ponatur modus, vtinam non cupiamus in infinitum. Optimus hodie est, qui non est nimis malus. Vnde quoniam a terra deficit sanctus, videor mihi non superuacue ex his, qui empti sunt de terra, reuocare ad medium episcopum Malachiam virum vere secundum, & nostrorum quidem temporum singularis sapientiae, qui lucerna erat ardens & lucens, nec tamen extincta est, sed submota.

De bonis eius inijs.

C A P. CVI.

Hic ortus est in Hibernia de populo barbaro, ibi educatus, ibique literas edoctus est. Ceterum de natali barbarie nihil traxit, non magis, quam de sale materno pisces maris. Parentes tamen illius fuerunt genere & potentia magni, iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. At mater tam mente quam sanguine generosior fatagebat, in ipso initio notas facere paruulo vias vitae. Itaque agebat senem moribus annis puer, expers lasciuiae puerilis. Erat autem homo in ciuitate Ardinacha in qua alicuius est Malachias, vir sanctus & austeræ admodum vitae. Qui cellam habens iuxta ecclesiam, seruebat ieiunijs & orationibus & obsecrationibus die ac nocte. Ad hunc se contulit Malachias, ab eo vitae formam accepturus. Seditque & ipse solitarius. Sed intra paucos dies habuit imitatores non paucos exemplo sui prouocatos. Tandem ordinatus est sacerdos, annos natus quasi 20. & v. Cui etiam episcopus vices suas commisit, seminare semen sanctum in gente non sancta, & dare rudi populo & sine lege vitam legem vitae & disciplinae. Suscepit ille mandatum cum omni alacritate, sicut erat spiritica feruens, nec talentis incubans, sed inhians lucris. Denique cum esset ei studium & zelus maximus circa cultum diuinorum & venerationem sacramentorum, ne forte de his aliquid constitueret vel doceret secus, quam ritus haberet vniuersalis ecclesiae subiit eius animum adire episcopum Malchum, qui se plenius de omnibus informaret. Hic erat senex plenus dierum, & sapientiae atque virtutum, qui de habitu monachali Vintoniensis monasterio assumptus est in episcopum in Lesinor ciuitate. Ibi tamen tanta ei desuper data est gratia, vt non solum vita & doctrina, sed & signis etiam clareret. Nam pueram mente captum ex his scilicet quos lunaticos vocant, inter confirmandum sacra vntione sanauit, surdoque auditum restituit. In quo idem mirabile quiddam confessus est, quod cum Sanctus vtrique auriculæ hinc inde digitos immisisset, duas quasi porcellas ex ipso exire senserit. Pro his huiusmodi fama crebrescente, nomen grande adeptus est, ita vt ad eum Scoti, Hibernique confluerent, & tanquam vnus omnium pater ab omnibus coleretur. Ad hunc ergo Malachias perueniens benigne à senè est susceptus, & annis aliquot cum eo mansit, vt per hanc temporis moram de pectore veterano sapientiam hauriret.

De sorore sua mortua per eum Deo reconciliata.

C A P. CVII.

Mortua autem sorore sua, non praeterendam de ea vidit visionem. Huius siquidem Sanctus carnalem exhortauerat vitam, & tanto etiam zelo, vt se deuouerit non visurum eam in carne viuentem. At illa carne soluta solutum est votum, & cepit videre in spiritu, quam in carne noluit. Quadam nocte audiit per somnium vocem sibi dicentis, soror est eius stare foris in atrio, & ecce per totos 30. dies nihil gustasse. Qui euigilans, & cito intellexit, cuius esset inedia marceret, & diligenter discusso numero dierum, quem audierat, ipsum esse reperit, & ex quo pro ea panem & vinum non obrulisset. Tunc ille, qui sororis animam non oderat, sed peccatum; beneficentiam quam intermiserat rursus aduertit. Neque frustra. Non multo enim post visa est ei peruenisse ad limen ecclesiae, necdum tamen posse intrare, apparere etiam in pulla veste. Cumque ille perseveraret curans ne qua die solita stipe frustraretur. Secundo vidit eam in veste subcandida ad missam quidem intra ecclesiam, sed altare contingere non permitti. Tertio tandem visa est aggregari caeteri candidatorum, & in veste candida. Vides igitur lector quantum valeat deprecatio iusti assidua. *Vere Regnum caelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Nonne tibi videtur Malachiae oratio vicem quodammodo effraetoris caelestibus exhibuisse portis, quando peccatrix mulier fraternis obtinuit armis, quod suis meritis negabatur? Hanc vim Iesu bone, tu qui pateris, facis validus, & pius ad saluandum, facies misericordiam & potentiam in brachio tuo, & in sacramento tuo, seruans sanctis qui in terra sunt vsque ad consummationem. Hoc plane sacramentum est potens peccata consumere, debellare obuias potestates, inferre caelis reuertentes de terra.

De monasterio ab eo constructo, & quibusdam eius miraculis.

C A P. CVIII.

Vt diues & potens, qui locum Benchor, & possessiones eius tenebat, inspiratus à Deo confestim in manus Malachiae omnia sua dedit, & se quoque & is auunculis eius; sed Malachiae spiritus, quam carnis propinquitas plaris fuit, ipsum quoque locum Benchor tradidit ei Princeps, vt aedificaret ibi monasterium, vel potius reedificaret. Nempe nobilissimum extiterat ante sub primo patre Congello, multa millia monachorum generans, multorum monasteriorum caput: nec modo in praefatas, sed in exteris etiam regiones quasi inundatione facta, illa se Sanctorum examina effuderunt. Ex quibus ad has nostras Gallicanas partes Sanctus Columbanus ascendens Luxouiensem construxit monasterium, factus ibi in gentem magnam. Aiunt enim tam magnam fuisse, vt succedentibus sibi vicissim choris continuarentur solennia diuinorum, ita vt nec momentum quidem diei ac noctis vacaret à laudibus. Haec de antiqua dicta sunt Benchorensis monasterij gloria. Hoc olim destructum à Piratis ob insigne dignitatis antiquae Malachias veluti quandam replantaturus paradisum amplexus est. Er quia multa Sanctorum corpora dormirent ibi. Nam vt taceam illa, quae in pace sepulta sunt, fuerunt nonnaginti simul vna die à Piratis occisi. Erat quidem ingens illius loci possessio, sed Malachias solo contentus loco Sancto totas possessiones & terras alteri concessit. Ipse vero decem circiter secum fratribus assumptis, veniens ad locum cepit aedificare, vbi die quadam cum in securi ipse secaret, casu ex operarijs vnus illo vibrante in aëra securim, locum incaute occupauit, in quo ictus destinabatur, & cecidit super spinam dorsii eius, tanto utique impetu ac sonitu, quanto conatu impingere valuit. Corruit ille & accurtere omnes putantes aut percussum

Serua d'fua
lla appon
Sancto ala
lacia.

Obferua
quid conf
rant defun
du missa
preca.

Matth. 11.

Nota contra
rifica vno.

Benchor in
sige mona
striae re
stauratur.

Nempe mo
nachi vno
die inter
à pirata.

legem mo
nasterium.

Vide mal
notam S
thana.

S. Malach
tunc dif
ferentiam.

Creatur epi
scopus Con
stantin.

Prorum se
dularat pa
storem inter
subditos pos
sumus.

fol. 119.
Lomanus
episcopus & velle
cunctis con
suetudinibus
quod illis
concederet.

cussam ad mortem, aut mortuum. Et tunica quidem scissa est à summo vsque deorsum, homo autem illæsus inuentus est tam modice, & summatim, vt vix in superficie vestigium apparet. Stabat enim homo in columis quem securis prostrauerat inuentibus & stupentibus, qui circumstantibus, vnde & facti alacriores, & promptiores exinde ad opus inuenti sunt. Porro oratorium intra paucos dies consummatum est, in quo Deo seruitur, sicut olim simili deuotione, sed non pari numero.

Eo tempore & loco quidam infirmabatur, cui assistens diabolus, & aperte loquens suggeriebat, ne vnquam crederet monitis Malachie, sed si intraret ad se, cultello eum peteret & occideret. Quo agnito, illi qui ministrabant ipsi infirmo prodente, verbum proferunt ad Malachiam præmouentes. At ille solita arma orationis arripens impudens hostem aggressus, & infirmitatem fugat & dæmonem.

Clericum nomine Michaellem disenteria laborantem & desperantem, mittens ei aliquid de mensa sua eodem loco sanauit. Secundo ipsum eundem grauissima infirmitate correptum, & corpore pariter curauit & mente, illico enim adhæsit Deo, & seruo eius Malachie.

De actibus eius in episcopatu suscepto.

C A P. C I X.

VAcabat tunc episcopalis sedes in vna ciuitate, & iam diu vacaret, Malachia nolente assentire quem elegerant. Peristentibus tamen illis tandem cessit accedente ad vim faciendam mandato magistri sui, necnon & Metropolitanis. Tricesimo igitur ferme anno ætatis suæ consecratus episcopus Conereth introducit. Cumque cepisset pro officio suo agere, tunc intellexit homo Dei non ad homines se, sed ad bestias destinatum. Nunquam adhuc tales expertus fuerat, in quantæcumque barbarie nusquam repererat sic proteruos ad mores, sic ferales ad ritus, sic ad fidem impios, ad legem barbaros, ceruicofos ad disciplinam, spurcos ad vitam Christiani nomine, re Pagani. Non decimas dare, non primitias, non legitima iure coniugia, non facere confessiones, nec penitentias, nec qui peteret, nec qui daret penitus inueniri, sed nec in ecclesijs aut prædicantis vox, aut cantantis audiebatur. Quid igitur faceret athleta Domini? aut cedendum turpiter, aut periculose certandum. Sed qui se pastorem, & non mercenarium agnoscebat, elegit magis stare, quam fugere, paratus dare animam suam pro ouibus suis si oportuerit. Et quamquam omnes lupi, & oues nullæ, stetit in medio luporum pastor intrepidus omnimodis argumtus, quomodo faceret oues de lupis. Monere communitè, secreto arguere, flere per singulos, nunc asperere, nunc leniter conuenire, prout cuique videbat expedire. In quibus dum minus per hoc profecisset, cor contritum & humiliatum offerebat pro eis. Quotiens noctes totas peruigiles duxit extendens manus in oratione, & cum venire ad ecclesiam nollent, per vicos & plateas occurrebat inuitis, & circumiens ciuitatem perquirebat anhelus, quem Christo acquireret. Sed & foris rura nihilominus, & oppida sæpius percuttebat cum Sancto illo comitatu discipulorum suorum, qui nunquam deerant lateri eius, ibat & erogabat vel ingratum tritici mensuram. Nec vhebatur equo, sed pedes ibat, in hoc virum se Apostolicum probans, Iesu bone quanta passus est pro nomine tuo bellator tuus à filijs iceleratis, quantaque sustinuit ab ipsis quibus & pro quibus loquebatur bona tibi. Blasphematus obsecrabat, iniuriatus opponebat scutum patientiæ, & vincebat in bono malum. Itaque dextera Domini fecit virtutem, quia si Domini locutum est veritatem. Cessit duricia, quieuit barbaries, recipiuntur vbique ecclesiasticæ consuetudines, contrariæ vero rejiciuntur. Reaedificantur basilicæ, ordinatur clerus, in illis sacramentorum rite solemnia celebrantur, confessiones fiunt, ad ecclesiam conueniunt

plebes, concubinatus honestat celebritas nuptiarum. Postremo sic mutata in melius omnia, vt hodie illi genti conueniat, quod Dominus per Prophetam dicit: *Qui ante, non populus meus, nunc autem populus meus.*

De archiepiscopatu quem inuenit suscepit.

C A P. C X.

COntigit autem archiepiscopum Celsum infirmari qui & Malachiam in diaconum, presbyteram & Episcopum ordinauit, & cognoscens quod moreretur fecit quasi testamentum vt Malachias sibi deberet succedere, eo quod nullus se de prima dignior videretur. Verum mos pessimus molenerat quorundam diabolica ambitione potentum, sedem Sanctam obtinendam in hæreditaria successione. Nec enim patiebantur episcopari, nisi qui essent de tribu & familia sua. Nec parum processerat execranda successio; decursis iam in hac malitia quasi generationibus 15. & eousque firmauerat sibi prauum, immo omni morte puniendam iniuriam generatio enim mala & adultera, vt & si interdum multi defecissent clerici de sanguine illo, sed episcopi nunquam. Denique iam 8. extiterant ante Celium viri vxorati & absque ordinibus, literati tamen. Inde tota illa per vniuersam Hiberniam (de qua multa superius diximus) dissolutio ecclesiastica disciplina censuræ enervatio, religionis euacuatio. Pro his ergo Celsus vehementer dolens, curauit omnino successorem habere Malachiam, eo quod per ipsam consideret posse explantari male radicatum successionem, qui charus esset omnibus, & quem omnes æmularentur, & Dominus erat cum eo, nec frustratus est à spe sua. Nam mortuo illo, substitutus est Malachias, non tamen mox, neque id facile. Ecce enim de semine nequam, qui occuparet locum Mauricius nomine. Is per quinquennium fretus potentia seculari incubauit ecclesiæ non episcopus, sed tyrannus. Nam vota piorum magis in Malachiam conuenerant. Denique suadebant eum subire onus iuxta constitutionem Celsi: sed ille, qui omne sublime hand secus, quam suum præcipitium declinabat, bonam sibi videbatur nactus occasionem exeulandi, quod per id temporis introitus eius pacificus esse non posset. Dicebat igitur non sum interesse fundi humanum sanguinem occasione sui, postremo iunctum se alteri sponsam quam dimittere non liceret. Verum illis econtra instantibus & clamantibus, quia à Domino sermo est egressus, sed & tota auctoritate iubentibus subire onus, & in cantantibus anathema. Ad mortem, inquit, ducitis me, sed obedio spe martyrij, hac tamen conditione, vt si iuxta fidem nostram res in melius cedat, & vendicet sibi Deus hæreditatem suam à diripientibus eam: tunc demum omnibus consummatis, & ecclesia pacem habente liceat redire ad priorem sponsam meam & amicam, de qua raptor per potestatem, & pro me illic alium substituere, qui tunc forte repertus idoneus fuerit. Nota lector virtutem viri & animi puritatem, nec honorem affectantis, nec formidantis mortem pro Christi nomine. Spondentibus illis demum acquieuit voluntati eorum, vel potius Dei, à quo sibi iam olim præostensum recordabatur, quod de se modo dolebat fieri. Nempe iam ægotante Celso apparuit Malachie, & quidem longe posito, & nescienti mulier proceræ staturæ, & reuerendi vultus, percunctanti quænam esset, responsum est esse vxorem Celsi. Quæ ei tradens virgam pastorem, quam manu tenebat disparuit. Paucis decursis diebus Celsus moriens, misit baculum suum Malachie tanquam sibi successuro: quem vt vidit agnouit ipsum esse quem viderat.

Osce 2.

Celsus archiepiscopus rogat sibi substitui S. Malachiam in episcopatu.

Nota de auctoritate archiepiscopi Hibernia.

S. Malachia archiepiscopi sede recusat.

Cogitur à principibus & episcopis prouincie acceptare eam.

Vide insignem beati viri virtutem & animi puritatem.

Viso Malachia.

Vide malignitatem Sathana.

S. Malachias curat disenteriam.

Creatur episcopus Conereth.

Verum se declarat pastorem inter subditos presens.

Emendat in signe monasterium.

Nepos Malachi cuiusdam interpres à priore.

Psal. 119. Remaneat in vobis & ecclesiasticas consuetudines in quibus non est vitium.

De ultione celesti in eius aduersarios.

CAP. CXI.

H Vius præcipue recordatio. visionis terruit Malachiam, vt si quod diu satis dissimularat ultra renueret, diuinam iam resistere videretur voluntati. Veruntamen ciuitatem non intrauit quamdiu ille incubator vixit, ne hac occasione contingeret mori quemquam ex his, quibus vitam magis ministraturus veniebat. Ita per biennium. (Nam id temporis superuixit ille agens extra urbem) strenue in vniuersa prouincia opus episcopale exercuit. Illo igitur celeri morte facto, de medio rursum Nigellus quidam immo vere nigerrimus sedem præcipuit, & in hoc animæ suæ Mauricius adhuc vitens prouiderat, vt hunc haberet hæredem, in quo qui damnandus exibat, operibus addicere damnationis persisteret. Erat enim vt ipse ex damnata progenie cognatus Mauricij. Cæterum Rex & Episcopi & fideles terræ nihilominus conuenerunt, vt introducerent Malachiam. Et ecce concilium malignantium ex aduerso, quidam de filijs Belial promptus ad malitiam, potens iniquitate, sciens locum vbi pariter conuenire decreuissent, multis aggregatis sibi latenter vicinum occupat collem eminentē e regione, vnde illis tractantibus alia, repentino impetu super incautos irruerent, & interficerent innocentes. Condixerant enim etiam Regem cum Episcopo trucidate, vt non esset qui vindicaret sanguinem iustum. Res innocuit Malachiam, & intrans ecclesiam, erat enim prope, & eleuatis manibus orauit ad Dominum. Et ecce nubes & caligo, sed & tenebrosa aqua in nubibus aeris, diem vertunt in noctem, Fulgura quoque & tonitrua, & horribilis spiritus procellarum diem vltimum minitantur, ruituramque ecclesiam intentant ad omnia mortem. Et vt scias lector, quod oratio Malachiam concusserit elementa, solos intercipit tēpestas, qui quærebant animam eius, solos turbo tenebrosus inuoluit, qui parauerant opera tenebrarum. Denique ipse, qui Princeps exciterat tanti mali fulmine percussus interiit cum tribus alijs, & fuerunt consortes morti, qui fuerunt participes sceleris. Quorum sequenti die inuenta sunt corpora semivista & putrida hærentia ramis arboreis, vbi quemque spiritus eleuans alisisset. Alij quoque tres semiuui inuenta sunt. Cæterique omnes circumquaque dispersi.

De ingressu eius in urbem, & Nigello schismatico.

CAP. CXII.

*Malachiam
patriam
Hibernia
metropolitani.**Quidam ei
necem mo-
liuntur.*

A Nno ætatis suæ 38. pauper Malachias pulso incubatore intrauit Ardinacham Pontifex & Metropolitanus totius Hiberniæ, Rege vero cæterisque, qui induxerant eum ad propria remeantibus, ipse remanet in manu Dei, & remanent illi foris pugne, intus timores. Nam ecce viperea soboles frendens, & vociferans se exheredari, tota se intus & foris suscitatur aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Porro Nigellus videns sibi fugam imminere, tulit secum insignia quædam sedis illius, textū scilicet Euāgeliorum, qui fuit Beati Patricij, baculumque auro contextum, & gemmis preciosissimis adornatum, quem nominant *baculum Iesu*, eo quod ipse Dominus vt fert opinio, eum manibus suis tenuerit atque formauerit. Et hæc sunt summæ dignitatis & venerationis in gente illa. Ibat homo gyrouagus, vt alter sathanas circumibat terram, & perambulabat eam, insignia sacra circumferens, quæ vbiq; ostentans, vbiq; eorum gratia receptabatur. Fuit vero concilium schismaticum insequi, eo quod seduceret multos ex insignibus quæ ferebat, suadens omnibus episcopum esse debere, & sic sollicitans plebes aduersus Malachiam, & ecclesiæ vnitatem. Et fecit sic, & sine difficultate, & ita in breui vniuersas sepiuit vias eius per gratiam sibi à Deo datam, & quæ habebat ad omnes vt malignus ille coactus

sit dare manus, reddere insignia, & quiescere de reliquo in omni subiectione.

Item de vindicta Dei in eius detractores.

CAP. CXIII.

N Ec modo malefactores, sed & detractores Malachiam corripuit Deus. Verbi gratia: Quidam habens gratiam Principum & potentum, etiam ipsius Regis, eo quod esset adulator & garrulus, & potens in lingua sonabat per omnia aduersarijs Malachiam, & proca-citer tuebatur partem eorum. Sancto vero & præsentis resistebat in faciem, & detrahebat absentem, irreuerenter occurrēs ei in omni loco, maximeque vbi celebrioribus illum sciret interesse conuentibus, sed cito digna lingua procacis mercede donatus est. Intumuit & computrone lingua maledica verbibus ex ea scatentibus & diffluentibus toto ore blasphemio. Quos per 6. ferme dies incessanter vomens, tandem cum illis miseram expedie vitam.

Loquente coram aliquando Malachiam, & populum exhortante, mulier quædam infelix ausa est interrumpere sermonem clamoribus improbis, non deferens honorem sacerdoti & spiritui qui loquebatur. Erat autem de progenie impia, & spiritum impium habens in naribus, blasphemias & contumelias euomebat in Sanctum dicens eum hypocritam, & inuasore alienæ hereditatis, sed & caluici ei illius improperans. At ille nihil respondit ei: Sicut erat verecundus & mitis, sed Dominus respondit pro eo. Versa est igitur illa in insaniam Domino vindicante, & crebris vocibus clamitans se suffocari à Malachiam. Morte demum horrenda luit peccatum blasphemiam, dicentibus, qui de semine Chanaan sunt: *Fugiamus Malachiam, quia Dominus pugnat pro eo.* Tandem memor propositi sui Malachiam, constituit pro se Gelasium virum bonum, & dignum tali honore, coniuente clero & populo, qui potius sustinentibus propter pactum. Nam alias durum visum est omnino. Quo consecrato Regibus ac Principibus attentius commendato, ipse clatus miraculis ac triumphis ad suam parrochiam redijt.

De spiritu eius prophético, & transitu per Clauallum.

CAP. CXIV.

C Vm autem egressus aliquando de Scotia peruenisset Eboracum, sacerdos quidam Syarus nomine intuirus eum agnouit, nec enim eius faciem viderat ante, sed cum haberet spiritum prophetiam, reuelatum fuit ei iam pridem de illo. Hic est, inquit, de quo dixerā, quia de Hibernia sanctus veniet Pontifex, qui scit cogitationes hominum. Sic non potuit latere lucerna sub modio, prodente tamē per Syarium Spiritu sancto, qui illū accenderat. Nā & multa secreta deesse suo suorumque dicta sunt ei à Syaro, quæ ita esse fuisse omnia recognouit. Sed & socijs Malachiam percunctantibus de suo reditu, respondit: Syarus incunctatē (quod post rei probatum enentus) paucos videlicet admodum de numero illo eum episcopo redituros. Illi audito hoc suspicati sunt mortem, sed aliter Deus adimpleuit. Nempe rediens ab vrbe quibusdam apud nos, quibusdam & in alijs locis ad discendam conuersationis formam relicta iuxta verbum Syari cum paucis admodum repatriauit. In ipsa vrbe Eboracensi, accessit ad eum vir nobilis secundū seculū, Vvillelius nomine, qui aduertens episcopū multos habere socios & equos paucos. Nā præter ministros & clericos alios quinque cum eo erant presbyteri, & equi non nisi tres, obtulit ei suum quo ipse vebatur, hoc solum dolere se inquiens, quod esse truncinus dure portans. Et addidit: Libentius enim dedissem si melior esset sed si dignamini, ducite qualemcumque vobiscum. Et ego ait Episcopus libentius accipio, quo prædicas viliorem, quia non potest mihi esse vile, quicquid tam

preciosa

*Nigellus qui-
dam archie-
piscopatum
iure heredi-
tario sibi
vindicat.**Ad preces
Malachiam
videt quid
consecutum
sit.**Ita caluici
in sancti
vbi obtrilla-
torum.**Item in fa-
miam ma-
ledictam.**4. Reg. 2.**Aqua bene-
dicta sanas
suum regu-
laria.*

preciosa voluntas obtulerit. Et conuersus ad suos: Hunc inquit, sternite mihi, quia commodus satis, & sufficiens erit in longum. Quo facto ascendit. Et primo quidem durum vt erat sentiens postmodum mira mutatione valde commodum sibi, & suauiter ambulanti inuenit, vt ne caderet super terram de sermone quem dixerat vsque ad 9. annum, quo mortuus est ipse non deficit ei, factus optimus, & preciosissimus palestridus. Quodque euidentius miraculum cernentibus fecit, de subnigro caput albescere, & non multo post vix inueniebatur albior, & pulchrior illo. Ipse etiam diuertent Claramuallem vir sanctus visis fratribus compunctus, & illi non mediocriter edificati in presentia & sermone eius; & acceptans locum, & nos atque in intimis visceribus colligens valedixit nobis, & abiit. Qui transalpinas cum venisset Iporiam ciuitatem Italix hospitii sui paruulum suum, qui male habens erat moriturus continuo sanauit. Erat tunc temporis in sede Apostolica felicis memorix secundus Innocentius Papa, qui eum suscepit benigne & humane. A quo cum multis lachrymis implorabat eius permissu licere sibi viuere, & mori in Claramualle, sed non obtinuit. Reuertens autem per Claramuallem, secundam largitus est nobis benedictionem, & alta suspiria trahens, quod non liceret sibi pro suo desiderio remanere. Hos inquit, interim, pro me oro, vt retineatis, qui a vobis discant, quod nos postmodum doceant: Et dimissis quatuor a latere suo abiit. Qui probati, & digni inuenti monachi facti sunt.

De miraculis eiusdem.

C A P. CXV.

Profectus autem a nobis prospere peruenit Scotiam, & inuenit David Regem, qui adhuc hodie superest in quodam castello suo, cuius filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingressus honorifice a Rege susceptus est, & humiliter exoratus, vt sanaret filium suum. Qui aquam benedixit, & aspersit iuuenem, & intuens in eum ait: Confide fili, non morieris ac vice, Dixit hoc, & sequenti die dictum secuta est sanitas, sanitatem letitia patris, clamor & strepitus totius familiarum exultantis. Transseunti per villam nomine Crugeldum, occurrit puella muta. Orante autem illo solutum est vinculum lingue eius, & loquebatur recte. Dehinc villam ingrediens, quam nominant ecclesiam Sancti Michaelis, oblatam sibi mulierem freneticam, & vincam funibus, coram omni populo curauit. Perueniens autem ad portum Lapalperi, transitum ibi per aliquot dies preestolabatur, sed mora minime transijt ociofa. Construxit interim de virgulis in septem textis oratorium, ipso iubente ipsoque operante pariter. Consummatumque circundedit vallo atque interiaccens spacium benedixit in cimiterium. Sane merito benedicentis miracula satis declarant, que vsque hodie ibi actitari feruntur. Inde est quod de finitimis locis infirmos, & male habentes illic portare consueuerunt, & sanantur multi. Mulier totis dissoluta membris plaustrum vecta illuc, pedibus suis remeavit domum, vna duntaxat nocte non frustra in Sancto loco preestolata misericordiam Domini. Alia quaedam ibidem pernoctabat in oratione, qua forte repetens solam homo barbarus accensus libidine & sui minime compos irruit rabiosus in eam. Conuersa illa, & tremefacta suscipiens aduertit hominem plenum diabolico spiritu. Et heus tu, inquit, miser, quid agis, considera vbi es? Reuertere hec sancta, deseret seruo eius Malachix, parce & tibi ipsi. Non autem destitit ille furis sagittatus iniquis, & ecce, quod horribile dictu est, venenatum & tumidum animal, quod bufonem vocant, visum est reptans exire de inter femora mulieris. Quid plura? Etiam tremefactus resiliit homo, & datis saltibus festinus oratorio exiit. Ille confusus abscessit, & illa intacta remansit, magno quidem Dei miraculo, & merito Malachix. Et pulchre operi fecido, & abominando secundum intervenit, & abominabile monstrum. Non prorsus aliter decuit ex-

tingui bestialeni libidinem, quam per frigidissimum vermem. Nec aliter temerarium fruari ausum, frustra conatum, quam per vilem inutilemque bestiolam.

De mirabili, & singulari eius vita.

C A P. CXVI.

Quis autem cuncta facta per eum enumeret, quamquam libetius fateor imitandis immorer, quam admirandis. Et meo quidem iudicio primum & maximum miraculum, quod dedit, ipse erat, id est vita eius. Quis vnquam etiam curiosus obseruauerit in eo deprehendit ociosum non dico verbum, sed eius nec nutum. Quis manum pedemve mouentem frustra, immo quid non edificans in eius incessu, aspectu, habitu, vultu. Denique vultus hilaritate, nec fuscavit maxor, nec leuigauit risus. Totum in eo disciplinatum, totum insigne virtutis perfectionis forma, per omnia serius, sed non austerus, remissus interdum, dissolutus autem nunquam, negligens nihil, & si pro tempore multa dissimilans, quietus sepe, sed minime aliquando ociosus. A die primo conuersionis sue vsque ad extremam vitam suam sine proprio vixit. Non seruos, non ancillas, non villas, non vitulos, non denique quicquam reddituum Ecclesiasticorum secularium, vel in ipso habuit episcopatu. Mensam episcopali nihil prorsus constitutum vel assignatum vnde episcopus viueret, nec enim vel domum propriam habuit. Erat autem pene incessanter circumiens parrochias omnes, Euangelio seruans, & de Euangelio viuens, sicut constituit ei Dominus. Porro si interdum requiescere oporteret, in locis Sanctis hoc faciebat, quia ipse per Hiberniam predicauit vniuersam. Apud quos vero moram facere libuisset, illorum se moribus & obseruantijs conformauit. Denique cum exiret ad predicandum cum peditibus pedes, & ipse ibat episcopus scilicet & legatus. Forma enim Apostolica haec, & inde magis mira in Malachia, quod rara nimis in alijs. Illi dominantur in clero, iste dum esset liber ex omnibus omnium se seruum fecit. Illi autem non Euangelizantes manducant, aut Euangelizant vt manducet, Malachias vero imitans Paulum vt Euangelizet manducat. Illi fastum & questum aestimant pietatem, Malachias hereditate veditat sibi opus, & onus. Illi felices se credunt, si dilatauerint terminos suos, Malachias in dilatanda charitate gloriatur. Illi congregant in horrea, & dolea replent vnde onerant mensas, Malachias colligit in deserto, & solitudines vnde impleat celos. Illi cum accipit decimas, & primitias, & oblationes, insuper & de Cesaris beneficio thelonia & tributa, & alios redditus infinitos, solliciti sunt nihilominus, quid manducent atque bibant, Malachias nihil habens horum, multos tamen locupletat de promptuario fidei. Illi a pauperibus exigunt, quod dent diuitibus, ille sollicitat diuites pro pauperibus sustentandis. Illi alta palatia eligunt, turres ac mœnia ad caelos leuant, Malachias non habens vbi caput reclinet, opus faciet Euangelizæ. Illi equos ascendunt cum turba hominum gratis manducantium panem, & non suum, Malachias septus Sanctorum fratrum collegio pedes circumit, portans panes Angelorum quibus satiat animas esurientes. Illi plebes nec agnoscunt quidem, iste erudit. Illi potentes, & tyrannos honorant, iste punit, O virum Apostolicum quem tot & talia nobilitant signo Apostolatus sui. Quid ergo mirum si mira est operatus, sic & mirabilis ipse, immo vere non ipse, sed Deus in ipso. Alioquin tu es Deus, inquit, qui facis mirabilia.

Item de miraculis eiusdem.

C A P. CXVII.

In regione Hibernix iacebat infirmus in domo vti que demonum maleficio. Nam quadam nocte audiuit eos dicentes loquente altero ad alterum: Vide ne miser iste hypocrita illius fratris stratū stramenve contingat, & sic effugiat manus nostras. Cognouit homo, quod

Mala-

Primum & maximum miraculum vita ipsius.

Insignis eius paupertas voluntaria.

Excimia humilitas.

Vixit secundum formam Apostolorum.

Nota miraculum.

Venit in claramuallem.

Erat secundum moriendum.

Malachia Romam uenisse tradit Iheronimus.

Aqua benedicta sanat fenum regis Scotia.

Quid mirum.

Vltio caliditate in sanis uari obstruitorum.

Item infamiam malidiam.

4. Reg. 2.

Ex parte propter propter.

Ex parte propter propter.

Nota mira-
bilem gra-
tiam Dei in
sanctis suis.

Mutus mor-
ibundus lo-
quitur, con-
fetur, & su-
mit eucha-
ristiam.

Ecce quanta
sit vis Dei
cura de se-
clesijs sibi
commisiss.

Sanat mor-
bidum &
constituit
episcopum.

Malachiam loquerentur, quæ non multo ante in eadem domo meminerat pernoctasse, & erat adhuc stramen in loco. Sumptaque fiducia, quo potuit conatu, cepit repere debilis corpore, sed fide fortis. Et ecce in aere clamor & vociferatio. Prohibe, eum, prohibe retine eum, retine, amittimus enim prædam. At ille manibus, & genibus nitens, & perueniens ascendit lectulum, volutatur in stramine, audit ululatum plangentium: Heu, heu, ipsi nos ipsos prodidimus, decepti sumus: Euasit. Et hoc dicto citius recessit ab eo dæmonium terror & horror quem patiebatur, & omnis pariter ægritudo.

Item transeunte Malachia aliquando per Liguriam oblatas est ei infans habens dæmonium, qui sanus & incolumis est relatus.

In regione eadem ligatam funibus freneticam solui iussit, & in aqua quam benedixit lauari, lota quoque est, & ab infirmitate sua sanata est. Alteram quoque in Saballo regione Vlidie membra propria dentibus laniantem, orando & tangendo totaliter eam curauit. Exiens iterum de quadam ecclesia obuium hominem habuit cum vxore sua, quæ non poterat loqui. Rogatusque, ut eius miseretur, stat in porta populo circumstante, & data benedictione super eam iubet dominicam dicere orationem. Dixit illa, & populus benedixit Dominum super his mirabilibus factis.

In ciuitate cui nomen Oentreh decumbens in lectulo quidam iam per dies 12. priuatus linguæ officio, ad iussionem visitantis se sancti loquelam recuperat, Eucharistiam sumit & ita munitus extremum in bona confessione efflauit spiritum. Intrauit ad eum quidam de nobilibus habens ei aliquid dicere, qui inter loquendum fide plenus tres iuncos præ furatus de lectulo, scilicet quo ille sedebat tulit secum, & multa Deus de furto pietatis est operatus fide illius, & Præsulis sanctitate. Sedebat iterum in campo cum Comite Vlidie aliqua tractans, & multitudo copiosa circa eos. Venit mulier grauida, & vere grauis, indicat enim se contra omnes naturæ leges retinere partum, iam pro certo 15. mensibus, & diebus 20. Compassus Malachias orauit & mulier peperit.

Adhuc de eodem.

CAP. CXVIII.

Ciuitas Hibernia nomine Corcagia vacabat episcopo. Tractatum est autem de electione, dissensente partibus, quibusque ut assolet Præfulem volentibus constituere suum non Dei, venit illuc Malachias audita dissensione, conuocato clero, & populo, etiam corda & vota discordantium vnire curauit. Et persuasus illis totum negocium debere credi cui potissimum sollicitudo incumberet ecclesiarum Hiberniæ, mox nominat eis non quempiam de nobilibus terræ, sed quendam pauperem alienigenam, quem sciret sanctum & doctum. Queritur ille, nunciatur lecto decumbere, ita ut per se non posset de lecto exire. Et Malachias. Surgat, inquit, in nomine Domini ego præcipio. Obedientia eum saluum faciet. Quid faceret ille? Parere volebat, sed imparatum se sentiebat. Quod & si posset episcopo pari reformidabat. Itaque cum voluntate obediendi pugnante gemino hoste, scilicet pondere languoris, & metu oneris, vicit illa tamè data sibi in adiutorium spe salutis, itaque conatur, mouet sese, tentat vires, inuenit se solito fortiosem. Crescit pariter fides cum viribus, & demum expeditus & alacer peruenit ad Malachiam sine hominis adiutorio. Qui assumens eum misit in cathedram clero & populo collaudante.

Cuiusdam nobilis viri vxor cum infirmaretur, ad mortem rogatus Malachias ut descenderet priusquam moreretur infirmam vncturus oleo, descendit, & intrauit ad eam. Quo viso exultat illa spe salutis animata. Et cum pararet eam vncturæ, visum est omnibus differendum potius vsque mane. Erat enim vespere. Acquieuit

ergo eis Sanctus. Et cum recessisset, subito clamor factus est & planctus, eo quod mortua esset. Auditoque tumulto Malachias accurrit, & consternatus est animo sibi soli imputans, quod fraudata gratia sacramenti obiecit. Et eleuatis manibus in cælum confitens suum peccatum contestatus est in audientia omnium nullam se recepturum consolationem, nisi quam tolerat, liceret restituere gratiam. Et stans super eam tota nocte laborabat in gemitu suo, & cum sletu suos etiam vigilare, & orare præcepit, itaque illi in psalmis, ille in lachrimis, noctem duxere peruigilem. Mane autem facto exaudiuit Dominus sanctum suum: Nam aperuit oculos, quæ mortua fuerat, & erigens se salutauit eam, & conuersus est lætus in gaudium.

Iterum de eodem.

CAP. CXIX.

Vir item mulier cui spiritus iracundiæ & furoris in tantum dominabatur, ut non solum vicini & cognati fugerent consortium eius, sed & filij quoque ipsi vix sustinerent habitare cum ea. Clamor & rancor, & tempestas valida vbicumque fuisset audax, & ardens, & præceps, metuenda lingua, & manu importabilis & inuisa; dolentes filij, tum pro illa, tum pro seipsis trahunt illam ad præsentiam Malachiz lachrymabilem cum sletu deponentes querimoniam. Vir autem sanctus aduocatam secit peccata sua confiteri, & iniungens penitentiam, orantique super eam ut Deus omnipotens daret ei. Spiritum mansuetudinis: in nomine Domini nostri Iesu Christi: ne ultra irascatur iubet. Sequitur quoque tanta mansuetudo, ut pateat omnibus non esse aliud, quam admirabilem mutationem dexteræ excelsi. Fertur adhuc hodie viuere, & tantæ esse paciendiæ & lenitatis, ut quæ omnes exasperare solebat, nullis modo exasperari damnis, affectionibus, aut contumelijs queat. Ego istud superiori suscitæ miraculo mortuæ cenfeo præferendum, quod exterior quidem ibi, hic vero interior reuixerit homo.

Vir secundum sæculum honorabilis, secundum Deum timoratus veniens ad Malachiam, conquestus est ei super sterilitate animæ suæ, supplicans ut obtineret ei ab omnipotente Deo gratiam lachrymarum. Et subtidens Malachias, quod gratum haberet in homine seculari desiderium spirituale, suam maxillam maxillæ illius quasi blandiendo coniungens. Fiat, inquit, tibi sicut petisti. Tantos exinde, & penè continuos exitus aquarum deduxerunt oculi eius, ut illad scripturæ ei posse aptari videretur. Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, &c.

De oratorio lapideo quod adificauit, & pena maledicti eius.

CAP. CXX.

IS cui Benchorensis monasterij cesserunt possessiones ingratus beneficio extitit deinceps insolentissime se sepep habuit aduersus eum, & suos, in omnibus insectus eis, vbique insidians detrahensque actibus eius, at non impune hoc. Erat autem illi vnicus filius, qui imitator patris audens aliquid, & ipse in Malachiam eodem anno mortuus est. Nam visum est Malachiz debere constructui in Benchor oratorium lapideum instar illorum, quæ in alijs regionibus constructa conspexerat. Et cum incipere incipisset fundamenta, indigenæ quidam admirati sunt quod in terra illa necdum huiusmodi inuenirentur ædificia. At ille præsumptuosus non modo miratus, sed indignatus. Cæpitque nunc secreto detrahere, nunc palam blasphemare, leuitatem notare, nouitatem horrere, sumptus exaggerare. Itaque cum pluribus quos suadere valuit, ad locum descendit, & ait: Bone vir, quid tibi visum est vestris hanc inducere regionibus nouitatem. Scoti sumus, non Galli. Quæna leuitas est hæc? Quid opus erat opere tam superfluo, tæque superbo? Vnde tibi pauperi,

& inopi

Nota quanta
fuit
tantas
quod sine
extrema
dilectione
fama.

Notanda
fessione
fatis
gratissimum
miraculum.

Vere mira-
bilis Deus
sanctus

Cont. 4

Vide De
in Malachia
obediens

Prædicit
quod mor-
tuus.

Vide sancti
ad conu-
ni respice

Diabolus
maledictus
maledictus.

174. 49.

Extra
quæ
Malachias.

Vide ad
quæ
Malachias.

Nota quantum dicitur
tantum per
quod sine
extrema
dilectione
fama.

Prophetia
quod moris
sunt.

Pro sanctis
ad inuicem
ut respiciat.

Diabolus ei
malitiam
inuenit.

Notandum
quod
satis
mirabile
est
quod
sanctus
fuit.

Psal. 49.

Extra id egre
quod oratio
sunt.

Cont. 4

Pro Do
in Malachia
abest.

Pro domo ad
quod in
sunt.

& inopi sumptus ad perficiendum? Vincit vires, superat facultates. Cessa igitur cessa, desine ab hac vesania, alioquin hoc non sustinebimus. Ad quem vir Sanctus tota libertate vtens, Miser, inquit, opus, quod inchoatum vides, & inuides sine dubio perficietur, perfectumque videbunt multi. Tu vero, quia non vis non videbis, & quod non vis, morieris. Pater autem audito, quod de filio vir Sanctus predixisset, sciens verbum eius viuam, & efficax esse. Interfecit, inquit, filium meum. Et instigante diabolo tanto furore exarsit in illum, vt coram duce, & maioribus Vlidix mendacij argueret hominem veracissimum, & conuictu intulit, simiam eum appellans. Et Malachias quidem doctus, non reddens maledictum pro maledicto obmutuit, & non aperuit os suum. Sed eadem die, Domino vindicante, domum reuersus est, homo luit linguæ effrenis temeritatem, ipso vtore quo instigatore laxarat. Arreptum enim in ignem proiecit demon, sed mox manibus assistentium abstractus est, adustus tamen corporis parte, & captus est mente. Et dū insaniret, vocatus Malachias venit, reperitque maledicum spumantia ora torquentē, horrendis vocibus & motibus torrentem omnia, ac toto corpore agitatum vix posse teneri à pluribus, & orans pro inimico vir totius perfectionis exauditus est, sed ex parte. Nam illico Sancto orante ille aperuit oculos, & sensum recepit. Relictus est autem ei spiritus Domini malus, qui eum colaphizaret. Credimus autem eum adhuc viuere, quem certis temporibus ferunt lunaticum esse. Et quidem non erat Malachias, non dico vnde perficeret, sed vnde faceret quicquam. Inuenit autem Dei famulus in Dei marsupio, quod suo quidem defuit merito. Quid enim iustus vt cui pro Deo non erat proprium, cum Deo iniret consortium, & marsupium vnum esset amborum. Fideli denique homini totus mundus diuitiarum est, & quid ille nisi quoddam marsupium Dei. Denique ait: *Meus est, inquit, orbis terra, & plenitudo eius.* Nec dubium Dei opus esse, quod Deo reuelante Malachias prauidit. Contulerat primum cum fratribus de opere illo, & multi præ inopia minus libenter assentiebant. Inde anxius dubiusque quid ageret, cepit inter orandum vehementer inquirete, quænam foret voluntas Dei. Et die quadam de via regrediens, cum iam loco appropriaret prospexit eminens, & ecce oratorium apparuit magnum lapideum, & pulchrum valde & intuens diligenter situm, formam, & compositionem, cum fiducia arripuit opus, prius quidem indicata visione senioribus fratribus, paucis tamen. Sane totum quod attente notauit de loco, & modo, & qualitate, tanta diligentia obseruauit, vt peracto tempore factam viso simillimum appareret.

Iterum de miraculis eiusdem.

C A P. C X X I.

Cum autem sacramenta offerret, & appropriaret ei diaconus facturus aliquid pro officio suo, intuitus eum sacerdos ingemuit, quod sensisset penes illum latere, quod non conveniret. Peracto sacrificio secreto percunctatus de sua conscientia, confessus est, & non negauit illud sibi per somnium nocte ipsa. Cui iniungens penitentiam. Non debueras, inquit, hodie ministrare, sed verecunde te subtrahere à sacris, & deferre tantis tamque diuinis mysterijs, vt hac humilitate purgatus dignus exinde ministrares.

Item alia vice sacrificante illo, & orante hora sacrificij, ea quidem sanctitate & puritate cordis, qua ipse solitus erat, astante diacono visa est columba intrare per fenestram in claritate magna. Ea sacerdos profunditur totus, ea subobscurior basilica tota resulget. Columba vero aliquandiu circumuolutans tandem residet super crucem ante faciem Sacerdotis. Obstupit diaconus & pauens tum pro luminis, tum pro volucris nouitate, quod illa sic rara auis in terra, cecidit super faciem suam, & vix palpitas sese erigere ausus est, vel quando officij sui necessitas postulauit. Post missam conuentus à Mala-

chia seorium sub periculo vitæ iubetur nullatenus secretum prodere, quod vidisset, quoad viueret ipse.

Aliquādo cum in Ardinacha esset cum quodam coepiscopo suo, de nocte surgens cepit memorias sanctorum, quæ in cæmeterio Sancti Patricij multæ sunt orādo lustrare: & ecce subito vnum de altaribus ardere cōspiciunt. Ambo enim viderant visionem hanc magnam, & ambo mirati sunt. Et Malachias intelligens signum esse magni meriti illius, scilicet vel illorum quorum sub altari illo corpora requiescerent, currens & se medijs flammis immergens, expansis brachijs sacram amplexatus est aram, quid ibi fecerit, quidue senserit, nemo est qui sciat: sed quod amplius solito cœlesti igne successus ex illo igne exierit, fratrum qui cum eo erant tunc reor neminem esse, qui nesciat. Hæc dicta sint pauca quidem de pluribus, sed multa pro tempore. Non enim signorum tempora hæc secundum illud. *Signa nostra non vidimus iam non est propheta, &c.* Vnde satis apparet Malachias meus quantus in meritis fuit, qui tam multis insignis exierit, etiam in charitate tanta.

Qualiter locum & diem sepulturae suae praelegit & illuc peruenit.

C A P. C X X I I.

Percunctatus aliquando quodam in loco, si optio detur, extremum malit agere diem. De hoc siquidē fratres quærebant inter se quem sibi quisque diligeret, conctatur & non respondit. Instantibus illis: Si hinc migro, innuit, nusquam libentius quam vnde vna cum nostro Apostolo resurgere possim, Dicebat autem Sanctus Patricius. Si peregrinari oportet, & ita permittit Deus Clatamualle delegi. Requisiteus itē de tēpore. Diē solēne omnium sanctorum respondit. Sicut audiimus sic vidimus, de loco pariter, & de die ægre satis ferebat Hiberniam vsque ad huc pallio caruisse, vt pote æmulator sacramentorum. Et recordatus sibi à Papa Innocētio fuisse promissum, nactus occasionem, quod Papa Eugenius præsideret, & tunc in Franciam appropriasset, præsumebat de tali viro apud illū se nullam impetrandi difficultatē sustinere. Igitur arripuit iter, prosequuntur eum, qui conuenerant fratres vsque ad littus, non multum tamen, nimirū ipso prohibente. Ad quē vnus illorū Catholicus nomine, flebili voce & vultu, heu tu abis, inquit, & in quāta pœna quotidiana vexatione me deseris, non ignoras, nec fers opem misertus mei. His verbis & lachrymis filij paterna viscera concussa sunt, & amplexatus est eum blandiendo. Impresso que pectori signo crucis: Certus sis, inquit, te eiusmodi nil passorum donec ego redeam. Erat autem Epilepticus, & cadebat frequenter, ita vt interdum non semel pateretur, sed & sæpius in die. Hic iam per 6. annos horrido morbo laborabat, sed ad verbū Malachias perfectē conualuit. In ipso autem ascensu nauis ascendunt duo ex his, qui illi familiariter adhaerebant, accedentes & petentes aliquid ab eo, quibus ipse sponndit. At illi: Volumus, inquit, nobis certo promitti te incolumem in Hiberniam reuerti. Tunc ille de promisso pœnituit, tristis tamen annuit, & nauem ascendit. Cumque iam fere medium iter æquorum peregissent, subito contrarius ventus nauem repellit, & reducit in tetram Hiberniæ. Descendens de nauis in ipso portu, in sua quadam ecclesia pernoctauit, & letus gratias egit diuinæ consilio prouidentia, quo factum est, vt iam fecerit satis pro sua promissione. Mane vero intrans nauem, ipso die prospero cursu transfretauit, & venit in Scotiam, multa que Deo placita ibi operatus, pertransijt eam, & peruenit in Angliam. Oportuit autem eum transire Clatamuallem, vt summum sequeretur Pontificem, qui à nobis susceptus est tanquam verus Lucifer ab occidente veniens, visitans nos oriens ex alto.

Psal. 73.

S. Patricius
Hibernia
Apostolus

S. Malachias
in Franciam
venit.

Curat facillime
Epilepticum.

Vide quantum
agat Deus
curā suorum
seruorum.

S. Malachias
venit Clatamuallem.

De *salici transitu eiusdem.*

CAP. CXXIII.

Dies solem-
nis S. Lucae.Prædicit
mortem suam
imminere
dicem.

Psal. 139.

Psal. 116.

En offerunt
pro eo sacri-
ficium.Miraculum
defuncti.An. Christi
1148.

Die solenni Beati Lucae Evangelistæ Missa in con-
uentu deuote celebrata, febre correptus lecto de-
cubuit; videns discurrere fratres dandi auidos vel acci-
piendi, omnes solliciti erant circa frequens ministerium
medicamenta perquirere, fomenta adhibere, sæpius ad
gustandum vrgeri. Ad quos ille: Sine causa hoc, inquit,
sed charitate vestri facio, quidquid iniungitis. Oportet
hoc anno Malachiam exire de corpore. Scio enim cui
credidi, & certus sum, quia non fraudabor reliquo desi-
derij mei, qui pattem iam teneo, qui me sua misericor-
dia perduxit ad locum, quem petij; terminum, quem æ-
que volui non negabit. Denique iniungitur, & sumpto
viatico fratrum se orationibus & fratres Deo commen-
dans ad lectum reuertitur. Iacebat enim in solatio, nec
sustinuit vt conuentus ascenderet ad se, sed ipse ad eos
descendit, & tamen mortem in ianuis esse dicebat. Quis
hunc crederet moriturum, non vultus pallidior, non ma-
cilentior esse videbatur. Non rugata quoque frons, non
reconditi oculi, neque nares extenuati, non contracta la-
bia, non adusti dentes, non collam exesum & gracile,
non curui humeri, nõ caro exinanita in corpore reliquo.
Hic erat decor corporis, & hæc gloria vultus eius, quæ
non euacuatur, ac ne in morte videres hominem quidem
secutum à morte, & necdum mortuum iam certum de
vita, & quodammodo loqui. Iam non dicam, *forjan te-
nebre conculcabunt me quia hæc nox illuminatio mea in delicijs
meis.* Et quidem omnium oculi in eum fixi erant. Nemo
tamen qui quando exiit aduertere potuisset, eo quod
eadem in morte viuacitas vultus ac ierentitas, eademque
& in vita permaneret, non est mutatus, sed ipse mutauit
omnes miru in modum, lactus & gemitus omniũ subito
conquiescit. Mutatur in gaudio mætor, planctum cætus
excludit, vincit fides, triumphat affectus. Et reuera quid
rationis habet immoderatus plāgere Malachiam, quasi
non sit preciosa mors eius, quasi non sit portus mortis,
& porta vitæ. Malachias amicus noster dormit, & ego
Inge lactus iste se vsu non ratione tuetur. Si Dominus
dedit dilecto suo somnum, & talem somnum in quo
hereditas Domini filij merces fructus ventris. Quid horum
videtur fletum inducere? Ego ne fletum illum, qui fletu
euasit? Ille tripudiat, ille triumphat, ille introductus est
in gaudium Domini sui, & ego eum plagam? Cupio mihi
hoc, nõ illud inuideo. Interim paratur exequiæ, offertur
pro eo sacrificium, consummantur etiam ex more omnia
cum summa deuotione & alacritate. Stabat eminus puer-
cui emortuum pendebat à latere brachium, magis im-
pedimento illi, quam vsui. Quo comperto innui vt ac-
cederet, & apprehendi aridam manam, & applicui ad
manum episcopi, & viuificauit eam. Nempe vivebat
in mortuo gratia sanitarum. Et manus fuit mortuæ
manui, quod mortuo homini Heliseus. Puer ille de lon-
de venerat, & manum quam pendente attulerat sa-
nam in patriam reportauit. Iamque omnibus ritè per-
actis in ipso oratorio Sanctæ Dei genitricis Mariæ,
in quo sibi bene complacuit Malachias traditur se-
pulturæ Anno Domini millesimo 1148. 4. Nonas No-
uembriis.

De *Sancto Petro Tarentasiensi episcopo.*

CAP. CXXIV.

Helinandus. Eo tempore florebat multa miraculorũ
gratia Petrus Tarentasiensis episcopus, cuius
virtutum fama cum ad ciuitatem Lauennam peruenisset,
tres viri ibi in carcere clausi custodibus suis ante
ostium carceris obseratum ludentibus, flentes & lugen-
tes expecunt nomen eius suppliciter, & fideliter in-
uocare. Adest continuo Pontifex innocatus, soluit
compeditos, manum porrigit, aperit ostium, iubet vt

exeuntes sequantur se. Sic manifestus apprensus illis, &
à nullis alijs visus extrahit eos, & deducit. Cumque nul-
la foret oportunitas diuertendi, sequentes primum dũ-
cem suum desuper tabulas quibus custodes ludebant
inter illos medios, pertransibant. Nec mirum si videri
præsentes ab hostibus ipsi non poterant, qui sic videre
sibi videbantur absentem. Nec ab eis Pontifex ante dis-
paruit, quam euasisse pericula, & ad locum sese cognos-
ceret peruenisse securum. Vnde etiam voto se obligan-
tes non gustare cibum donec ad sui præsentiam libera-
toris accederent, & noua & mira Dei magnalia prædi-
cantes, & annunciantes.

Implacabiles inimicitias, & odia inueterata frequen-
ter extinxit, & graua admodum bella compescuit, des-
peratas reconciliationes inter maximos etiam Principes,
Domino cooperante, & sermonem eius confirmante
sequentibus signis effecit. Inter Principem suum Comi-
tem Hibertum, & Hildephonsum Comitẽ Tolosanum
in regione Granopoitana eo tempore dominantem, nõ
sine multis incendijs & homicidijs guerram diuini agi-
tatam, multo labore sedauit. Cuius occasione negocij
ad Henricum Regem Anglorum vehementer deinde
ratus accessit. In quo itinere miraculum singulare diui-
na virtus per eum perfecit apud Sanctum Symphoria-
num, quod est castrum Lugdunensis ecclesiæ paucis ab
vrbe leucis distans.

De *quodam miserabili muliere ab eo curata.*

CAP. CXXV.

Ibique erat vir fidelis Petrus de Fraxineto notus, &
honoratus, qui eum ad hospitium suum aliquando
quali vim faciendo pettraxit. Huic filia iuencula erat
miserabili incommoditate laborans. Egerat enim quæ-
dam mulier maleficia per nequiciam inuidiæ socrus in-
ducta, vt languore tabesceret desperato, nec viri sui præ-
sentiam, nec aspectum etiam vllatenus toleraret. Affe-
ctione autem muliebri genitrix persuasa, vt sathanas
sathanam eijceret, famosum quendam maleficum ac-
cessit. Affuit, explorauit, agnouit & iuenculam asse-
rens inferatam, tetit arborum cortices, & poculum ver-
bis, & herbis infectum propinat. Mordet etiam proprijs
dentibus brachium miseræ mulieris in duobus scilicet
locis, circa frontem scilicet brachij, ita vt vtraque mor-
sura superior scilicet & inferior distaret à fronte brachij
quasi vno palmo. Res noua, res mira, ab illo quidem læ-
gore conualuit, sed interdũ velut ex corde sentiens acus
procedere, cruciabaturo atrociter donec per superiorem
morsuram brachij, quã nulla cicatrix, sicut nec inferio-
rẽ obduxerat, acus duceret vis occulta. Pluresiam in hũc
modũ per temporũ interualla quasi 30. acus prodierant,
quædam vt vulgo dicitur excaplatæ, quædã admittendis
idonea filis foramina præferentes. Exhibetur igitur
viro sancto à patre filia, cuius ei lugubrem explicat
tragediam: & ecce mox eadem iuencula sentiens acũ
gemebunda deplorat: ad quam accedens vnus de fra-
tribus laicis viro Dei seruans cruentum extraxit, an-
nis plurimis ad testimonium rei seruandum. Oratque
sanctus, & locum vulneris tangens in virtute fidei polli-
cetur, nec ferrum, nec calybem vltra processurum, fa-
ctumque est ita, sed mutata materia malitia nondom-
penitus extincta per alteram brachij inferiorem mor-
suram, quam vir sanctus non tetigerat, quia necdum
inde aliquid exierat: experunt ludes lignorũ paruuli,
quos vulgo brocas vocant, ex quercino robore vel
fraxineo pro ferreis acubus egredi, grossiores spinis &
parũ longiores. Nec tamẽ vnus omnes longitudinis vel
grossitudinis sicut nec acus fuerat. Septẽdecim nã quinq; in
annũ, & paucos menses ex vulnere ligna prodierat. Af-
uit deinde reuerẽdus antistes Petrus, cui diuinitus ser-
uabatur tãtũ miraculi plenitudo. Offertur mulier missarũ
solẽnia celebranti, sicut præceperat vespere præcedẽti.
Eadẽ hora, decimumo clauũ, ex carne mulieris lignum
egreditur quod sub oculis omnium Capellanus extraxit:

Consi-

Confitentem itaque mulierem absoluit Præsul, & sacram extrahens eucharistiam ab omni deinceps cuiuscunque materiei progressu inbet ipsam esse securam. Sicque ab omnibus præstigijs liberata adhæsit viro suo, liberosque procreavit, virtutem Sancti viri postea multis annis prædicavit, quam in seipsa meruit experti.

De Ceteris eventibus illius temporis.

CAP. CXXVI.

Cronographus. Anno Domini millesimo 1149. Ægyptis Lunæ fuit 3. vadecimo Calendas Aprilis circa horam nonam noctis, sabbatho ante ramos palmarum, & ventorum interperies secuta est per quatuor continuos dies. In quarta feria autem ventus maximus, & nimia fuit pluviarum inundatio, quæ die in territorio Neomorum iuxta Gandavum saccedos missa celebrata fulmine ictus occubuit. Et in territorio Remensi quidam clericus tempestate perit. Tonitrua, fulgura, grandines, tempestates, diversa hoc anno intulerunt hominibus incommoda. Ludovicus Rex Francorum à Palestina navigans, ut in patriam rediret Græcorum naues incurrit. Cumque ab eis Imperatori Curfolium obsidenti præsentandus deducitur, Georgius Dux navium Regis Siciliæ eos aggreditur. Siquidem vastatis exploratisque Græcorum provinciis vsque ad ipsam urbem Regiam Constantinopolim accedens sagittas aureas in palatium Imperatoris fecerat, & incensis suburbanis de fructu horarum Regis violenter tulerat: unde rediens naues Græcorum incurrit, quibus captis Ludovicum Regem eripuit, sed captos Regis obtentu dimittit.

Anno sequenti Bartholomæus Laudunensis Episcopus 38. anno sui Episcopatus, colubæ pro mutua societate Fusinaci induitur monachali schemate. Qui cum sederet aliquando cum alijs monachis ad collationem aspexit quendam monachum tardius atque lentius alij aduenientem, nigrumque parvulum iuxta eum gradientem, atque per cucullam eam tenentem. Quod cum Abbati retulisset, didicit ab eo, quod monachus ille valde negligens esset.

Habitus per Franciam consistentibus conuente etiam Papa Eugenio ut Abbas Clarenallis Hierosolymam ad alios prouocandos mitteretur, grandis iterum sermo de professione transmarina celebratur, sed per Cistercienses monachos totum istud callatur.

Adhuc de eodem.

CAP. CXXVII.

Anno sequenti obierunt episcopi moribus & scientia clari. Hugo Antiodorensis & Ioscelinus Sueffionensis. Hic Hugo fuit Abbas Pontiniaci primus, vir moribus & scientia clarus, ac in sacra religione strenuus. Et licet iuxta propositum ordinis sui esset miræ patientiæ, in Ecclesiæ tamen hostes districtus exsecutor. In nocte quidem electionem suam præcedente, vidit in somnis, quod mater sua sibi esset copulanda nuptiali fœdere, qui cum in ecclesia Senonensi propter suspensiones Henrici metropolitani consecrationis locum non haberet, à domino Gaufrido Carnotensi consecratus est. Huic successit Alanus Riparorum Abbas primus.

Hoc etiam anno illustres religione ac prudentia obierunt viri Sugerus Abbas Sancti Dionysij, Ramaldus Cistercij, Odo Sancti Remigij, sed & Gifridus Comes Andegavorum post similitates habitas cum Rege Ludouico facta pace, obiit infra mensis vnus spacium. O-

biit etiam nobilis & religiosus Princeps, & pauperum pater Comes Theobaldus. Multi quoque nobiles hoc anno moriuntur.

Hanc optimorum virorum migrationem forte significauit, quod in pago Sueffionico eodem anno accidit. Cum enim hyemali gelu terra vehementer indurisset, cæspis plurimæ longitudinis & laticudinis de terra subito auulsus, longe ad aliud locum est translatus.

Anno sequenti Regina Hierosolymorum iusto familiaris ad inimicos Dei se habente, filius eius Baldwinus Rex contra eam insurgit, & obsessis captisque eius munitionibus in urbem Sanctam intrare ab ipsa secundo etiam prohibitis, tandem violenter ingreditur, eaque in arce obsidens, facta pace Neapolim ei dimittit, reliquam partem regni sibi retinet.

Malamuti quos quidam Moabitas dicunt, post usurpatum Mauritaniæ regnum Regemque patibulo affixum, etiam Regem Bulgæ occidentes regnum eius inuadunt, ipsam Siciliam, Apuliam, Romam quoque se inuadere militantur.

Rex Francorum Ludovicus zelotipie spiritu inflammatus, iurata consanguinitate uxorem suam repudiat. Quam quia contra eius voluntatem Henricus Dux Northmanniæ, videlicet filius Gaufridi Andegauensis & Mathildis prædictæ ducit, magna inter eos simultas excandescit. Hac quippe occasione ducatum Aquitanie amisit. Rex autem æmulus illius eum obtinuit.

De Vxoribus Regis Ludouici, & morte Conradi tertij.

CAP. CXXVIII.

Author. Hæc fuit prima vxor Regis Ludouici Alionardis filia senioris Comitis Pictauensis. De qua præfatus Rex suscepit duas: Aheldem, & Mariam. Cuiusque cum eadem vxore sua pertexisset vitra mare, audiuit, eam, ut fertur, à Sabaldino munera suscepisse. Unde post reditum suum in Franciam non solum ob causam prædictam, sed etiam ob ipsius mulieris incontinentiam voluit eam repudiare: ut enim dicit, Helinandus quia non tanquam Regina se gerebat, sed fere tanquam meretrix. Quod intelligens illa ab eo declinavit, & ad præfatum Northmanniæ Ducem Henricum se transtulit, qui eam, ut dictum est, in uxorem duxit. Propter quod inter ipsum & Regem discordia fuit, sed postea Rex ipsum ad pacem recepit. Qui scilicet Dux Henricus in breui mortuo Rege Stephano Angliam intrauit, & integritate regni potitus, pacem antiquam reformauit. Hic ergo Henricus senior Rex Angliæ 4. filios suscepit ex prædicta Regina scilicet Alionarde, Henricum videlicet, & Richardum, & Ioannem, qui tres ibi regnauerunt successiue: Gaufridum quoque Comitem Britanniæ. Insuper, & quatuor filias, quarum vna data est Vxor Regi Castellæ, unde orta est Blanca Regina Franciæ. Altera vero Constantinopolitano Imperatori. Tertia quoque Saxonie Duci unde natus est Otho, qui postmodum factus est Imperator. Quarta vero Tolosano Comiti, unde ortus est Raimundus, cuius filiam postmodum accepit Alphosus Comes Pictauensis frater Ludouici regis. Porro supradictus Ludouicus secundam uxorem, videlicet Imperatoris Hispaniæ filiam, foeminam accepit, sed illa non multis annis interiectis obiit. Deinde Rex idem habito colloquio cum Theobaldo Comite Blesensi accepit Adelam sororem illius in uxorem, sed bonæ memoriæ Theobaldi filiam de genere Caroli, ut dicitur descendentem, filiam vero suam Aheldem dicto Theobaldo iuniori dedit in uxorem. Igitur ex Ludouico, & Ahelda Philippus nostri temporis rex futurus ortus est, & Theobaldus ex Aclide filium suscepit Ludouicum, ac filias Margaritam, & Elisabeth, ex quibus scilicet Ludouicus in comitatu patris succedens vxorē Catherinā accepit filia Comitis Clari motis, cui comitatus

An. Ch. 1152.

Ludouicus rex uxorem ob consanguinitatem repudiat. Amel. & Tyr. lib. 17. ca. 8.

Actu tempore...

Henrici Angliæ regis...

Res valde mira

An. Ch. 1149.

An. Ch. 1150.

An. Ch. 1151.

Sanctus...

idem hereditatio iure obuenerit. Qui ex ea relicto herede Thebaldo nomine, perrexit Constantinopolim cum Balduino Flandrensi Comite, & ibi decessit. Porro filio eius Thebaldo lepra infecto, ac sine herede defuncto, successit in comitatu Blesensi Margarita eiusdem amica, & in Comitatu Carnotensi soror eiusdem Margaritæ Elizabeth. His enim duabus sororibus nulla prius erat hereditas paterna, sed Margarita gratis fuit accepta in coniugium, primo ab Hugone de Ostaco prope Cameracum. Post cuius obitum nupsit Othoni Burgundie fratri, scilicet Imperatoris Henrici. Quo defuncto, tertio nupsit Domino de Auernis Gualtero, qui susceptam ex ea filiam dedit in uxorem Hugoni filio Hugonis Comitis Sancti Pauli, ex qua ortus est filius, qui successit in comitatu Blesensi. Elizabeth autem altera filia à patre suo Thebaldo data est primo coniunx Domino de Ambasia, qui ex ea filiam nomine Mathildem genuit, quæ in comitatu Carnotensi matri successit. Illo quoque mortuo nupsit Elizabeth Ioanni de Monte mirabili, quæ sine herede discessit. Unde, & Monsmirabilis Mattheo fratri eius iure propinquitatis obuenerit. Maria vero altera Ludouici

Regis filia data est vxor Comiti Campaniæ Henrico, habuitque duos filios ex eo, scilicet Henricum, & Theobaldum. Horum Henricus cui iure primogenituræ post decessum patris obuenerat comitatus Campaniæ, cum adhuc esset sine vxore, comitatu in custodia fratris sui Theobaldi relicto, perrexit in terram transmarinam cum Rege Franciæ, Philippo Rege in Franciam reuertente, Regina Cypri, virum habebat, qui simplex homo erat, nec bellicosus videbatur nomine Gaufridum de Cholon. Hunc Barones à Regina separauerunt, eamque Marficio de Monte Serrato in coniugium tradiderunt. Quem & terræ acquisite custodem statuerunt, nec multo post Arsaciage ipsum in Achon inedia interfecerunt. Tunc præfatam Reginam Henrico comiti Campaniæ in uxorem tradiderunt, quem & eidem terræ similiter præferunt.

Eugenius autem Papa cum Romanis pace facta urbem ingreditur, ibique cum eis hoc anno primus commoratur. Conradus vero Teutonicorum Rex obiit, qui cum 15. annis regnauerit, benedictionem tamen imperialem non habuit, cui Fridericus dux nepos eius succedit.

